

2011

Aqata Kristi

Baş nazirin oğurlanması...

Tanınmış yazıçının, başqa xarici yazarların povest və hekayələrinin Azərbaycan dilinə edilmiş tərcümələrdən ibarət yeni elektron rəqəmsal kitab. Yeni Yazarlar və Sənətçilər Qurumu ilə www.kitabxana.net – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N 59

İngiliscədən çevirəni:

Camal Zeynalıođlu

01.07.2011

[Введите адрес]

www.kitabxana.net

Milli Virtual Kitabxananın Təqdimatında

Aqata Kristi

Baş Nazirin oğurlanması...

İngiliscədən çevirəni: Camal Zeynalova

Elektron kitab

YYSQ - Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N 59 (2011)

**Redaktoru və e-nəşrə hazırlayan:
Aydın Xan (Əbilov) - yazar-kulturoloq**

YYSQ - Milli Virtual Kitabxana

Bakı – 2011

Aqata Kristi

Baş nazirin oğurlanması

İngiliscədən çevirəni: Camal Zeynalöglü

Bakı - 2011

Az2

2011

BBKC – 63

Aqata Kristi

C – 63 “Baş nazirin oğurlanması”

(Tərcümələr toplusu kitabı)

İngiliscədən çevirəni: Camal Zeynalıoğlu

Rəyçi: Kamran Nəzirli, filologiya elmləri namizədi

Bakı, “Yazıçı” nəşriyyatı – 2011, - 141 səh.

Aqata Kristi

/İngiltərə/

Onu "cinayətlərin kraliçası" adlandırdılar, amma özünün başqa - "Ölüm hersoginyası" titulu xoşuna gəlirdi.. Gİnnesin Rekordlar kitabında onun əsərləri 103 dildə 2 milyard nüsxədə çap olunub. O, dünyada ən çox oxunan müəllifdir.

1890-cı il sentyabrın 15-də İngiltərənin Devonşir qraflığında anadan olan Aqata ailədə üçüncü övlad idi. Kütbeyin, astagəl olduğuna görə valideynləri onun həyatda heç nəyə nail olmayacağını düşünür və ən yaxşı halda uğurlu ailə həyatı quracağına inanırdılar. Gələcək yazıçının uşaqlıq illəri tənhalıq içində keçib - dostları yox idi, bacısı və qardaşı ondan yaşca çox böyük idilər, ilk təhsilini isə evdə almışdı. Bu, bir tərəfdən onun fantaziyasını stimullaşdırır, digər tərəfdən isə cəsarətsizliyini artırırdı. Aqata sonrakı təhsilini İngiltərə və Fransanın özəl təhsil ocaqlarında alır. O, musiqi ilə ciddi məşğul olur, şeir və hekayələr yazır, onlardan bəzilərini müxtəlif jurnallara göndərsə də, heç biri nəşr olunmur. Eyni aqibət onun ilk əsərini - "Səhra üzərində qar"ı dağözləyirdi.

Aqata "Staylsda sirlı hadisə" ilk detektiv romanını böyük bacısı ilə mərəcə girərək yazıb. Bacısı iddia edirdi ki, yaxşı detektiv yazmaq çətindir. Aqata kitab yazsa da, uzun müddət nəşr elətdirə bilmir. Romanını çap etməyi altı nəşriyyat rədd etsə də, yeddincisi risk elədi. Yalnız 2 min

nüsxə satıldı, yazıçı kiçicik qonorar - 25 funt-sterlinq aldı. "Detektiv kraliçası"nın doğuluşunu geniş kütlə hiss etmədi. Aqatanın "Sirli düşmən" adlı kitabı 1922-ci ildə çapdan çıxır. Aqata düşünür ki, qadın detektiv yazarı oxucular tərəfindən yaxşı qarşılanmayacağından özünə başqa təxəllüs götürsün. Amma naşir onun öz adının saxlanmasına təkid etdi. Çünki Aqata adı nadir və yadda qalan idi.

1926-cı il Kristi üçün uğursuz oldu. Oxucular, tənqidçilər, bəzi yazıçı kolleqaları onun «Rocer Ekroydun ölümü» romanının novatorluğunu qəbul etmədilər. Kitabda hadisələr cinayətkarın dilindən danışılırdı, bu da klassik detektiv janrının qanunlarına zidd idi. Bundan başqa, Aqatanın anası rəhmətə getdi, həyat yoldaşı Arçi isə başqa qadına aşiq olduğunu bildirdi. Hətta qızları Rozalinda belə atasını ailədə saxlaya bilmədi. Yoldaşı tərəfindən atıldığını öyrənən Aqata bir ilə onun geri qayıdacağına ümid edirdi. Bu baş verməyəndə o, intiqam almaq məqsədilə cəmiyyətə detektiv yazarı kimi unikal qabiliyyətlərə sahib olduğunu nümayiş etdirməyə qərar verdi.

Kristi güclü qadın idi və 1926-cı ildə baş verən hadisələr onun iş qabiliyyətinə təsir etmədi.. Həmin il o, "Vikarinin evində ölüm hadisəsi" romanını yazdı. Bu əsərdə Aqata ilk qadın həvəskar detektiv personajını - miss Marplı yaratdı.

40-cı illərdə Aqata bir sıra romanlar, radio və teletamaşalar, film ssenariləri yazdı. İstedadlı yazıçının belə intensiv yaradıcılığı ayrılıqla izah edilirdi. Çünki həyat yoldaşı İkinci Dünya müharibəsi illərində Türkiyə, Suriya və Misirdə qaldı. Aqata isə ölkəsinin çətin günlərində artıq yaşlı olmasına baxmayaraq, yenidən hospitala işləməyə getdi. Bu dövrdə o, iki əsərinin əlyazmasını bank seyfində saxladı: "Pərdə" - Erkül Puaronun son işi və "Miss Marplın son təhqiqatı". Onun hərəkətini izah edən bir neçə versiya var idi. Bəziləri düşünürdülər ki, Aqata onu bezdirən iki qəhrəmanından yaxa qurtarmaq istəyir. Amma əsl izah onun əsərlərlə birgə seyfə qoyduğu vəsiyyətnaməsində idi. Müharibə illərində Aqata müəllif hüququ və yaxınlarının taleyini düşünürdü. Ölümündən sonra «Pərdə» əsərindən gələn gəlir qızına, ikinci əsərin gəliri isə ərinə qalmalı idi.

1955-ci ildə Amerika detektiv yazarıları assosiasiyası Aqataya tarixdə ilk olaraq detektiv ədəbiyyatının Qrand-masteri adını verdi. 60-cı illərdə Kristi ən çox nəşr olunan ingilisdilli müəllif oldu. 1975-ci ildə oxucular məşhur belçikalı xəfiyyənin dünyasını dəyişdiyi "Pərdə" əsərini oxudular. Erkül Puaronun yaradıcısı öz qəhrəmanından bir neçə ay sonra vəfat etdi.

Həmin ilin qışında o, xəstələndi və 1976-cı il yanvarın 12-də 86 yaşlı yazıçı vəfat etdi. Onun "Miss Marplın son təhqiqatı" əsəri ölümündən sonra işiq üzü gördü.

Baş nazirin oğurlanması

İndi müharibə və müharibəylə bağlı bütün məsələlər keçmişdə qalıb; mən risk edərək milli böhran zamanı baş vermiş bir hadisədə dostum Puaronun oynadığı mühüm rolu dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq istəyirəm. Bu sirr çox möhkəm qorunub saxlanmışdı. Heç bir mətbuat üzü görməmişdi. Ancaq indi bunun sirr olmasına o qədər də ehtiyac yoxdur; düşünürəm ki, biz İngiltərəni böyük bir fəlakətdən xilas etmiş dostum Puaronun heyrləndirici ağına bu ölkənin borclu olduğunu açıq-aşkar görəcəyik.

Bir axşam yeməkdən sonra - tarixi göstərməyəcəyəm: bu “sülh danışıqları” keçirilən müddətdə olmuşdu - mən dostumla onun otağında oturmuşdum. Əlil olduğum üçün ordudan tərxis olunmuşdum, dostum Puaronun yanında özümçün kiçicik bir məşğuliyyət tapmışdım. Hər axşam yeməkdən sonra Puaronun

apardığı hər hansı maraqlı işlərdən danışmaq, onu dinləmək mənim üçün artıq adət halını almışdı. Dostumla İngiltərənin Baş Naziri- Mister David Mak Adamın həyatına qəsd etmək cəhdi haqqındakı sensasiyanı aydınlaşdırmağa cəhd göstərirəm. Bu məlumat qəzetlərdə dərc edilmişdi; Baş Nazirin qəribə tərzdə aradan çıxması, güllənin onun yanağını yalayıb keçməsi haqqında isə heç bir təfərrüat verilməmişdi.

Mən elə hesab edirdim ki, bizim polis qaydanın belə kobudcasına pozulmasına yol verdiyi üçün xəcalət çəkməlidir.

Mən yaxşı başa düşdüm ki, alman agentləri İngiltərədə belə bir “nəliyyətə” risk etmək arzusunda olacaqdır. “Döyüşən Mak” – öz partiyası da onu belə adlandırır, Sakit Okean təsirinin genişləndirilməsinə qarşı gərgin və açıq- aydın mübarizə aparmışdı.

O, təkcə İngiltərənin Baş Naziri deyil, elə İngiltərənin özü demək idi. Danışıqlarda əsas məqsəd Britaniyanı təsir dairəsindən çıxarmaq və ağır zərbə endirib, iflic etmək olacaqdı.

Puaro boz kostyumunu təmizləməklə məşğul idi. O, həmişə şıq geyinirdi. İndi otağın havası benzin iyi ilə dolmuşdu, Herkuli Puaronun başı şalvarı təmizləməyə qarışdığından mənə bir elə diqqət vermirdi.

- Dostum, düz, sənə qulaq asıram. Bircə dəqiqə, əlimdəki işi qurtarıram. Paltarda yağ ləkəsinin olması yaxşı deyil. Onu daha yaxşı benzin təmizləyir.

O, dodaqlarını tərpətdi.

Mən gülümsəyərək başqa bir siqaret alırdım.

- Maraqlı bir şey yoxdur?- bir-iki dəqiqə keçəndən sonra soruşdum.

- Mən - necə deyirlər- “xadiməyə” öz “ərini” tapmağa kömək etməliyəm. Çətin işdir, bunun üçün fakt lazımdır. Ağıma belə bir fikir gəlir ki, onu tapanda “ər”, o qədər də məmnun olmayacaq. Sən nə düşünürsən? Mən isə ona rəğbət bəsləyirəm. O, elə bir adamdır ki, təcrid olunduğu üçün özünü gizlətməmişdir.

Mən güldüm.

- Nəhayət! Yağ ləkəsi artıq çoxdan gedibdir! Mənə indi sənın vəziyyətin aydındır.

- Mən səndən soruşurdum ki, MakAdama qarşı edilmiş qəsd barədə nə düşünürsən?

- Uşaqlıqdır!- Puaro cavab verdi.- Bunun ciddi olduğunu qəbul etmək kimin üçünə çətin ola bilər. Axı necə ola bilər ki, güllə hədəfə dəyməyib? Bu əvvəlcədən düşünülmüş plandır.

- Bu, əldə olunacaq müvəffəqiyyətə çox yaxın olmuşdu, - deyə mən dostuma xatırlatdım.

Puaro narahat halda əlləri ilə başını tutdu. O, nəşə demək istəyirdi, bu zaman ev sahibəsi başını qapıdan çıxararaq, iki centlmenin Puaronu görmək istədiyini bildirdi.

- Ser, onlar adlarını demədilər, sadəcə olaraq dedilər ki, bu çox mühüm məsələdir.

- Qoy gəlsinlər, - deyə Puaro əlindəki boz şalvarını qatlayaraq, kənara qoydu.

Bir azdan Puaronu görmək istəyənlər otağa daxil oldular. Mən onları görəni kimi tanıdım. Onlardan biri Lord Esteyr - Ümumi palatanın rəhbəri, ikincisi isə Mister Bernard Doc- hərbi katibliyin üzvü, Baş Nazirin ən yaxın dostu idi.

- Cənab Puaro,- deyə Lord Esteyr mənə baxaraq tərəddüd etdi,- mənim işim şəxsidir.

- Siz kapitan Hastingş qarşısında sərbəst danışa bilərsiniz,- deyə Puaro başı ilə onlarla qalmağıma işarə etdi, - ancaq onun bu sahədə dərin səriştəsi olmamasına baxmayaraq, mən Hastingşin fikri ilə razılaşıram.

Lord Esteyr hələ də tərəddüd içərisində idi. Ancaq Mister Doc sakitliyi pozdu:

- Yaxşı, gəlin davam edək! Onsuz da gec-tez İngiltərə bu barədə biləcək. Vaxt isə gözləmir.

- Buyurun, əyləşin, cənablar!- Puaro nəzakətlə onlara yer göstərdi, - Siz bu böyük stulda əyləşin, Milord?!

Lord Esteyr astaca sözə başladı:

- Siz məni tanıyırsınız?

- Əlbəttə, mən kiçik şəkilli qəzetləri oxumağı xoşalıram.
Mən sizi necə tanıya bilmərəm?
- Cənab Puaro, mən bura çox əhəmiyyətli bir iş haqqında məsləhət almağa gəlmişəm. Ancaq bunu tamamilə gizlicə soruşmalıyam.
- Siz Herkuli Puaro ilə danışmaq istəyirsiniz? Mən daha heç bir şey deyə bilmərəm,- mən ibarəli tərzdə dilləndim.
- Bu, Baş Nazirin işi ilə əlaqədardır. Biz çıxılmaz vəziyyətdə qalmışıq.
- Lap başımızı itirmişik!- Mister Doc əlavə etdi.
- Onda yara ciddidir?- mən soruşdum
- Hansı yara?
- Güllə yarası.
- A, onu deyirsiniz!- deyə Mister Doc əsəbi halda dedi,- O, çoxdankı məsələdir.
- Həmkarımın dediyi kimi,- Lord Esteyr davam etdi,- xoşbəxtlikdən o iş yaxşı qurtarıb, güllə yan keçibdir. Məni daha çox ikinci cəhd narahat edir.
- Onda bu işdə ikinci cəhd də olmuşdu?
- Bəli, baxmayaraq ki, eyni işdir, ancaq Mister Puaro, Baş Nazir yoxa çıxıbdir.
- Nə?!
- Onu oğurlayıblar!
- Ola bilməz! – mən həyəcanlı halda qışqırdım.
Puaro mənə çəpəki bir nəzər saldı. Bu, o demək idi ki, mən ağzımı yumum.
- Adama elə gəlir ki, bu heç cür ola bilməz, ancaq təəssüflə bildirirəm ki, bu doğrudur, - deyə Mister Doc davam etdi.
Puaro Mister Doca baxdı.
- Siz indicə dediniz ki, vaxt gözləmir. Siz bununla nə demək istəyirsiniz?
Onlar bir-birlərinə baxdılar, sonra Lord Esteyr dedi:
- Mister Puaro, siz Müttəfiqlərin Konfransının keçirilməsi gününün yaxınlaşması haqqında eşitmisinizmi?

Dostum başını yırgaladı.

- Bu konfransın harada və nə vaxt keçirilməsi haqqında hələlik heç bir məlumat verilməyibdir. Ancaq bunu mətbuatdan gizlin saxlanılmasına baxmayaraq, diplomatik idarələrdə hamı bilir..

Konfrans sabah - cümə axşamı - Versalda keçirilməlidir. İndi siz bilirsiniz ki, necə çətin vəziyyət yaranmışdır. Mən sizdən gizlətmirəm. Baş Nazirin bu konfransda iştirakı həyati bir zərurətdir. Sakit okean təbliğatı ölkəmizdəki alman casusları tərəfindən xeyli gücləndirilmişdir. Bu hamının fikridir ki, konfransdakı fikir dəyişkənliyi yalnız Baş Nazirin güclü şəxsiyyəti altında mümkün ola bilər. Onun bu konfransda iştirak etməməsi isə ən böyük ciddi nəticəyə, yəni sülh üçün çətin təhlükə yaranmasına gətirib çıxara bilər. Onun yerinə göndəriləsi isə heç kimimiz yoxdur. İngiltərəni yalnız o, təmsil edə bilər.

Puaronun sifəti ciddi görkəm almışdı.

- Sizcə, Baş Nazirin oğurlanmasına əsas səbəb onun konfransda iştirakına mane olmaqdır?

- Mən buna daha çox əminəm. O, Fransaya gedərkən yoxa çıxdır.

- Konfrans keçirilmişdir?

- Sabah gecə saat 9-da.

Puaro cibindən saatını çıxarıb baxdı.

- İndi doqquza on beş dəqiqə qalır.

- İyirmi dörd saatdan sonra... – Mister Doc fikirli halda dilləndi.

- On beş dəqiqəni də yaddan çıxarmayın, bu da əhəmiyyətlidir. İndi bunu bilmək lazımdır. – Nazir İngiltərədə, yoxsa Fransada oğurlanıbdır? – deyə Puaro əlavə etdi.

- Fransada. Mister Mak Adam Fransaya bu səhər keçibdir. O, axşam Baş komandanın qonağı olmalı, sabah isə Parisə yola düşməli idi. Baş Nazir Kanalı eskadra minonosunun müşaiyətində keçmişdi. Onu Buloyun limanında Baş qərargahın göndərdiyi şəxsi yavəri qarşılaşmışdı.

- Yaxşı, bəs sonra?

- Sonra onlar Buloyndan yola düşüblər, ancaq gəlib mənzil başına çatmayıblar.

- Nə?

- Mister Puaro, Naziri qarşılayan qondarma maşın olmuşdur, həmçinin yavəri də. Əsl maşın yolun kənarında tapılmışdır. Sürücünün və yavərin ağzını bağlayaraq aparıblar.

- Bəs, o saxta maşın?

- Hələlik məlum deyil.

Puaro narahatcasına əl-qolunu yellədi.

- İnanılası şey deyildir! Bunun nəzərdən yayınmasına doğrudan da əminsizmi?

- Fransanın həmin hissəsi hərbiçilərin ixtiyarındadır. Biz belə aydınlaşdırdıq ki, maşın bu ərazidə uzun müddət nəzarətsiz gedə bilməzdi, çünki bu, Fransa polisi, bizim Şotland Yardın işçiləri və hərbiçilərin nəzərindən heç cürə yayına bilməzdi. Bu sizin dediyiniz kimi, inanılası deyildir, ancaq hələlik heç bir şey aydınlaşdırılmamışdır!

Bu zaman cavan bir zabıt əlində möhkəm surğuclanmış məktubla otağa daxil oldu və onu

Lord Esteyrə tərəf uzatdı.

- İndicə Fransadan gəlib, ser. Siz idarədən çıxan kimi birbaşa ardınızca gəlmişəm.

Nazir məktubu səliqə ilə cırdı və həyəcanlı halda oxudu. Zabıt geri çəkildi.

- Burada sonuncu xəbər verilmişdir. Bu teleqram indicə qəbul edilib. İkinci maşın da tapılıb. Maşının yanından xloroformlu əski tapıblar. Daniyel isə heç bir şey xatırlamır. O, ancaq arxadan qəflətən ağzının dəsmalla bərk tutulduğunu hiss edib. Nə qədər çalışıbsa, xilas ola bilməyib. Polis onun bu məlumatının yalan olduğunu qənaətbəxş hesab etmişdir.

- Bəs daha heç bir şey tapılmayıb?

- Xeyr.

- Baş Nazirin meyidi də? Onda buradan işıq ucu görünür, ancaq çox qəribədir, əgər ona bu səhər atəş açmağa çalışıblarsa, bəs nə

üçün indiyə kimi diri saxlayıblar, yəni Baş Nazirlə niyə qurtarmayıblar?

Mister Doc başını tərpətdi.

- Bir şey tamamilə aydındır. Onlar Baş Nazirin konfransda iştirak etməsinə mane olmuşlar.

- Əgər insanpərvərlik mümkünsə, onda Baş Nazir konfransda hökmən iştirak edəcək. Allah eləsin ki, bu çox gec olmasın. İndi, cənablar, hər şeyi əvvəldən axıradək yenidən nəql edin. Mən bu atışma barəsində ətraflı bilməliyəm.

- Keçən gecə, Baş Nazir, onun katibi kapitan Daniyel tərəfindən müşaiyət olunmuşdur.

- Naiziri Fransaya müşaiyət edən adam?

- Bəli, dediyim kimi, onlar maşınla Uindsora gediblər. Bu səhər, tezdən şəhərə qayıdanda, yolda bu qəsd baş vermişdir.

- Bağışlayın, bir dəqiqə. Bu kapitan Daniyel kimdir? Onun haqqında nə deyə bilərsiniz?

Lord Esteyr gülümsündü.

- Mən bildim ki, bunu məndən soruşacaqsınız. Biz onun haqqında o qədər də çox bilmirik, şəxsən tanış deyildir. O, İngilis ordusunda xidmət edib, bacarıqlı katib olmasından savayı, həm də gözəl dilçidir. Mən onun yeddi dildə danışmasına inanıram. Buna görə də Baş Naziri, Fransaya müşaiyət etmək üçün o seçilmişdi.

- Onun İngiltərədə qohumları varmı?

- İki xalası var. Misis Everard Hampstiddə, Miss Daniyelz isə Askotda yaşayır.

- Askot? O ki, Uindsorun yaxınlığındadır, elə deyilmi?

- Bunu nəzərə almaq da heç bir nəticə verməyibdir.

- Görürəm ki, siz kapitan Daniyelə hörmət bəsləyirsiniz, ondan heç şübhələnmirsiniz?

Lord Esteyr bu suala cavab verərkən, səsində kəskin dəyişiklik hiss olundu.

- Xeyr, Cənab Puaro. Bu günlərdə, mən hər hansı adam barəsində şübhələnməyi özümdən kənar etməyə çalışacağam.

- Çox yaxşı. Milord, mən başa düşürəm ki, güclü polis nəzarəti altında Baş Nazirə hücum etmək mümkün olan iş deyil. Bu elədirmi?

Lord Esteyr başını yırğaladı.

- Elədir. Baş Nazirin maşını sadə geyimli polis nəfərlərinin maşını onun arxasınca izləyirdi. Mister Mak Adam isə bu barədə heç bir şey bilmirdi. Bu bir növ onun xəbəri olmadan Nazirin təhlükəsizliyini təmin etmək idi. Mak Adam özü qorxunun nə olduğunu bilmirdi, ona görə çox vaxt yavərsiz hərəkət edirdi. Ancaq bundan asılı olmayaraq polis öz vəzifələrini yerinə yetirirdi. Nazirin sürücüsü, O"Marfi, Cinayət Axtarışı İdarəsinin işçisidir.

- O"Marfi? Bu ki, irlandiyalı adıdır, elə deyilmi?

- Bəli, O"Marfi özü irlandiyalıdır.

- Məncə, Klare qraflığındandır.

- Görürsünüz, milord! Davam edin.

- Nazir Londona yola düşmüşdü. Maşında sürücüdən başqa kapitan Daniyel də əyləşmişdi. İkinci maşın adəti üzrə onların arxasınca gedirmiş. Ancaq nə səbəbdənsə Baş Nazirin maşını enişdə əsas yoldan çıxmışdı...

- Yolun burulduğu yerdə?- deyə Puaro mane oldu.

- Bəli. Ancaq siz bunu necə bildiniz?

- Bu aydındır ki! Davam edin!

- Naməlum səbəbdən,- Lord Esteyr sözünə davam etdi.- Nazirin maşını əsas yoldan çıxmışdır. Polis maşını isə əsas yolda davam etmiş, qısa bir məsafə getdikdən sonra Baş Nazirin maşını maskalı adamlar tərəfindən dayandırılmışdır. Sürücü...

- Hə, o cəsur O"Marfi!- Puaro fikirli halda dilləndi.

- Sürücü geri dönərək dərhal əyləci basmışdır. Baş Nazir başını maşının pəncərəsindən bayıra çıxarmış, bu zaman birinci, daha sonra ikinci atəş açılmışdır. Birinci güllə Nazirin yanağını yalamış, ikinci güllə isə xoşbəxtlikdən yan keçmişdir. Sürücü təhlükəni bu anda başa düşərək, maşını birbaşa irəli, quldurları

dağıtmaq üçün düz onların üstünə sürmüş və aradan çıxmağa nail olmuşdu.

- Aradan çıxmağa lap az qalıbmış,- titrək səslə ucadan dilləndim.
- Mister MakAdam isə aldığı yüngül yara haqqında təlaş keçirməyin əhəmiyyətsiz olduğunu bildirmişdi. O, üzünün sadəcə olaraq cızıldığını söyləmiş, yerli bir kənd xəstəxanasının qarşısında dayanmış, kimliyini bildirmədən, yalnız paltarını dəyişmişdir. Sonra Dover limanına getmək üçün, Çarinq Kross stansiyasında onu gözləyən xüsusi qatara əyləşmişdir. Daha sonra nə baş verdiyini kapitan Daniyel polisə bildirib. Onlar Fransaya ikilikdə yola düşüblər. Dover limanında onu gözləyən eskadra minonosuna minmişlər. Bildiyiniz kimi Buloyn limanında isə onu “qondarma” maşın gözləyirdi, hər şey planlı şəkildə gedirmiş.
- Siz mənə hamısını danışdınız?
- Bəli.
- Yaddan çıxan bir şey qalmadı ki, milord?
- Yaxşı yadıma düşdü, bir dənə də qəribə bir şey vardır.
- Doğrudan?
- Baş Nazir Çarinq Krossdan yola düşəndən sonra onun maşını geri qayıtmayıb. Polis O”Mafinin axtarışı haqqında dərhal məlumat vermişdir. Maşın alman agentlərinin həmişə keçirdikləri iclas yeri olan “Soho” restoranının qarşısında tapılıb.
- Bəs sürücü?
- Sürücü isə heç yerdə tapılmayıb. O, da yoxa çıxıb.
- Deməli, - Puaro fikirli halda dilləndi- yoxa çıxmış iki nəfər: Fransada Baş Nazir, Londonda isə O”Marfi. Sonra Puaro ümitsiz halda əlini yellədən Lord Esteyrə nəzər saldı.
- Cənab Puaro, mən ancaq onu deyə bilərəm ki, əgər dünən desəydilər ki, O”Marfi satqındır, mən onu deyən adamın üzünə sadəcə olaraq gülümsərdim.
- Bəs bu gün?
- Bu gün isə nə düşündüyümü bilmirəm.

Puaro ciddi görkəmdə başını tərətədi. O, yenidən saatına baxdı.

- Mən başa düşürəm ki, cənablar, bu işdə sərbəst hərəkət etməliyəm.

Mən lazım gələndə necə olursa-olsun getməliyəm.

- Tamamilə, sərbəst hərəkət edə bilərsiniz. Bir saatdan sonra Doverə xüsusi qatar yola düşür. Qatarda Şotland Yard idarəsinin bir qrup işçiləri də gedəcək. Sizi müşayiət etmək üçün sizə bir hərbi zabit və bir Cinayət Axtarışı İdarəsi işçisi veriləcək. Onlar tamamilə sizin sərəncamınızda olacaq. Bu kifayətdirmi?

- Tamamilə. Bağışlayın, getməmişdən əvvəl bir sualıma da cavab verin, cənablar. Sizi mənim yanıma gəlməyə nə məcbur etdi? Axı, sizin bu böyük Londonda mən naməlum bir adamam.

- Biz, ancaq sizi axtarıyıq, çünki siz öz ölkənizin böyük oğlusunuz, bizə sizin haqqınızda belə zəmanət vermişdilər.

- Nə? Çox güman ki, köhnə dostum polis komissarı mənim haqqımda sizə məlumat vermişdir.

Lord Esteyr başını silkələdi.

- Ondan da böyük birisi. Bir dəfə, Belçikada dediyiniz, o sözü yenidən işlədəksiniz - qanun! Bu söz İngiltərə üçün də ən müqəddəs sözdür!

Puaronun əli havada yelləndi və dramatik tərzdə onlarla xudahafizləşdi.

- Arxayın olun, cənablar! Ancaq müəllimim unutmur ki, mən, Herkuli Puaro ona sədaqətlə xidmət edəcəyəm. Bu iş isə çox qaranlıqdır, hələlik işıq ucu görünmür.

- Yaxşı, Puaro, - deyə nazirlər otağı tərk edəndən sonra mən səbirsizliklə ucadan dilləndim. - Nə düşünürsən?

Dostum cəld hərəkətlərlə çamadanını qablaşdırmaqla məşğul idi. O, fikirli halda başını yırğaladı.

- Nə düşündüyümü bilmirəm. Hələlik düşüncülərim çox qarışıqdır.

- Nə üçün, əvvəl dediyin kimi, bu, uşaq-muşaq işinə bənzəyir. Başını bir balaca silkələsən, hər şey düzələr, - deyə fikrə getdim.

- Bağışla, dostum, mən heç də elə demədim. Bu uşaq oğurlanması işinə daha yaxındır.

- Nə üçün?

- Çünki qeyri-adi hay-küy yaranır. Nazir yenidən üzə çıxacaq, yoxsa yox? O, öldürülüb, yoxsa sağdır? Bunu heç kəs bilmir. Müəyyən bir iş görməyincə, bu haqda heç bir şey söyləyə bilməyəcəyəm. Sənə dediyim kimi, naməlum hay- küylər buna mane olur. Bu hay- küylərin əsas iştirakçıları almanlardır. Əgər Naziri haradasa, gizli yerdə saxlayırlarsa, onda hər iki tərəf konfransda öz istəklərinə nail olmağa çalışacaqdır. Alman hökuməti liberal kassir deyildir. O, bu işdə şübhəsiz ki, istənilən qədər pul buraxa bilər. Onlar Naziri öldürməyə risk etməzlər, onu sadəcə olaraq oğurlamaq qərarlaşdırılıb.

- Onda, əgər belədirsə, nə üçün əvvəlcə ona atəş açmağa çalışıblar?

Puaro əsəbi halda əl-qolunu atdı.

- A, indi mənim də başa düşmədiyim budur. Bu anlaşılamazlıqdır, alçaqlıqdır. Onlar Naziri oğurlamaq üçün bütün imkanlardan istifadə ediblər. Kinoda olduğu kimi hələ onlar melodramik hücum təhlükəsinə tamamilə məruz qalmayıblar. Buna inanmaq qeyri mümkündür. Necə ola bilər ki, Londonun iyirmi mil yaxınlığında maskalı quldurlar öz istəklərinə belə asanlıqla nail ola bilsinlər!

- Ola bilsin ki, onlar ayrı-ayrılıqda tamamilə başqa iki qrup olublar, bir - birlərinə qarşı hörmətsizlik ediblər, - deyə mən təklif etdim.

- Xeyr, bu həddindən artıq uyğunsuzluq olardı! Onda bəs satqın kimdir? İlk cəhd göstəriləndə, orada kimsə satqın olubdur. Ancaq o, kim olmuşdur:- Daniyel, yoxsa O"Marfi? Bu iki nəfərdən biri olmalı idi. Maşın nə üçün əsas yoldan çıxıbdir? Biz ona şübhə edə bilmərik ki, Baş Nazir öz qəsdinə imkan yaratsın! Bunu O"Marfi özü edib, yoxsa Daniyel ona belə etməyi tapşırıbdır?

- Yəqin ki, bu O"Marfinin işidir.

- Bəli, əgər Daniyel olsaydı, Baş Nazir onun verdiyi əmri eşidərdi və bu halda o, da əsas yoldan çıxmağın səbəbini soruşa bilərdi. Ancaq bu işdə bir-birinə zidd olan həddindən çox “nə üçün”lər vardır. Əgər O”Marfi vicdanlı adamdırsa, nə üçün əsas yoldan çıxıbdır? Yox əgər vicdansızdırsa, nə üçün iki atəş açılan kimi maşını dərhal yenidən işə salıbdır, şübhəsiz bu da Baş Nazirin həyatını xilas edibdir? Bəs, əgər o, vicdanlı adam idisə, nə üçün Çarinq Krossu dərhal tərk edərək maşını birbaşa alman casuslarının yığıldığı yerə sürmüşdür?

- Bu bir az yaxşı çıxmır,- mən dedim.

- Gəl, bu işə metodik baxımdan yanaşaq. Bu iki adama qarşı bizdə hansı bəraətləndirici əsas vardır? Gəl, əvvəlcə O”Marfini götürək. Ona qarşı mənfi əsaslar: onun əsas yolu tərk etməsi, İrlandiyanın Kral Qraflığından olması; naməlum vəziyyətdə yox olması. Bəraətləndirici faktlar: onun Baş Nazirin həyatını xilas etməyə cəhd göstərməsi; Şotland Yard işçisi olması; həm də ona inanıb belə bir postu tutmağa zəmanət verilməsi. İndi isə Daniyelə qarşı göstərilən mənfi faktorlara nəzər salaq: ona əks olan o qədər də mənfi fakt yoxdur. Yeganə fakt onun əsl İngilise məxsus çoxlu dil bilməsidir! /Bağısla, **mon ami***, ancaq siz bir dilçi kimi fərsizsiniz! / İnanıdırıcı fakt isə onun ağzı bağlı halda sərhəd yaxınlığında tapılmasıdır, baxmayaraq ki, bu işdə onun əlindən heç şey gəlməmişdi.

- O, şübhəni özündən kənar etmək üçün özü, öz ağzını bağlaya bilərdi.- Puaro başını yellədi.

- Bu cəhətdən Fransa polisi səhv etməzdi. Bundan başqa, o, bir dəfə də öz vəzifəsini yerinə yetirmişdi; Baş Nazirin həyatını xilas etmişdi. Mən düşünürəm ki, Daniyelin ağzının xloroformlu əski ilə bağlanması ilə onlar hansı məqsədi yerinə yetirməyə ümid bəsləyiblər. İndi Baş Nazir üzə çıxana kimi, o, hər nə desə, inandıdırıcı görsənə bilər.

- Ola bilsin ki, o, polisin yalnız izə düşdüynə ümid edib?

- Onda bəs, o, nə üçün belə etməyib? O, deyir ki, nəsə bir şey mənim ağzımı və burnumu tutdu, daha sonra heç bir şey xatırlaya

bilmirəm. Onda heç bir yalnız iz yoxdur. Bu həqiqətə tamamilə uyğun gəlir.

- Yaxşı,- deyə divardakı saata nəzər saldım. – Mən güman edirəm ki, vağzala yola düşsək, daha yaxşı olar. Sən Fransada bu tapmacaya daha çoxlu cavablar tapa bilərsən.

- Mümkündür, dostum, ancaq mən buna şübhə edirəm. Mən Baş Nazirin göstərilən o ərazidə tapılmasına hələlik inanıram. Onun orada gizlədilməsi qorxulu olmalı idi. Əgər hər iki ölkənin hərbiçiləri və polisləri onu tapa bilməsələr, onda bəs mən nə edəcəyəm?

Bizi Çarinq Krossda Mister Doc qarşıladı.

- Bu, Şotland Yard təhqiqatçısı Barnes, bu isə mayor Normandır.

***Mən ami** - əziz dostum

- Onlar sizin sərəncamınızda olacaqlar. Yaxşı yol sizə! Bu çox çətin işdir, ancaq mən buna o qədər də ümid bəsləmirəm. İndi yola düşülməlidir,- deyə Nazir sürətlə onlardan uzaqlaşdı.

Biz Mayor Normanla bir az ordan-burdan çərənlədik. Mən platformada bir qrup adamların arasında dayanıb söhbət edən, ucaboyle, xoş görkəmli xəfiyyəni dərhal tanıdım. O, Puaronun köhnə tanışı, Axtarış İnspektoru Çəp idi. Çəp, Şotland Yard zabitləri arasında ən ağıllı işçilərdən biri hesab olunurdu. O, bizə yaxınlaşdı və dostumu gülürüzlə salamladı.

- Mən eşitdim ki, siz də bu işlə məşğulsunuz. Üzücü işdir. Uzaq olmasına baxmayaraq,

yaxşı məlumat alıblar, ancaq mən inanıram ki, cinayətkarlar onu uzun müddət gizlədə bilsinlər. Adamlarımız Fransaya əliboş gedirlər. Bəs Fransızlar? Mən bu işdə onların bizə nəsə bir kömək edəcəklərinə ümid bəsləmirəm.

- Əgər, o sağ olarsa? - ucaboyle bir xəfiyyə tutqun halda qeyd etdi.

- Bəli, ancaq mən hiss edirəm ki, o sağdır. - Puaro təsdiq etdi.

- Bəli, bəli. O sağdır, ancaq o vaxtında tapıla biləcəkmi? Mən sizin fikrinizlə tamamilə şərikəm. Onun uzun müddət gizlədilməsinə mən də inanmadım.

Fit verildi və biz hamımız Pulman* /**hər cür rahatlığı olan hərbi maşın**/ maşınına doluşduq. Sonra maşın asta-asta stansiyadan uzaqlaşdı.

Bu çox gülcə səyahət idi. Şotland Yard işçiləri bir yerə yığılmışdılar. Şimali Fransanın xəritəsi onların qarşısında açılmışdı. Xəritədə göstərilən hər yol, hər kənd üzərində barmaqlar gəzişirdi. Hər kəs öz nəzəriyyəsini irəli sürdü. Puaro isə sakitcə oturub bu mənzərəni seyr edirdi. Onun üzünün ifadəsi qəzəbdən tutulmuş uşağın sifətini xatırlatdı mənə. Mən zarafatçı Normanla həmsöhbət olmuşdum. Puaro Doverə yola düşəndən bəri, mən də özümə həmsöhbət axtarmağa məcbur oldum, çünki o, nə dinir, nə danışdı. İndi onun davranışı anasından ayrı düşmüş quşa bənzəyirdi. O, qayığa minəndə ümitsiz halda qolumdan tutdu. Güclü külək əsirdi.

- Aman allah! - Puaro gileyləndi. – Bu dəhşətdir.

- Özünü ələ al, Puaro, - deyər mən ona təsəlli verdim.

- Sən müvəffəqiyyət qazanacaqsan. Sən onu tapacaqsan. Mən buna əminəm.

- Ah, dostum, sən mənim emosiyamı səhv başa düşürsən. Bu yaramaz dəniz məni incidir! **Mal de-mer*(dəniz xəstəliyi)** - Bu zəhrimara qalmış qorxulu şeydir!

- O-o! – dedim.

Əvvəl ürəyin vurması eşidildi, Puaro inildədi və gözlərini yumdu.

- Mayor Normanda Şimali Fransanın xəritəsi var, baxmaq istədrin?

Puaro narahat halda başını yırğaladı.

- Yox, yox! Məni tək burax, dostum. Sən bax, fikirləş, mədə və beyin harmoniyada olmalıdır.

- Mal de-merin qarşısını almaq üçün Laverquyern əla bir metodu var. Əvvəlcə nəfəs alırsan, sonra yavaş-yavaş nəfəsini buraxırsan, başını soldan sağa döndərirsən, hər nəfəs alanda altıya kimi sayırsan.

Mən Puaronu gimnastika ilə məşğul olduğu halda tərək edib göyertəyə getdim.

Biz asta-asta Buloyın Harba daxil olanda Puaro göründü. O, gülərək astadan qulağıma pıçıldadı ki, Laverquyerin metodu onun üçün uğurlu olmuşdur.

Çəpin barmağı hələ də xəritənin üstündə müxtəlif “marşrutlar” da hərəkət edirdi.

- Cəfəngiyyat! Maşın Buloyndan yola düşüb. Burada onlar ayrılıblar. İndi, mənə elə gəlir ki, onlar Baş Naziri başqa maşına keçiriblər. Görürsən?

- Yaxşı,- ucaboyle xəfiyyə dilləndi. – Mən bütün limanları axtaracağam. Məlumatla görə birə on dəqiqə qalmış onlar bir gəmiyə kontrabanda şeyləri yığmışdılar.

Çəp başını silkələdi.

- Aydındır. Dərhal bütün limanları bağlamaq üçün əmr verilmişdir.

Səyahətimiz başa çatanda Mayor Norman Puaronun qoluna toxunaraq dedi:

- Ser, sizi burada bir hərbi maşın gözləyir.

- Təşəkkür edirəm, müsyə. Ancaq mən Buloynu tərək etməyi məsləhət görmürəm.

- Nə?

- Xeyr, biz sahildəki bu mehmanxanaya girəcəyik.

Onun sözü ilə hərəkəti bir-birini tamamlayırdı, mehmanxanada ayrıca bir otaqda qalmasını tələb edirdi. Biz üçümüz tutulmuş və çaşqın halda onun arxasınca getməyə məcbur olduq.

O, bizə isindirici bir nəzərlə baxdı.

- Sizcə, yaxşı xəfiyyə həmişə belə hərəkət etməlidir? Mən sizin fikrinizi başa düşürəm və aydıncə dərk edirəm: yaxşı xəfiyyə enerjili, yorulmaz olmalıdır. O, özünü tozlu yollarda əyilib təkər izlərinə baxmağa məcbur etməlidir. O, siqarət kötöklərini yığmalıdır, yerə düşmüş kibriti qaldırmalıdır? O sizin fikrinizdir, elə deyilmi?

Onun gözləri bizi nəyəsə çağırırdı.

- Ancaq mən – Herkuli Puaro – sizə deyirəm ki, bu belə deyildir! Həqiqətin açarı buradadır! – deyə o, alnını döyəclədi.

- Görürsünüz, mən Londonu tərk etməyə ehtiyac duymuram. Mənim üçün oradakı otağında oturmaq da kifayət edirdi. Çünki bu işlərin həlli zamanı qarşıya çıxan çətinliklər yolunda çürük sədd ola bilər. Mən qəflətən xəritəni tələb edəndə kimi oğrular sakitcə və gizlicə öz işləri ilə məşğul olacaqlar. Və mən işarə barmağımı bir nöqtəyə qoyub deyəcəyəm: Baş Nazir oradadır! Və bu belədir! Metod və məntiqlə bir şeyi həll etmək olar! Fransaya edilmiş bu yürüş yalnız idi. Bu uşaqların gizlənpaç oyununa bənzəyirdi. Ancaq indi, çox gec olmasına baxmayaraq, mən bu işi daxildən işıqlandıracağam, dostlar məni bağışlayın.

Beş saat olardı ki, o, hərəkətsiz oturmuşdu, gözləri pişik gözlərini xatırladırdı. Onun yaşıl gözləri get-gedə parlayır, parladıqca rəngi daha da tünd yaşıla çevrilirdi. Şotland Yard işçisinin nifrətli baxışları, Mayor Normanın narahatlığı və çəkdiyi daxili əzablar aydınca hiss olunurdu. Mən özüm isə saatlar ötdükcə darıxmağa başladım.

Nəhayət, mən ayağa qalxdım, bacardıqca səssiz pəncərəyə yaxınlaşdım və içərisində Britaniya əsgərləri olan, Fransadan İngiltərəyə üzən gəminin arxasınca baxdım.

Birdən Puaronun səsinə diksindim.

- Dostlar, gəlin yola düşək!

Mən geri döndüm. Dostumu qeyri-adi vəziyyətdə gördüm. Onun gözləri həyəcədən od tutub yanırdı. Sinəsi körük kimi qalxıb-enirdi.

- Mən yüngül ağıllı olmuşam, dostlar! Ancaq deyəsən, işıq ucu görürəm.

Mayor Norman qapıya tərəf tələsdi.

- Maşın çağırım.

- Lazım deyil, mən ondan istifadə etməyəcəyəm. Allaha şükür ki, külək dayanıb.

- Ser, piyada getmək fikrindəsiniz?

- Xeyr, dostum, mən müqəddəs Pyotr deyiləm. Mən dənizi qayıqla üstün tuturam.

- Dənizi keçmək?

- Bəli, metodla işləmək üçün işi əvvəldən başlamaq lazımdır. Bu işin başlanğıcı isə İngiltərədədir. Buna görə də biz İngiltərəyə qayıdırıq.

Saat üçdə biz yenidən Çarinq Kross platformasında dayanmışdıq. Puaroya göstərdiyimiz öyüd-nəsihətlər hamısı boşa çıxmışdı. Dediymiz sözləri, o, bu qulağından alıb, o biri qulağından buraxırdı. Puaro öz dediyindən dönmə deyildi. O, vaxtı itirmədən işin başlanğıcına doğru tələsirdi.

Yolda o, Normana yavaşcadan bildirmişdi ki, Doverdən teleqram göndərsin. Normana xüsusi tapşırıq veriləndən sonra biz lazım olan yerə vaxtında çatdıq. Londonda bizi böyük bir polis maşını gözləyirdi. Onlardan biri dostuma bir vərəq yazılı teleqram verdi. O, mənim sualedici baxışlarımı dərhal sezdi və dedi:

- Londonun qərbində eyni bir radiusda yerləşən kənd mehmanxanalarının siyahısıdır. Bunun üçün Doverdən teleqram vurmuşdum.

Bizim maşın London küçələrində sürətlə şütüyürdü. Biz Bas Roudun, Hammersmitin, Cizikin və Brenfordun yanından ötüb keçdik. Əsas obyektimizi görməyə başladım. Biz Uindsordan birbaşa Askota tərəf yollandıq. Ürəyim çırpınmağa başladı. Askot Daniyelin xalasının yaşadığı yer idi. Deməli, biz onun arxasınca gedirdik, bəs onda O"Marfi?!

Biz bir villanın darvazası qarşısında dayandıq. Puaro maşından hoppanıb düşdü, zəngi basdı. Mən sifətinə düşmüş işıq şüasında onun avazı rəngini gördüm. Görünür o, hələ istədiyinə lazimi qədər nail olmamışdı. Zəngə cavab verildi. Puaro içəri daxil oldu. Bir az keçəndən sonra o, yenidən göründü. Puaro maşına minəndə kəskin şəkildə başını silkələdi. Ümidlərim məhv olmağa başladı. İndi saat beşə işləyirdi.

Biz Londona tərəf geri qayıdanda, bir neçə dəfə baş yoldan çıxmalı olduq. Hər dəfə tanış olmayan kənd mehmanxanasının qarşısında dayanır, bir neçə dəqiqəliyə Puaronu gözləməli olurduq. O, çox ləngimirdi, hər dayananda onun çöhrəsində özünə inam qığılcımları bərpa olunurdu.

O, Normana nəsə pıçıldadı və sonra ucadan dilləndi:

- Bəli, əgər siz sol tərəfə dönsəniz, onları körpünün yanında gözləyən görəcəksiniz.

Biz yolun o biri tərəfinə döndük, orada bir maşın göründü. Maşının yanında sadə geyimli iki nəfər dayanmışdı. Puar maşından düşdü və onlara nəsə dedi. Sonra biz şimal tərəfə istiqamət götürdük, həmin maşın da arxamızca gəlirdi. Biz xeyli gedib Londonun şimal rayonlarından birinə çatdıq. Nəhayət hündür bir binanın qapısı qarşısında dayandıq. Norman və mən maşında qaldıq, Puar və başqaları isə qapıya tərəf gedib zəngi basdılar. Qapını gözəl görkəmli bir qız açdı. Xəfiyələrdən biri dedi:

- Mən polis işçisiyəm və bu evi axtarış haqqında göstərişim vardır.

Qız ona kiçicik bir nəzər saldı. Bu zaman onun arxasından hündürboylu, orta yaşlı, şux görkəmli bir qadın göründü.

- Qapını ört, Elis. Onlar oğrudurlar.

Ancaq Puar cəld hərəkətlə ayağını qapıya söykəyərək fit verdi. Dərhal onu gözləyən xəfiyələr içəri doluşdular, qapı onların arxasınca bağlandı.

Norman və mən beş dəqiqəyə kimi gərgin vəziyyət keçirdik. Nəhayət, qapı açıldı və üç məhbus- bir qadın və iki kişi göründü. Qadın və kişilərdən birini ikinci maşına mindirdilər. O biri kişini isə Puar özü ilə bizim maşına gətirdi.

- Dostum, mən o biri maşınla getməliyəm. Ancaq bu centlməndən muğayat ol. Sən onu tanımırsan? Yox? Yaxşı, onu sənə təqdim edərəm, Müsə O” Marfi!

O”Marfi! Heyrətdən ağızım açıla qalmışdı. Biz yenidən yola düşdük. Onun əli qandallı deyildi, ancaq onun aradan çıxmağı

möcüzə olardı. O heyrtlənmiş və pörtmüş halda, gözünü çəkmədən bizə baxırdı. Hər halda Norman və mən onun üçün barıt çəlləyini odlayan kibritdən də artıq olardıq.

Bizim hələ şimala doğru getməyimiz məni təəccübləndirirdi. Bəs, biz Londona qayıtmırıq? Mən çox tutulmuşdum. Birdən maşın yavaşdı, mən Hendon aerodromunu dərhal tanıdım. Dərhal da Puaronun fikrini anladım. O, Fransaya təyyarə ilə uçmağa qərara almışdı.

Bu bir idmançı fikrini xatırladırdı, ancaq onun üzündən hiss olunurdu ki, bu işin hələ tam hissəsi deyildir. Teleqram daha tez ola bilərdi. Vaxt isə gözləmədi. O, Baş Naziri xilas etmək üçün şəxsən özü getməlidir.

Biz dayanan kimi Mayor Norman maşından yerə hoppandı, onun yerini sadə geyimli bir adam tutdu. O, Puaro ilə bir neçə dəqiqə məşvərət etdi, sonra cəld çıxıb getdi. Mən maşından yerə düşdüm və Puaronun qolundan tutdum.

- Səni təbrik edirəm, qoca! Onlar sənə gizlənmə yerini söylədilər? Ancaq, bura bax , sən dərhal Fransaya teleqram verməlisən. Əgər sən özün getsən, gecikə bilərsən.

Puaro qərribə bir tərzdə, bir-iki dəqiqə mənə baxdı.

- Tərslikdən, dostum, bir neçə şey vardır ki, onu teleqramla göndərə bilmərik.

Bu zaman Mayor Norman mülki geyimli bir təyyarəçi zabiti ilə geri qayıtdı.

- Bu sizi Fransaya aparan kapitan Lyaldır. O, dərhal yola düşməlidir.

- Yun şal isti olar, ser, - deyə gənc təyyarəçi Puaroya müraciət etdi. – Əgər istəyirsinizsə, sizə bir palto da verə bilərəm.

Puaro saatını çıxarıb ona baxırdı. O, öz-özünə mızıldadı:

- Bəli, vaxtdır. Düz vaxtdır!

Sonra o, başını qaldıraraq nəzakətlə gənc zabitə baxdı.

- Mən sizə təşəkkür edirəm, müsyə. Ancaq sizin sənişin mən olmayacağam. Sizinlə bu centlmen uçaçaq.

Puaro sözünü deyib, bir az yana çəkildi. Qaranlıqdan bir nəfər çıxıb irəli gəldi. O, həbs edilən ikinci kişi idi. Onun sifətinə işıq düşəndə, az qala heyrətdən yerimdə donacaqdım.

Bu, Baş Nazir idi.

- Allah xatirinə, bütün bunlar haqqında mənə danış,- deyə Puaro, Norman və mən Londona qayıdanda səbirsizcəsinə ucadan dilləndim.

- Onlar Baş Naziri İngiltərəyə necə qaytarıb gətiriblər?

- Onu İngiltərəyə gətirməyə ehityac yox idi, - Puaro cavab verdi.

- Baş Nazir İngiltərəni heç vaxt tərk etməyib. O, Uindsordan Londona gedərkən yolda oğurlanmışdır.

- Nə?

- Hamısını aydınlaşdıracağam. Baş Nazir öz maşınında imiş, yanında da onun katibi. Birdən Nazirin sifətinə xloroformlu yaylığı çəkiblər.

- Bəs kim?

- Fərasətli dilçi, Kapitan Daniyel. Tezliklə Baş Nazir hüşunu itirir. Daniyel cəld mikrofonu götürür, O”Marfinin sağa dönməsinə istiqamət verir. Sürücü də buna şübhələmədən əməl edir. Bir az keçdikdən sonra narahat yolda böyük maşının dayandığını görürlər. Həmin maşının sürücüsü O”Marfini saxlatdırmaq üçün bir neçə dəfə siqnal verir. O”Marfi maşını əyləyir, yol adamı ona yaxınlaşır, Daniyel başını pəncərədən çıxarır, ola bilsin ki, bu kömək etmək üçün bir işarə imiş. Bu zaman xloroform oyunu yenidən təkrar olunur. Hüşlərini itirmiş iki nəfər köməksiz adamı onlar başqa maşına aparırlar. Onların yerini isə iki nəfər yad adam tutur.

- Bu ola bilməz!

- Hələ, bu hamısı deyil! Sən myüzik- holda tanınmış şəxslərin necə ustalıqla təqlid olunmasını görməmişəm? İctimai xarakterli rol oynamaqdan asan heç bir şey yoxdur. Mister Con Smit üçün də İngiltərənin Baş Naziri rolunu oynamaq o qədər də çətin deyildir. O”Marfinin əvəzedicisi isə Baş Nazirdən ayrıldıqdan sonra maşını birbaşa Çarinq Krossdan dostlarının

toplaşdıqları yerə sürmüşdü. O, içəri O”Marfi kimi girmiş, çıxanda isə tamamilə başqa bir adam kimi çıxmışdı. O”Marfi isə şübhəli tərzdə yoxa çıxmışdı.

- Ancaq Baş Nazir rolunu oynayan adamı hamı görmüşdü?!

- Onu heç kim görməmişdi. Daniyel onu başqaları ilə əlaqədə olmaqdan bacardıqca qoruyurdu. Hər ehtimala qarşı üzünü sarıyırdılar ki, həyatına edilmiş qəsddən çox qorxu hissi keçirməsini hamı görsün. Mister MakAdamın zəif boğazı var. O, həmişə hər hansı nitqində səsinə bacardıqca çox sərf etməyi xoşlayır. Baş Nazirin orada yoxa çıxması heç vədə mümkün ola bilməzdi. Fransa polisləri İngilis kanalını üzüb keçməyə tələsirlər, ancaq onların heç biri ilk hücumun təfərrüatına vara bilmirlər. Xəyalən belə düşünülər ki, sui-qəsd Fransada baş verib, Daniyelin ağzı bağlı halda tapılması və xloroform Fransa polisinə bunu sübuta yetirməyə imkan verməmişdi.

- Bəs Baş Nazir rolunu oynayan kim olub?

- Həmin adam özü bu maskanı çıxarmağa məcbur olub. O və sürücü naməlum şəxslər kimi həbs oluna bilərdilər. Onlar tamaşanın bu hissəsini oynamağı arzu etməmiş və açıq-aydın ifşa olunmağa məruz qalıblar.

- Bəs həqiqi Baş Nazir?

- Baş Nazir və O”Mafini birbaşa Hampstiddə, Daniyelin “xala”sı, missis Everardın evinə gətiriblər. Həqiqətən də, o, Frau Berta Ebentaldır, polis onu bir neçə müddətdir ki, axtarırdı. Bu mənim onlara xırda bir qiymətli hədiyyəm oldu. Daniyel bunun yanında boş şeydir. Çox ağıllı plan idi, ancaq bu plan Herkuli Puaronun ağılı qarşısında məğlub oldu.

- Siz bu işdə həqiqəti əvvəlcə nə vaxt duymağa başladınız?

- Mən işin düzgün tərəfinə müdaxilə edən zaman həqiqəti anlamağa başladım. Nazirə atəş açılmasına şübhə etmirdim, ancaq nəticədə Baş Nazirin Fransaya sifəti yaralı halda getməsi məni dərinləndən düşünməyə məcbur etdi! Mən Uindsor və London arasında yerləşən bütün kənd mehmanxanalarına baş çəkəndə, oraya belə bir adamın gəlməməsini eşidəndə, düşüncələrimin

düzgünlüyünə bir daha əmin oldum! Bundan sonra isə hər şey mənim üçün uşaq oyununa çevrildi!

Səhəri Puaro mənə yenidən aldığı bir teleqramı göstərdi. Orada yalnız bircə söz yazılmışdı: “**Vaxtında!**”

Sonra axşam qəzetləri müttəfiqlərin konfransının hesabatını geniş şəkildə şərh etmişdi. Onlar Mister MakAdamın alovlu çıxışının sürəkli alqışlarla qarşılanmasını, onun hamıya dərin təsir bağışlamasını xüsusi qeyd etmişdilər.

Bakı şəhəri, 1979 - cu il.

Bir milyon dollarlıq istiqrazın oğurlanması

- Görün, bir nə qədər istiqraz oğurlanıbdır!- deyə bir səhər qəzetdə çıxmış yazını dostuma göstərdim. – Puaro, gəl, təhqiqat elminin xatirinə bu cinayət işini açaq!

- Siz, onu necə deyirlər,- bir əldə iki qarpız tutmaq istəyirsiniz, dostum?

- Yaxşı, siz bir buna baxın. London və Şotland Bankının Nyu - Yorka göndərdiyi bir milyon dollar Liberti İstiqrazı*, təəccüblü də olsa, “Olimpiya” gəmisində yoxa çıxmışdır.

- Əgər dəniz xəstəliyi və Laverquyerin uzun müddət apardığı təcrübənin çətinliyi olmasaydı, mən də bu böyük laynərdə Kanalı** keçib, həvəslə səyahətə çıxardım,- deyə Puaro dodaqaltı mızıldadı.

- Bəli, doğrudur, - mən dedim. – Bu cür təmtəraqlara ancaq saraylarda rast gəlmək olar; üzmək üçün hovuz, restoranlar, barlar, palma ağacları, - həqiqətən də bütün bunların dənizdə olmasına inanmaq çətindir.

- Mən dənizdə nə vaxt səyahətə çıxmağın lazım olduğunu yaxşı bilirəm, - deyə Puaro təəccüblə dilləndi. – Və saydığınız bu oyun-oyuncaqlar mənə heç bir şey demir, ancaq, dostum, bir anlığa hesab et ki, səyahətə çıxan dahilər bəzən, başqasının adı altında hərəkət edirlər! Suda üzən bu təmtəraqlı saraylara, indicə adlarını sadaladığınız o şeylərə, yalnız cinayət dünyasının ən yüksək aristokrat təbəqəsində rast gəlmək mümkündür!

Mən güldüm.

- Elə buna görə də siz entuziast deyilsiniz! Siz Liberti İstiqraxlarını oğurlayan adamı şpaqaya keçirərdinizmi?

Bu vaxt ev sahibəsi bizə mane oldu:

- Mister Puaro, sizi bir xanım görmək istəyir. Buyurun, bu da onun görüş vərəqəsidir.

Vərəqədə qeyd edilmişdi: **Miss Esmi Farkuhar.**

Puaro yeməkdən sonra stolun altına tökülən çörək qırıntılarını yığdı, ehtiyatla onu kağız parçaları atılmış zibil səbətində qoyaraq, başı ilə ev sahibəsinə Miss Farkuharı içəri buraxmasına işarə etdi.

Bir neçə dəqiqədən sonra otağa adamı ilk baxışda özünə əfsunlayan, adam üzünə baxmağa belə cəsarət etməyə utanan, füsunkar bir gözəl daxil old. O, təxminən iyirmi beş yaşlı, iri qəhvəyi gözləri olan bir qız idi. Onun səliqəli geyimi görkəminə xüsusi gözəllik verirdi.

- Buyurun, əyləşin xanım. Bu mənim dostum kapitan Hastingdir. O, mənə kiçik məsələlərdə kömək edir,- deyə mən dostum kapitan Hastingi qıza təqdim etdim.

- Məncə, bu gün sizə gətirdiyim xəbər böyük əhəmiyyətli məsələdir, Mister Puaro,- qız oturaraq sözə başladı. Cəsarətlə deyə bilərəm ki, siz artıq bu barədə qəzetlərdə oxumusunuz. Mən “Olimpiyadan” oğurlanmış Liberti İstiqlazlarını nəzərdə tuturam.

O, Puaronun üzündə bir neçə dəfə təəccüb ifadəsi gördü və söhbətini tez davam etdirməyə başladı:

- Şübhəsiz siz özünüzdən soruşa bilərsiniz ki, mən bu London və Şotland Bankı birliyi ilə niyə belə ciddi maraqlanıram. Bunun bir tərəfdən heç bir şey üçün, digər tərəfdən isə hər şey üçün əhəmiyyəti vardır.

*** Bu, “Qızıl İstiqlazları” Birləşmiş Ştatlar hökuməti Konqresinin qərarı ilə 1917 - ci il aprelin 24-də və 1919 -cu il martın 3-də buraxılmışdı.**

**** La-Manş kanalı nəzərdə tutulur.**

- A!... Mister Filip Ricvey...

- Onlar istiqrazların oğurlanmasında ittiham olunmuşdur. Əlbəttə, onun müqəddəs olmasına heç bir sübut yoxdur, o heç vaxt belə iş tutmaz, bu işdə o, günahsızdır. Bununla belə, o, bu iş üstündə aqlını itiribdir, sərsəm olubdur. Mən bilirəm, onun dayısı ona təkid edirdi ki, gələcəkdə o, özü üçün müəyyən mülkə sahib olmalıdır. Bu mülkü yaratmaqda isə nişanlım çox aciz idi. Ümumiyyətlə, bu onun karyerasına əks təsir göstərən bir amildir.

- Onun dayısı kimdir?

- Mister Vavasour, London və Şotland Bank birliyinin baş müdiri.

- Miss Farkuhar, mən ümid edirəm ki, siz bu hekayənin hamısını əvvəldən axıra kimi nəql edəcəksiniz, eləmi?

-Yaxşı.Bildiyiniz kimi Bank Amerikada kreditləri genişləndirmək arzusunda idi. Bu səbəbə görə də ora bir milyon dollarlıq Liberti İstiqlazları göndərməyi qərara aldı. Mister Vavasour, bu işdə uzun müddət etibarlı mövqe tutmuş, Nyu-

Yorkda bank işlərindən yaxşı baş çıxara bilən öz bacısı oğlunu seçmişdir. Ayın 23- də “Olimpiya” gəmisini Liverpuldan yola düşdü. İstiqrazları Filipə Mister Vavasour, Mister Şou və iki nəfər də London və Şotland Bank birliyinin baş müdirləri vermişdilər. Onlar əvvəlcə istiqrazları saymış, bir bağlama düzəldib möhürləmişdilər. Filip də bağlamayı dərhal çamadana qoyub ağzını kilidləmişdi.

- Çamadanın kilidi adı kilid idi?

- Xeyr, Mister Şou bu xüsusi kilidi Habsda sifariş etmişdi. Filip bağlamayı sandığın dibində yerləşdirmişdi. Bağlama Nyu-Yorka çatmamamışdan əvvəl oğurlanıbdır. İstiqrazlar elə bil ki, bütünlüklə havaya buxarlanmışdır.

- Puaroz üz-gözünü büzüşdürdü.

- Ancaq onlar tamamilə yoxa çıxmayıbdır. Mən belə qərara gəlirəm ki, “Olimpiya”-ni doka qoyana qədər, yarım saat içərisində istiqrazları kiçik bağlamalarda satmışdılar! Yaxşı, şübhəsiz, növbəti işim Mister Riveyi görmək olacaqdır.

- Mən sizi lanç yeməyinə, “ Çeşirə Çize” restoranına dəvət edirəm. Filip də orada olacaq. O, məni orada gözləyəcək. Amma Filip mənim onun tərəfindən sizinlə məsləhətləşməyimi bilmir.

Biz qızın təklifini qəbul edib, dərhal taksi ilə oraya getdik. Mister Filip Rivey bizdən qabaq orada idi. O, nişanlısını iki naməlum adamla görəndə, əlbəttə, təəccüblənməyə bilməzdi. O, xoş baxışlı, ucaboylu, şux geyimli bir adam idi. Boz rəngli tükləri gicgahına tökülmüşdü. Ona otuz yaşdan artıq vermək olmazdı. Miss Farkuhar irəli yeriyərək onun qoluna girdi.

- Filip, sənə məsləhətləşmədən hərəkət etdiyim üçün məni bağışla.- deyərək qız öz səhvini boynuna aldı. İcazə ver haqqında tez-tez eşitdiyim Mister Herkuli Puaronu və onun dostu kapitan Hastinqsi sizə təqdim edirəm.

Rivey çox təəccüblü görünürdü.

- Əlbəttə, mən sizin haqqınızda eşitmişəm, Mister Puaroz,- deyərək Rivey onların əllərini sıxdı. Ancaq Esminin mənim,

daha doğrusu, bizim bu xoşagəlməz iş barəsində sizinlə məsləhətləşməyini ağıma belə gətirməzdim.

- Filip, mən qorxurdum ki, sən razı olmayasan,- Miss Filip bunu təəccüblə qeyd etdi.

- Mən ümid edirəm ki, Mister Puaro bu qeyri-adi işdə bir işıq ucu tapacaqdır. Açıq-aydın boynuma alıram ki, öz fikirlərimi tamamlaya bilmir və bunun üçün narahatlıq hissi keçirirəm. Onun sifətinə fikir verdim, üzündə ağır yük götürmüş adamların sifətində olduğu kimi tarım çəkilməmiş cizgilər görünürdü.

- Yaxşı, - Puaro dedi- gəlin lanç edəyin, lançdan sonra bu məsələ barədə birlikdə baş sındırırıq. Mən baş vermiş hekayəni Mister Ricveyin öz ağzından eşitmək istəyirəm.

Biz toqqaların altını bərkidəndən sonra Filip Ricvey baş vermiş hadisəni bütün təfəsilatı ilə danışdı. Onun hekayəsi Miss Farkuharı tamamilə razı salmışdı, çünki hekayədə qızın danışdıqlarına heç bir əlavə edilməmişdi. Filip söhbətini qurtaran kimi Puaro suala başladı:

- Mister Ricvey, siz nədən bilirsiniz ki, istiqrazlar oğurlanıbdır? Filip acı-acı gülümsədi.

- Açılmış sandıqdan bildim, Mister Puaro. Mən onu itirə bilməzdim ki. Kayutumdakı çarpayının altında yerləşdirdiyim sandığı yarı açılmış halda gördüm. Onlar kilidi sındırmağa çoxlu güc sərf etmişdilər. Bunu sandıqdakı cırmaq izləri də sübut edirdi.

- Bəlkə, sandığı açarla açıblar?

- Bu elədir. Onlar açarla açmağa çalışıblar, ancaq bacarmayıblar. Axırda isə necə olubsa, onu açə biliblər.

- Qəribədir,- Puaro dedi. Onun gözləri təəccübdən yaşıl işıq kimi alışıb yanırdı. – Çox qəribədir! Onlar sandığı açmaq üçün çoxlu vaxt sərf ediblər. Vaxta bir bax! Sonra başa düşüblər ki, hər açar Habsın düzəltdiyi bu nadir kilidinə düşə bilməz. Sandıq da elə həmin bu açarla açılıbdır.

- Bu necə ola bilər, açar bütün günü məndə olubdur.

- Siz buna əminsiniz?

- Mən buna görə and içə bilərəm. Bundan başqa, əgər onlarda da həmin açardan var idis, nəyə görə kilidi açmaq üçün bu qədər vaxt və gün sərf ediblər?

- Belə... Əgər mənə qarşı hücumə keçmək fikriniz yoxdursa, onda icazə verin, daha bir sual da verim. Siz buna dəqiq əminsiz ki, sandığı açıq qoymamısınız?

Filip Ricvey ona baxdı. Puarə əlinin işarəsi ilə üzr istədi və sonra əlavə etdi.

- A!...Bütün bunlar ola bilər, sizə inanıram! Çox yaxşı, deməli, istiqrazlar sandıqdan oğurlanıbdır. Oğru onları neyləyə bilər? O, istiqrazlarla sahələ necə çıxə bilər?

- A!... – deyə Ricvey qışqırdı. – Necə? Söz gedib yüklərin saxlandığı yerin rəbərlərinə çatmışdı. Gəmidəki adamları diş şotkasına kimi yoxlayıb buraxırdılar.

- Məncə, istiqrazlar bir bağlamada olubdur.

- Əlbəttə. Onlar göyertədə onu heç cür gizlədə bilməzdilər. Hər halda bizə məlumdur ki, istiqrazlar göyertədə olmayıbdır, çünki “Olimpiya” gəminin ora çatmasına yarım saat qalmış ona qarşı üzməyə başlamışlar. Əvvəlcədən mən teleqram almışdım, sonra məbləği göstərən rəqəmləri onlara göndərdim. Hətta, bir dəllal and içdi ki, o da “Olimpiya”ya minməmişdən əvvəl bu teleqramların bir neçəsini almışdır.

- Gəminin yanına dartı gəldimi?

- Dartıda ancaq xidmətçilər idi. Bu təhlükə siqnalı veriləndən sonra olmuşdu. Mən özüm də bu yola nəzarət edirdim. İlahi, Mister Puarə, bu iş məni dəli eləyəcək! Deyirlər ki, guya istiqrazları mən oğurlamışam.

- Düşdüyünüz yeri axtardınız mı?- deyə Puarə nəzakətlə soruşdu.

- Bəli.

Filip tutulmuş halda ona göz yetirdi.

- Mən görürəm ki, siz mənim düşündüyümü tuta bilmirsiniz,- deyə Puarə anlaşılmaz halda gülümsədi. İndi mən bankdan da bəzi məlumatlar almaq istərdim.

Ricvey görüş vərəqinə bir neçə söz yazıb ona təqdim etdi.

- Bunu orada göstərərsiniz, dayım sizi dərhal qarşılayacaq. Puaro ona təşəkkür edib Miss Farkuharla xudahafizləşdi. Biz London və Şotland Bankının Trednild Stritdə yerləşdiyi baş idarəsinə yola düşdük.

Ricveyin görüş vərəqəsinə baxdıqdan sonra bizi orada işləyən xidmətçilərin tez-tez girib-çıxdıqları idarənin ikinci mərtəbəsinə gətirdilər. Orada bizi ciddi görkəmli iki centlmen qarşıladı. Mister Vavasourun qısa, ağ saqqalı var idi. Mister Şounun isə üzü təmiz qırılmışdı.

- Mən dəqiq başa düşürəm ki, siz xüsusi təhqiqat idarəsindəsiniz? – Mister Vavasour dedi. Tamamilə elədir, tamamilə elədir. Əlbəttə, biz həm də Şotland Yardın əlindəyik, ona tabeyik. Bu işi inspektor Mk Neyl öhdəsinə götürübdür. O, çox bacarıqlı işçidir, mən ona inanıram.

- Mən də inanıram,- deyə Puaro nəzakətlə təsdiq etdi. Əgər icazə versəydiniz, bacınız oğlu adından bir neçə sual verərdim. Bu kilidi Habsa kim sifariş vermişdi?

- Bunu mən özüm sifariş etmişdim,- deyə Mister Şou cavab verdi.

- Mən işdə heç kimə bel bağlamıram. Açarlara gəlinə isə, onlardan biri Mister Ricveydə, biri mənim həmkarımda, biri isə mənim özümdə idi.

- Bu açarları heç bir xidmətçi əlinə keçirə bilməzdi?- Mister Şou sual dolu nəzərlərlə Vavasoura tərəf döndü.

- Mən səhv etmədən deyə bilərəm ki, ayın 23- də açarları seyfə qoyduq. - Mister Vavasour dedi. – Həmkarım həmin günün axşamı xəstələnmişdi. O zaman Ricvey bizi tez tərk etmişdi. Həmkarım indi bir az özünə gəlibdir. Mən yaşda olan adamların bronxit zarafat etməyi xoşlamır, - deyə Mister Şou qəmgin halda dilləndi.

- Ancaq mən qorxuram ki, Mister Vavasour mənim burada olmağımdan əziyyət çəksin, xüsusilə bu gözlənilməz narahatlıq hər şeydən üstündür.

Puaro daha bir neçə sual verdi.

Mən belə qərara gəldim ki, o, iki qohum-dayı və bacı oğlu arasındakı dəqiq məbləği aydınlaşdırmağa çalışırdı. Mister Vavasour anlaşılmaz qısa cavablar verirdi. Onun bacısı oğlu bankın inanılmış xidmətçiləri idi. Pul sarıdan heç bir korluq çəkməmişdi. O, keçmişdə də buna oxşar missiyada etibarlı yer tutmuşdu. Axırda biz onlarla nəzakətlə xudahafizləşib bayıra çıxdıq.

- Mən aldadılmışam, - deyə Puaro küçəyə çıxan kimi dilləndi.

- Sən elə ümid edirdin ki, daha artıq bir şey əldə edəcəkdin?

Onlar çox darıxdırıcı qocalar idi.

- Onların darıxdırıcı qoca olması məni aldatmır, dostum. Sənin sevdiyən bədii ədəbiyyatlarda olduğu kimi, mən gözləməzdim ki, bankda qartal baxışlı, kobud bir adamla rastlaşam. Xeyr, mən bir balaca aldadılmışam, bu çox asandır!

- Asandır?

- Bəli, siz bilirsiniz ki, bu uşaq sadəliyi qədər mənim üçün asandır.

- İndi siz istiqrazların kimin tərəfindən oğurlandığını bilirsiniz?

- Bəli, bilirəm.

- Ancaq, sonra biz...

- Həyəcanlanma, özünü dolaşığa salma, Hastinqs. Biz hələlik indi heç bir şey etməyəcəyik.

- Nə üçün? Nəyi gözləyirik?

-“Olimpiya”-nı gözləməliyik. O, Nyu-Yorkdan çərşənbə axşamı qayıdacaq.

- Əgər istiqrazları oğurlayanı bilirsənsə, nə üçün gözləmək lazımdır? Axı, bu müddət ərzində oğru aradan çıxıb bilər.

- Cənub dənizi adasına qaçacaq? Orada canını tuturlar? Xeyr, dostum, o, orada da xoşagəlməz həyat sürəcək. Nə üçün gözləyirəm. Ona görə ki, inspektor Mk Neyl bir neçə məlumatdan sonra bu işə xitam verəcək. Bəli, indi başqalarının mənafeyi naminə gözləyirəm. Ona görə gözləmirəm ki, rəhimdil Allah məni bu işə görə mükafatlandıracaq!

- Aman Allah, Puaro! Bilirsiniz, mən sizə lazımı qədər pul verərdim ki, özünüzün bu gülünc vəziyyətinizi görə biləsiniz. Siz şöhrətpərəstliyi necə də qarışdırırsınız!

- Özündən çıxma, Hanstinqs. Həqiqətən, bəzi vaxtlar siz mənə həтта, nifrət edirsiniz! Axı, mən bu böyük cəzalardan əzab çəkirəm!

Puaro bərkdən öskürdü, onun sifətində komik bir ifadə gördüm. Gülməyimi güclə saxladım.

Çərşənbə axşamı biz London və Şimal Qərb Dəmiryol /L.Ş.Q.D/ qatarın biri ilə, yumuşaq bir kupədə Liverpula yola düşdük. Puaronun şübhələri mənim düşüdüklərimi inadkarcasına rədd edirdi. Onun müəmmalı hərəkətləri və ifadələri məni də çaşbaş salmışdı. Mübahisə etməyə etinasızlıq göstərir, marağımı gizlətməyə çalışırdım.

Biz “Atlantik” laynerinin durduğu sahilə gəldik. Puaro həyəcanlı və çevik görünürdü. Bizim işimiz dörd nəfər bələdçidən müsahibə almaq və ayın 23- də Nyu-Yorka getmiş Puaronun “dostu” haqqında məlumat almaqdan ibarət idi.

Yaşlı, gözüne əynək taxmış, əlil bir centlmen güclə kayutundan bayıra çıxdı.

Mister Ventnorun hündür qaməti K- 24 rəqəmi yazılmış kayutun astanasında göründü. Keçən dəfə bu kayutada Filip Rievey getmişdi. Puaronun şəxsən Mister Ventnorun özünü görməsinə baxmayaraq, o, hansı bir nəticəyə gələcəyini hələ bacarmırdı. Bütün bunlar məni həddindən artıq hövsələdən çıxarırdı.

- Deyin görüm,- deyə əsəbi halda qışqırdım, - siz Nyu-Yorka çatanda gəmini ilk dəfə bu centlmen tərək etmişdi?

Gəmi xidmətçisi başını qaldırdı.

- Xeyr, ser. O, gəmidən düşənlərdən lap axırıncısı idi. Mən dilxor halda bayıra çıxdım. Gördüm ki, Puaro dişlərini ağardaraq mənə baxır. O, xidmətçiyə təşəkkür edib, ona bir bank çeki verdi. Sonra biz oradan ayrıldıq.

- Bu çox yaxşı oldu,- deyə mən coşqun bir tərzdə dilləndim.

- Ancaq bu sonuncu cavab sizin nəzəriyyənizi elə bil ki, lənətlədi!
- Hastings, siz bir qayda olaraq heç bir şeyi görə bilmirsiniz. Bu sonuncu cavab mənim nəzəriyyəmin tamamilə əksini təşkil edir.
Mən ümitsiz halda əllərimi yellətdim.
- Mən bunu rədd edirəm.
Biz yenidən qatarda Londona tərəf sürət götürdük. Puaro bir neçə dəqiqə olardı ki, apardığı işlərin nəticələrini qeyd edirdi. O, işini qurtardıqdan sonra yazdıqlarını zərfə qoyub möhürlədi.
- Bu məktub inspektor MkNeyl üçündür. Bu, Miss Esmi Farkuharın “Rendezvous” restoranında bizim şərəfimizə təşkil edəcəyi nahar üçündür. Biz məktubları Şotland Yardını keçərkən yola salmalıyıq.
- Ricvey haqqında nə düşünürsünüz?
- Onun haqqında? – deyə Puaro gözlərini döyərək soruşdu.
- Nə üçün siz düşünürsünüz ki, ... Siz bacarmırsınız ki,...
- Hastings, sizin vərdisləriniz rabitəsiz inkişaf edir. Mən hər bir fakt üzərində düşünürəm. Əgər istiqrazları Ricvey oğurlamamışsa, bu işin yaxşı nəticə verəcəyinə tamamilə zəmin yaradır. Bu işin bir tərəfidir.
- Ancaq, bu, Miss Farkuhar üçün yaxşı olmayacaq.
- İmkan daxilində siz haqlısınız. Hastings, gəl indi də bu işi birlikdə araşdıraq. Mən görürəm ki, siz bu işə elə-belə rəng verirsiniz. Miss Farkuharın dediyinə görə surquclanmış bağlama sandıqdan yox olub, açıq havaya buxarlanıbdır. İndi biz elm aləmində hal-hazırda təcrübədən keçirilməyən seyrək hava nəzəriyyəsi haqqında düşünməli olacağıq. Hər bir adam onun sahilə xoşagəlməz kontrabanda ilə məşğul olduğunu təsdiq edə bilər ki,...
- Bəli, ancaq biz bilirik ki,...
- Siz bilirsiniz, Hastings. Mən isə bilmirəm. O şey ki, ağılagəlməzdir mən qəti qərara gəlirəm ki, onun mövcudluğu da heç mümkün deyildir. Bu işdə iki çıxış yolu qalır. Biri

istiqrızların göyertədə gızlėdilməsi, bu olduqca çətindir, o biri isə istiqrazların göyertədən dənizə atılması.

- Üzgəclə nəzərdə tutursunuz?

- Xeyr, üzgəcsiz.

Mən gözlərimi qıydım.

- Əgər istiqrazlar gəmidən suya atılıbsa, bəs onları Nyu-Yorkda necə sata bilərdilər?

- Sizin bu məntiqli düşüncənizə heyranam, Hastingş. İstiqrazlar Nyu-Yorkda satılıbdır, ona görə ki, onlar gəmidən suya atılmayıbdır. Görürsən, bu, bizi hara aparıb çıxarır?

- Əgər bağlama gəmidən suya atılıbsa və istiqrazlar Nyu-Yorkda satılmışsa, onda bağlamada heç bir istiqraz olmamışdır. Bağlama içərisində istiqrazlar olduğunu təsdiq edən fakt vardı mı? Xatırlayırsan, Mister Ricvey Londonda əlindəki bağlamayı heç vaxt açmayıbdır.

- Bəli, ancaq sonra...

Puaro səbirsizliklə əlini yellədi.

- İcazə ver davam edim. Axırncı dəfə istiqrazlar ayın 23- də London və Şotland Bank idarəsində görünmüşdür. Sonra onlar “Olimpiya” gəmisinin Nyu-Yorka çatmağına yarım saat qalmış yoxa çıxmışdır. Belə bir fikirə gəlmək olur ki, istiqrazlar heç “Olimpiya” gəmisində olmamışdır. Onların Nyu-Yorka gedib çatması üçün başqa bir yol da vardı mı? Bəli, həmin gün Nyu-Yorka “Olimpiya” gəmisindən başqa Sausaptondan “Giqantik” gəmisi də yola düşmüşdü. Onlar kodları Atlantik üçün tutublar. “Giqantik” Nyu-Yorkda “Olimpiya”dan bir gün əvvəl olubdur, hər şey aydındır. Düyün öz-özünə açılır. Ricveyə verilmiş bağlama yalançı bağlama imiş. Onlar əsil istiqraz olan bağlamayı elə bankın idarəsindəcə dəyişdiriblər. Həmin anda başqa bir yalançı bağlama düzəltmək üç adam üçün o qədər də çətin iş deyildir. Deməli, istiqrazlar da tezliklə “Olimpiya”nın göstərişi ilə Nyu-Yorkdakı müttəfiqlərə çatdırılıbdır. Ancaq izi azdırmaq üçün “Olimpiya”da oğrulardan kimsə var imiş.

- Bəs nə üçün?

- Ona görə ki, Ricvey bağlamayı açıb onun yalançı olduğunu görə bilərdi. Və şübhə dərhal Londona gətirib çıxarardı. Xeyr, qonşu kayutadakı naməlum adam öz işi ilə məşğul imiş. O, dublikat açarla kilidi açıb, sandıqdakı yalançı bağlamayı çıxarmış və gəmidən suya atmışdır. O, gözlərini gizlətmək üçün eynək taxmış, Ricveylə qarşılaşmağa risk etməyərək özünü əlil kimi göstərmiş, Nyu-Yorkda sahilə çıxıb, yenidən birinci gəmi ilə geri qayıtmışdır.

- Bəs o kim olmuşdur?

O adam dublikat açarı olan, kilidi sifariş edən, həqiqətdə bronxit xəstəliyi olmayan və nəhayət, darıxdırıcı qoca Mister Şoudur. Dostum, cinayətlər bəzən yüksək dairələrdə də olur.

Bu vaxt Miss Farkuhar onlara yaxınlaşdı.

- Biz buradayıq, xanım. Mən işi müvəffəqiyyətlə başa çatdırmışam. İcazə verirsiniz?- deyə Puaro əyilərək təəccübdən alışıb yanan qızın yanaqlarından öpdü.

Bakı şəhəri, 1979 - cu il.

Mavi kuzənin sirri

Cek Hartinqton topun getdiyi məsafəyə dalğın-dalğın baxdı; sonra dayanıb geriyə döndü, nişangaha qədərki məsafəni gözəyarı ölçdü. Onun üzündən narahatlıq yağırdı. Cek hirslə çubuğu əlində bir-iki dəfə yellətdi, onu yaşıl otun üstünə yığılmış ağac

qırıntılarına vurdu və qəti addımlarla topa tərəf yeridi.

Təsəvvür edin ki, iyirmi dörd yaşınız var; həyatda yeganə məqsədiniz qolfda öz qüsurlarınızı azaltmaq istəyirsiniz; üstəlik bütün vaxtınızı və qüvvənizi bir tikə çörək pulu qazanmağa sərf edirsiniz. Cek həftənin beş gün yarımını şəhərdə, qırmızı ağacdan düzəldilmiş qəbrə oxşayan otaqda, səhərdən axşama qədər dustaq kimi oturub işləyir, şənbə axşamı və bazar gününü isə istədiyi kimi keçirirdi. O, hətta Stourton Hiss dəmiryol xəttinin yaxınlığındakı kiçik mehmanxanada özü üçün otaq

kirayə etmişdi. Cek hər gün səhər saat 6- da yataqdan qalxaraq bir saat məşq edir, sonra isə 8:46 - da qatarla şəhərə yola düşürdü.

Nədənsə bu səhər zərbələrinin heç biri alınmırdı. O, qolf çubuğunu əlində möhkəm-möhkəm sıxaraq, öz-özünə sehirlə sözləri təkrar etdi: “Qoy qolum sərpməsin, zərbəm sərrast olsun!” Birdən güclü bir qışqırtı yay səhərinin sakitliyini pozdu. Cek yerində quruyub qaldı.

Kimsə:

- Öldürürlər! Kömək edin! Öldürürlər! - deyə qışqırırdı.

Bu, qadın səsi idi. Axırda səs boğuc xırıltıyla əvəz olundu və susdu.

Cek qolf çubuğunu yerə atdı və səs gələn tərəfə qaçdı. Səs haradansa lap yaxından gəlmişdi.

Bir neçə evi çıxmaq şərti ilə buralar demək olar ki, nəzərə cəzəməyən xarabalıqlara bənzəyirdi. Əslində, yaxınlıqda Cekin diqqətini özünə cəlb edən qədim, zövqlə tikilmiş bircə kottec vardı. Cek həmin kottecə tərəf qaçdı. Kottec süpürgə kolları bitən yamacın arxasında idi. O, bir göz qırpımında yamacı ötürüb keçdi və çəpərli bağın xırda darvazasının qabağında ayaq saxladı.

Bağda bir qız əlində yarıyacan əlaq otuyla dolu səbət tutmuşdu. Bir anlığa Cekə elə gəldi ki, kömək üçün qışqıran bu qızdır, amma bu fikir tez də ötürüb getdi.

Əlindəki səbətdən aydınca görünürdü ki, qız indicə bənövşə ləkinin əlaqını vurmuş. Cek qızın gözlərini əla-bəzək bənövşələrə bənzətdi; gözlər mavidən çox bənövşə rəngindəydi, məxməri və incə idi; qızın dümdüz qaməti vardı, əynindəki kətan donu da bənövşəyi idi.

Qız təəccüblə Cekə baxdı, elə bil baxışları dolmuşdu.

- Bağışlayın,- Cek dedi. - qışqıran siz idiniz?

- Mən? Xeyr, qışqırmamışam.

Qız elə təəccübləndi ki, Cek özünü büsbütün itirdi. Qız sözləri açıqca seçilən əcnəbi ləhçə ilə tələffüz edirdi.

Cek ucadan dedi:

- Axı, siz onu eşitməli idiniz? Səs hardansa, yaxınlıqdan gəlirdi.

Qız gözlərini şaşqınlıqla bərdərkək:

- Mən heç nə eşitməmişəm, - dedi.

Cek də gözlərini qıza zillədi; qızın imdad diləyən o əzablı harayı eşitməməsi Cəkə son dərəcə qərribə gəlirdi. Lakin qız o qədər sakit görünürdü ki, Cək onun yalan danışmasına inana bilmədi.

Cək təkidlə:

- Səs hardansa lap yaxından gəlirdi,- dedi.

Bu dəfə qız onu şübhə ilə süzdü.

- Nə deyirdilər, axı?

- Öldürürlər, kömək edin! Öldürürlər!

- Öldürürlər, kömək edin! Öldürürlər! - deyə qız təkrar etdi.

- Cənab, görünür, kimsə sizinlə zarafat edib. Axı, burada kimi öldürə bilərlər?

Cəkə elə gəlirdi ki, bağdakı cığıra bir qədər yaxşı baxsa, kiminsə meyitini görə bilər. O, kottecin pəncərələrini diqqətlə nəzərdən keçirdi; ətrafda sakitlik və dinclik hökm sürürdü.

- Siz bizim evdə axtarış aparmaq istəyirsinizmi?

Qızın ondan açıq-aşkar şübhələndiyini görə Cək özünü əvvəlkindən daha çox itirdi və üzünü yana çevirib dedi:

- Bağışlayın, görünür, səs o yandakı hündür ağacların arasından gəlirmiş.

O, papağını yuxarı qaldıraraq sağollaşdı və geriyyə qayıtdı. Cək qanrılıb çiyini üstündən arxaya baxanda qızı səssizcə işləyən gördü.

Cək ağacların arasında xeyli gəzib dolaşdı. Lakin heç bir qeyri-adi hadisənin izinə rast gəlmədi. Buna baxmayaraq o, səs eşitdiyinə əmin idi. Nəhayət, Cək axtarışlarından əl çəkdi və birtəhər səhər yeməyini yeyib özünü 8:46- da şəhərə yola düşən qatara çatdırmaq üçün evə tələsdi. Qatara mindikdən sonra o, vicdan əzabı çəkməyə başladı. Bəlkə o, bu barədə dərhal polisə xəbər versə yaxşıdır? Lakin "bənövşəyi" qızın ona necə şübhə ilə baxdığı yadına düşəndə bu fikirdən daşındı. Kim bilir, bəlkə

polis də bunu uydurma zənn edəcək. Bəs o, özü bu səsi eşitdiyinə əmindirmi?

İndi Cek əvvəlki inamını itirmişdi. Nə qədər götür-qoy eləsə də, qəti qərara gələ bilmirdi. Bəlkə, haray salan quş imiş? Bəlkə o, quşun çığirtısını qadın səsi zənn etmişdi?

Cek bu fikri də hirsə rədd etdi. Onun əsl qadın səsi eşitmişdi. Qışqırtını eşitməzdən əvvəl hələ bir saata baxdığı da yadındadır. Bu səs təxminən səkkizə iyirmi dəqiqə işləmiş gəlmiş; əgər nəşə tapılıb eləsə, polis üçün də qiymətli dəlil ola bilər.

Cek işdən evə qayıdarkən axşam qəzetlərini həyəcanla nəzərdən keçirdi. Baş vermiş cinayət haqqında məlumat axtarırdı, lakin qəzetlər bu barədə heç nə demirdi. Cek nə edəcəyini bilmədi - sevinsin, yoxsa təəssüflənsin?

Ertəsi gün hava çox rütubətli idi. Belə bir gündə ən sadıq qolf pərəstişkarları belə evdə oturlar. O, yataqdan qalxdı, tələsik səhər yeməyini yedi və stansiyaya yürüdü. Qatarda yenə də qəzetlərə acgözlüklə nəzər yetirdi. Dəhşətli cinayətdən hələ də əsər-əlamət yox idi. Axşam qəzetlərində də heç bir məlumat görmədi.

“Qəribədir,”- düşündü, -“görünür, uşaqlar meşəlikdə dəcəllik edirmişlər.”

Növbəti gün səhər tezdən o, gəzməyə çıxdı. Kottecin yanından ötəndə gözü baxıb gördü ki, qız yenə bağdadır, əlaqlə məşğuldu. Yəqin bu, qızın adəti imiş. Cek oyuna çox sərrast zərbə ilə başladı. Ürəyindən keçdi ki, kaş bu zərbəni qız görəydi. O, növbəti topu çıxış nöqtəsinə qoydu və saatına baxıb pıçıldadı:
- Saat səkkizə iyirmi beş dəqiqə işləyib. Bilmək istərdim...

Sözü ağzında qaldı. Onu bir gün əvvəl heyrətə salan həmin haray arxa tərəfdən eşidildi. Bir qadın son dərəcə əzab içində qışqırırdı:

- Öldürürlər, kömək edin! Öldürürlər!

Cek geriye yüyürdü. “Bənövşəyi” qız darvazanın yanında dayanmışdı. Elə bil o, nədənsə qorxmışdu. Cek qalib adam kimi qaçaraq qıza yaxınlaşdı və ucadan dedi:

- Hər halda siz indi onu eşitdiniz.

Qız onu anlamadı, təəccübdən gözlərini yenə bərəltədi. Cek hiss etdi ki, o yaxınlaşanda qız kənara çəkildi və hətta onun əlindən qaçıb evdə gizlənmək istəyirmiş kimi geriye də boylandı.

Qız başını buladı və gözlərini təəccüblə Cekə zillədi:

- Mən heç nə eşitməmişəm, - dedi.

Bu sözlərlə qız elə bil onun başına ağır bir zərbə endirdi. Qızın təəccübü elə təbii idi ki, Cek ona inanmaya bilmədi. O, hələ də baş verənləri ağına sığışıra bilmirdi. Qız nəzakətlə, sanki Cekin halına acıyırmış kimi:

- Sizin kontuziyanız var, elə deyilmi? – soruşdu.

Bir anda o, qızın ürkək baxışının, evə tərəf boylanmasının səbəbini anladı. Qız elə bilirdi ki, Cek ruhi xəstədir.

Sonra isə, elə bil onun başına bir vedrə soyuq su tökdülər. Ağına dəhşətli bir fikir gəldi. Bəlkə, qız haqlıdır? Bəlkə, onu doğrudan da qara basır? Cekin canına qorxu düşdü.

O, dinməz- söyləməz geriye döndü və ağır addımlarla qızdan uzaqlaşdı. Qız onun arxasınca baxdı, köksünü ötürdü, başını buladı və sonra aşağı əyilib yenidən alaq eləməyə başladı.

Cek hadisələri özlüyündə götür-qoy eləməyə çalışdı, öz-özünə dedi:

- Əgər mən bu lənətə gəlmiş səsi yenidən iyirmi beş dəqiqə işləmiş eşitsəm, demək, məni doğrudan da, qara basır. Yox, mən bu səsi bir daha eşitməyəcəyəm!

Bütün günü səbəbi olduğundan yatağına çox tez uzandı və qərara aldı ki, ertəsi gün səhər hər şeyi bir də yoxlasın.

Ağır düşüncələr Ceki gecə yarıyadək yuxuya getməyə qoymadı. Yuxudan oyananda səkkizə iyirmi dəqiqə işləmişdi. Tələsik mehmanxanadan çıxıb qolf meydançasına yüyürdü. Lakin o anladı ki, lənətə gəlmiş meydançaya səkkizə iyirmi beş dəqiqə işləmiş çata bilməyəcək. Əgər onu doğrudan da, qara basırsa, səsi başqa yerdə də eşidə bilər. Cek gözünü çəkmədən saatına baxa-baxa qaçırdı.

Səkkizə iyirmi beş dəqiqə işləyib. Uzaqdan qadın səsinin əks-sədası gəlib ona çatdı. Sözləri ayırd eləmək çətin idi, ancaq Cek qəti əmin oldu ki, bu onun əvvəl eşitdiyi həmin səsdir, özü də səs yenə həmin yerdən, hardansa kottecin yaxınlığından gəlir.

Bu Cekə bir az sakitləşdirdi. Doğrudan, kimsə onunla zarafat da edə bilərdi. Ola bilsin ki, onunla zarafat edən elə qızın özüdür. O, qamətini düzəltdi və çantasından qolf çubuğunu çıxartdı. Kottecə getməzdən əvvəl bir az qolf oynamaq istədi.

Qız həmişəki kimi bağçada idi; o, başını qaldıraraq Cekə baxdı. Cek papağını çıxarıb, onunla salamlaşdıqda, qız utana-utana salamı aldı. Bu gün qız həmişəkindən daha gözəl görünürdü.

Cek sevincək dedi:

- Gözəl havadır, elə deyilmi?

Amma söhbətə çeynənmiş sözlərlə başladığı üçün özünə acığı tutdu. - Bəli, hava doğrudan da, çox gözəldir.

- Yəqin ki, güllər üçün məhz belə hava yaxşıdır?

- Təəssüf ki, yox! Mənim güllərimə yağış lazımdır. Bir baxın, hamısı saralıb-solub.

Qız ona işarə etdi ki, yaxına gəlsin. Cek bağçanı düzənlikdən ayıran alçaq çəpərə yaxınlaşdı və içəri boylandı:

- Güllər qaydasındadır, solmayıb,- dedi.

Qızın baxışından hiss edilirdi ki, Cekə yazığı gəlir. O dedi:

- Belə günəşli havada gərək gülləri tez-tez sulayasan. Günəş hər şeyə həyat verir, insanın səhhəti üçün də çox xeyirlidir... Görürəm ki, cənab bu gün özünü əla hiss edir.

Hiss olunurdu ki, qız ona ürək-dirək verir. Bu, Cekə həvəsəldən çıxarırdı. O öz-özünə: "Lənət şeytana,- dedi,- bu qız mənə təskinlik verir, nədir?"

Cek əsəbi halda:

- Mən tamamilə sağlamam.

- Lap yaxşı,- deyərək qız tez onu sakitləşdirdi.

Cek qızın ona inanmadığını sezib bərk əsəbləşdi.

O, bir az da qolf oynayaraq səhər yeməyi üçün evə qayıtdı. Artıq bir neçə dəfə idi ki, nahar zamanı qonşu stolun arxasında əyləşən

ortayaşlı kişinin onu diqqətlə müşahidə etdiyini sezmişdi. Üzündən cəsür və iradəli adam olması duyulurdu. Azca qara saqqalı vardı. Sərbəst və ağır davranışı onun ziyalı olduğunu göstərirdi. Cek birçə onu bilirdi ki, kişinin adı Lavinqtondur, deyilənə görə, guya məşhur həkimdir. Əgər Cek Harli Stritdə olsaydı, bəlkə də onu tanıyardı. Hər halda, o, Lavinqton haqda heç nə bilmirdi.

Bu səhər isə Lavinqton Cekə xüsusi bir maraqla baxırdı. Cek təşvişə düşdü. Bəlkə, onun ürəyindən keçənlər üzündən bilinir? Bəlkə də bu adam bir mütəxəssiz kimi onun beynində nəşə bir çaşqınlıq olduğunu hiss edib?

Ceki soyuq tər basdı. Doğrudanmı o, dəli olur? Onu qara basır, yoxsa kimsə onu aldadır?

Qəfildən başına bir fikir girdi: bax, indiyədək səs gələndə o tək olurdu. Güman edək ki, onunla birlikdə kimsə var. Onda üç şeydən biri baş verməlidir. Ya səs eşidilməyəcək, ya da səsi onların hər ikisi də eşidəcək. Yaxud səsi ancaq o özü eşidəcək.

Həmin axşam Cek planını həyata keçirməyə başladı. Lavinqton məhz ona lazım olan adam idi. Onlar söhbətə çox asanca başladılar. Sən demə, Lavinqtonun özü də onunla söhbət eləmək üçün fürsət axtarırmış. Deməli, Cek onu çox maraqlandırır. Onlar söhbət zamanı səhər yeməyindən əvvəl bir qədər qolf oynamağı qərara aldılar. Görüşü ertəsi günün səhərinə təyin etdilər.

Saat yeddi tamam olmamış oyuna başladılar. Sakit, buludsuz, sərin, gözəl bir hava idi. Həkim Cekdən yaxşı oynayırdı. Ceki yalnız nəyin baş verəcəyi maraqlandırır. Tez- tez gözücu saatına baxırdı. Onlar yeddinci nişangaha çatanda artıq saat səkkizə iyirmi dəqiqə işləyirdi. Kottec bu nişangahın tuşunda idi.

Qız adəti üzrə yenə bağçada idi. Onlar çəpərin yanından ötüb gedəndə, qız onlara məhəl qoymadı.

Çəmənlikdə iki top vardı, nişangaha yaxın olan Cekin, bir qədər aralıdakı isə həkimin idi.

Lavinqton:

- Güman edirəm ki, zərbəm sərrast olacaq,- dedi.

O, aşağı əyildi və topun gedəcəyi yeri gözəyarı ölçməyə çalışdı. Cek gözlərini saatından ayırmayaraq, hərəkətsiz dayanmışdı. Səkkizə düz iyirmi beş dəqiqə işləyirdi.

Top sürətlə diyirlənib, deşikli nişangahın lap qırağında dayandı və içəri düşdü.

- Yaxşı zərbə idi,- Cek dedi.

Səsi özünə yad və xırıltılı gəldi. O, qol saatını biləyindən qoluna çəkdi və rahat nəfəs aldı. Heç bir şey baş vermədi. Tilsim qırılmışdı.

Cek:

- Etiraz etmirsinizsə, bircə dəqiqə oyuna ara verək,- dedi. – Mən qəlyan çəkmək istəyirəm.

Səkkizinci nişangahın yanında onlar oyunlarına bir qədər ara verdilər. Cek azca titrəyən barmaqları ilə qəlyanını doldurdu və çəkməyə başladı. Elə bil çiyinlərindən ağır bir yük götürülmüşdü.

Cek qarşısındakı mənzərəyə heyranlıqla baxa-baxa dilləndi:

- İlahi, necə də gözəl havadır... Davam edin, Lavinqton, sizin növbənizdir.

Həkim topa zərbə endirən zaman bağırtı yenidən eşidildi.

Qulaqbatırıcı və əzablı qadın səsi:

- Öldürürlər, kömək edin! Öldürürlər!

Qəlyan Cekin titrəyən əlindən düşdü. O, səs gələn tərəfə çöndü, lakin həkimlə qolf oynamağının səbəbi yadına düşəndə gözlərini ona zillədi və nəfəsini qısıb oyun yoldaşının hər bir hərəkətinə göz qoymağa başladı. Lavinqton isə topun keçdiyi yola baxırdı. Başını aşağı dikdiyindən gözləri görünmürdü.

- Lap azca qalmışdı. Mən sizin işinizi yüngülləşdirdim.

O, heç nə eşitməmişdi.

Dünya Cekin başına hərləndi. O, səndələyərək bir-iki addım atdı. Özünə gələndə gördü ki, otların üstündə uzanıb. Lavinqton ona tərəf əyilib:

- Belə, sakit olun, sakit olun, - dedi.

- Mənə nə olub?
- Ürəyiniz getmişdi, cavan oğlan. Mənə elə gəlir ki, siz bunu qəsdən eləməmişiniz.
- Aman allah, - deyə Cek dərindən ah çəkdi.
- Sizə nə olub? Şüurunuzda nəyə var?
- Mən indi hər şeyi sizə danışaram, amma əvvəlcə sizdən bir şey soruşmaq istəyirəm.

Həkim qəlyanını yandırdı və torpaq qalağının üstündə yerini rahatladı:

- Hə, nə istəyirsiniz, soruşun,- dedi.
- Son bir-iki gündə siz mənə çox diqqət yetirirdiniz. Deyə bilərsinizmi, niyə?

Lavinqtonun gözləri azca parıldadı:

- Çox yersiz sualdır, - dedi. Belə bir məsələ var. "Pişik də krala baxa bilər."
- Məni başınızdan etməyə çalışmayın. Mən tamamilə ciddi soruşuram. Niyə? Çünki bunu soruşmağa əlimdə əsasım var.

Lavinqtonun üzü ciddiləşdi:

- Mən sizə tamamilə dürüst cavab verəcəyəm. Sizdə daxili gərginlikdən əziyyət çəkən adamın nişanələrini görmüşdüm. Məni maraqlandıran da bu gərginliyin səbəbi idi.
- Mən dəli oluram,- deyə Cek öz halına acıya-acıya bildirdi.

Sonra Cek dramatik tərzdə öz sözünə ara verdi. Ancaq onun bu vəziyyəti Lavinqtonda heç bir maraq oyatmadı. Cek bunu gözləməirdi, ona görə də o, yenidən təkrar etdi:

- Sizə deyirəm ki, mən dəli oluram.
- Çox qərībədir. Doğurdan da, çox qərībə və maraqlıdır,- deyə Lavinqton astadan dilləndi.

Cek əsəbləşdi:

- Güman edirəm ki, bu sizin üçün sadəcə olaraq maraqlıdır. Həkimlərin hamısı daşürəklidir.
- Dostum, bu mənasız söhbəti boşlayın. Əvvəla, elmi dərəcəmin olmasına baxmayaraq, mən həkimlik etmirəm. Əslinə qalsa, mən heç can həkimi də deyiləm.

Cek ona sərt nəzərlə baxdı:

- Onda siz psixiatrsınız?
- Bəli, demək olar ki,... Amma, daha dəqiq desək, mən özümü ruh həkimi sayıram.
- Oh!
- Sizin istehzanızı anlayıram, lakin biz cismimizdən ayrı mövcud ola bilən bir şeyi nə cürsə adlandırmalıyıq. Bilirsinizmi, cavan oğlan, sizin cisminizlə ruhunuz vəhdət təşkil etməlidir. Xeyr, bu heç də ruhanilərin uydurması deyil. Biz buna ruh və yaxud şüur da deyə bilərik, və ya bunu başqa cürə də adlandırma bilərik. Siz indicə məndən incidiniz, lakin sizin kimi sağlam bir cavanın qarabasmadan əziyyət çəkməsi, az qala dəli olması mənə doğurdan da, çox qəribə və maraqlı göründü.
- Yaxşı, mənim başıma hava gəlib. Lap dəli olmuşam.
- Belə dedyim üçün məni bağışlayın, ancaq buna inanmıram.
- Məni qara basır.
- Nahardan sonra?
- Xeyr, səhər tezdən.
- Ola bilməz,- deyə həkim öz sönmüş qəlyanını yenidən yandırdı.
- Deyirəm ki, mən heç kəsin eşitmədiyi şeyləri eşidirəm.
- Min adamdan yalnız biri Yupiterin peyklərini görə bilər. Yerdə qalan doqquz yüz doxsan doqquz nəfərin bu peykləri görməsi heç də o demək deyil ki, onlar mövcud deyil. Bu mininci adamı da “lunatik”adlandırmaya heç bir səbəb yoxdur.
- Yupiterin peyklərinin olması sübuta yetmiş elmi faktır.
- Bu gün bizim qarabasma adlandırdığımız hadisələrin sabah elmi cəhətdən sübuta yetməsi tamamilə mümkündür.

Lavinqtonun sözlərindəki məntiq Cekə təsir elədi. O, özünü birdən-birə hədsiz dərəcədə rahat və gümrah hiss etdi. Həkim bir-iki dəqiqəliyə onu diqqətlə süzüb, sonra razı halda başıyla təsdiqlədi:

- Yaxşı ki, sakitləşdiniz,- deyə həkim dilləndi. – Siz cavanların bədbəxtçiliyi ondadır ki, öz fəlsəfənizdən kənara çıxma bilmirsiniz. Dərk edə bilmədiyiniz bir şeylə qarşılaşanda dərhal özünüzü itirir

və qorxuya düşürsünüz. İndisə deyin görək, nə səbəbə özünüzü dəli adlandırırırsınız? Yalnız bundan sonra müəyyən bir qərara gəlmək olar.

Başına gələnləri bacardıqca düzgün danışımağa çalışan Cek söhbətini belə tamamladı:

- Mən ancaq bircə şeyi anlaya bilmirəm, niyə bu gün sə sə beş dəqiqə gec, yəni səkkizin yarısında eşidildi?

Lavinqton bir-iki dəqiqə fikrə getdi, sonra soruşdu:

- İndi saatınız neçədir?

- Səkkizə on beş dəqiqə qalır, - deyə Cek cavab verdi.

- Onda hər şey aydındır. Mənim saatımda səkkizə iyirmi dəqiqə qalıb. Demək, sizin saatınız beş dəqiqə irəlidir. Bu isə vacib faktır.

- Nə mənada? – Cek maraqlanmağa başladı.

- O mənada ki, bu fakt hadisəni asanca izah etməyə imkan verir; birinci dəfə ola bilsin ki, kimsə sizinlə zarafat edib, bəlkə də etməyib- hər halda siz qışqırtını eşitmişiniz. Bundan sonra özünüzü inandırmısınız ki, bu səsi səhər eyni bir vaxtda eşidirsiniz.

- Xeyr, əminəm ki, bu belə deyil.

- Əlbəttə, bilirsiniz ki, bəzən bizim iradəmizdən asılı olmayaraq qəribə şeylər baş verir, lakin hər halda hadisəni belə tərzdə izah etmək düzgün olmazdı. Əgər siz özünüzü həqiqətən inandırmış olsaydınız, qışqırtını öz saatınızla səkkizə iyirmi beş dəqiqə işləmiş eşidərdiniz. Ancaq indi sözümdən belə çıxır ki, son dəfə qışqırtı həmişəkindən bir az gec eşidilmişdir.

- Yaxşı, bəs sonra?

- Bu ki, aydındır, elə deyilmi? Köməyə çağırən bu sə hardansa tamamilə müəyyən bir yerdən və müəyyən vaxtda gəlir. Deməli, belə bir nəticəyə gəlirik ki, qışqırtı səkkizə iyirmi beş dəqiqə işləmiş, hardansa kottecin yaxınlığından gəlir.

- Yaxşı, onda bu qışqırtını niyə məhz təkcə mən eşidirəm? İş orasındadır ki, mən nə kabusların varlığına, nə də bu kimi başqa

şeylərə inanmıram. Belə olan halda, niyə axı təkcə mən bu lənətə gəlmiş qışqırtını eşidirəm?

- Hə, deməli, belədir; hələlik indi biz bunu söyləyə bilmərik. Elə adamlar var ki, onlar başqalarının görmədiyi və eşitmədiyi şeyləri görür və eşidirlər. Biz bunu bilmirik. Həmin adamlar fəvqəladə bir qabiliyyətə malik olduqlarını anlamır və belə güman edirlər ki, onları qara basır – lap elə sizin kimi. Şübhəsiz, bir gün gələcək ki, biz sizin qışqırtını eşitməyiniz, mənim və qızın eşitməməyimizin də səbəbini öyrənəcəyik. Hər şeyə təbiət qanunları hökmdardır. Hazırda bizim qeyri-adi sandığımız hadisələr əslində heç də qeyri-adi deyil. Şüurumuzda, psixikamızda baş verən hadisələrə cavab tapmaq hələ çox çətindir.

- Bəs indi mən nə edim? – Cek soruşdu.

Lavinqton güldü:

- Yaxşı, mənim gəşəng dostum, yaxşıca səhər yeməyinizi yeyib, gedin şəhərə. Çalışın ki, başa düşmədiyiniz şeylər haqqında düşünməyəsiz. Mən isə bir sıra şeyləri aydınlaşdırmalıyam. Cek, növbədə arxamızdakı kottec haqqında məlumat toplamaq lazımdır. Mən əminəm ki, sirtin açarı oradadır.

Cek ayağa qalxdı:

- Yaxşı, ser. Mən hər şeyə hazırım, ancaq deyirəm ki...

- Bəli?

Cek utandığından qızardı və dodaqaltı mızıldadı:

- Əminəm ki, qızın bu işdə əli yoxdur.

Lavinqtonun kefi açıldı:

- Siz mənə onun necə gözəl bir qız olduğu barədə heç nə deməmişiniz! Yaxşı, kefinizi pozmayın. Zənnimcə, qızın bu sirtə heç bir dəxli yoxdur. Hər nə olubsa, qız bura köçməzdən əvvəl olub.

Cek həmin axşam evə qayıdıb, böyük səbirsizliklə yeni xəbərlər gözləyirdi. İndi o, Lavinqtona kor-koranə inanırdı. Həkimin bütün əhvalatı təbii bir hal kimi qəbul etməsi, özünü çox sakit və təmkinli aparması Cekə böyük təsir bağışlamışdı.

Cek nahar etmək üçün aşağı enəndə gördü ki, təzə dostu salonda onun yolunu gözləyir. Həkim təklif etdi ki, onlar bir stolda nahar edəcəklər.

Cek narahat halda soruşdu:

- Təzə bir xəbər varmı, ser?

Mən kottec barəsində hər şeyi əldə etmişəm. Əvvəllər bu kottecdə qoca bağbanla arvadı qalırmiş. Sonradan qoca ölmüş, arvadı isə qızının yanına köçmüşdür. Daha sonra kottec bir inşaatçının əlinə keçmiş və o, evi şəhərdə yaşayan bir centlmənə satmışdır. Həmin centlmen kottecdə yalnız istirahət günlərini keçirirmiş. Bir il bundan əvvəl isə ev Turner familiyalı şəxsə satılmışdı. Onlar ər-arvad idilər. Deyirlər ki, onlar çox qəribə adamlarmış. Kişi ingilis imiş, arvadının isə bir tərəfi deyilənə görə, rus imiş, həm də hədsiz gözəl imiş. Onun gözəl, eqzotik baxışları varmış. Onlar çox sakit həyat keçirir, heç kəslə görüşmür, kottecin bağından qırağa belə çıxmırmışlar. Yerli camaatın yaydığı şaiyəyə görə, onlar nədənsə qorxurlarmış. Amma mənim buna inanmağım gəlmir.

Və günlərin birində onlar gözlənilmədən yığışb gedirlər və bir daha qayıtmırlar. Az sonra mister Turner Londondan göndərdiyi məktubda yerli vəkillərdən xahiş edir ki, kotteci mümkün qədər tez satsınlar. Ev əşyaları satıldıqdan sonra, kotteci mister Maumverer alır. Ancaq o da bu evdə ikicə həftə yaşadıqdan sonra, onun satılması haqda elan verir. Kottecdə indi yaşayanlar, vərəmli fransız professoru və onun qızıdır. Onlar cəmi on gündür ki, buraya köçüblər.

Cek deyilənləri sakitcə dinlədi və axırda dedi:

- Bütün bunlar bizi sirin açılmasına zərrə qədər də, kömək etmir, elə deyilmi?

Lavinqton sakit bir tərzdə dedi:

- Məni ən çox Turnerlər maraqlandırır. Əgər xatirinizdədirsə, mən dedim ki, onlar sübh tezdən çıxıb gediblərmış. Mən belə güman edirəm ki, onların getməyini heç əməlli-başlı görən də

olmayıb. Mister Terneri sonralar görüblər, lakin missis Terneri hələ gördüm deyən olmayıb.

Cekin rəngi qaçdı:

- Bu ola bilməz... yəni deyirsiniz ki...
- Cavan oğlan, həyəcanlanmayın. Hər bir kəsin ölüm ayağında-xüsusən zorakı ölüm ayağında - ətraf mühitə təsiri çox güclü olur. Çox güman ki, bu təsir ətraf aləmə sirayət edir və sonradan müvafiq dalğada qurulmuş qəbulediciyə ötürülür- bu halda sizin qəbul etdiyiniz kimi.

- Bəs nə üçün, mən? – Cek çılğınlıqla etiraz etdi.
- Siz hər hansı bir fəvqə qüvvəyə kor- koranə və mexaniki şəkildə deyil, onu məqsədyönlü şəkildə qəbul etməyə çalışırsız. Mən özüm isə bunlara o qədər də inanmıram. Həyatda elə şeylər baş verir ki, hiss edirsən ki, bu gün gördüyün hər hansı bir hadisəni eyni ilə nə vaxtsa görmüsən. Baş vermiş hadisələrin bəziləri həqiqətə tamamilə uyğun gəlir, yəni eyni bir vaxtda üst-üstə düşür. Başqa bir fəvqəltəbii qüvvə yeraltı təkanların baş verməsidir ki, bu barədə də həmişə məlum olmayan faktlarla rastlaşmalı olursan... Sizsə hər bir şeyin diqqətinə varmağına çalışırsız.

Həkim beyninə girmiş bu axmaq fikirlərdən yaxa qurtarmaq üçün təbəssümlə Cekə sarı döndü:

- Gəlin, bütün bu axmaq hadisələrdən uzaq olmağa çalışsaq,- deyə təklif etdi.

Cek razı oldu, ancaq qara fikirlərdən yaxa qurtarmaq o qədər də asan deyildi.

Cek səhər yeməyindən əvvəl qolf oynuna bir həftə getmədi.

Gözlənilməz bir hadisə əhvalatın gedişinə müəyyən mənada təsir etdi. Günlərin birində evə qayıdarkən Cekə cavan bir xanımın onun yolunu gözlədiyini xəbər verdilər. O, cavan xanımı görəndə həddindən artıq təəccübləndi. Gələn, Cekin öz-özündə “bənövşə” adlandırdığı qız idi. Özü də çox əsəbi və narahat idi.

- Sizi narahat edib yanınıza gəldiyim üçün gərək mənə bağışlayasınız, cənab! Mənim sizə deyiləsi sözüm var. Mən...

O, tərəddüdlə ətrafına nəzər saldı.

- Bura buyurun,- deyə Cek qızı mehmanxanada xanımlar üçün ayrılan boş qonaq otağına dəvət etdi. Qırmızı məxmərlə bəzədilmiş otaq yaman cansıxıcı idi.

- İndisə əyləşin, miss...miss...

- Marşad, cənab. Felise Marşad.

- Əyləşin, mademuazel Marşad və hər şeyi mənə danışın.

Felise dinməzəcə əyləşdi. O, bu gün tünd yaşıl paltar geymişdi. Qızın məğrur sifətinin gözəlliyi və tərəvəti həmişəkindən daha aydın gözə çarpırdı. Qızın yanında əyləşəndə Cekin ürəyi şiddətlə döyünməyə başladı.

- Deməli, belə, - deyə Felise sözə başladı. – Biz qısa müddətdir ki, burada yaşayırıq. Gələcətimizin ilk günündən eşitmişik ki, evimiz- bizim kiçik, qəşəng evimiz- ruhların məskənidir. Burada heç bir qulluqçu qalmaq istəmir. Bunun o qədər də böyük əhəmiyyəti yoxdur. Mənim ev işlərindən başım çıxır, xörək bişirməyi də bacarıram.

Başını itirmiş cavan oğlan zahirən üzündəki ciddiliyi qoruyub saxlamağa çalışdısa, bunu bacarmadı: “Çox gözəldir, lap mələkdir”,- deyə düşündü.

- Kabuslar haqqında aparılan söhbətləri son dörd günə qədər boş bir şey bilirdim. Cənab, dörd gecədir ki, mən eyni bir yuxunu görürəm. Qarşımda bir qadın dayanır- cazibədar, hündürboylu və çox gözəl bir qadın. Əllərində isə mavi rəngli çini qab tutub. O, əzab çəkir, çox əzab çəkir və hey qabı mənə tərəf uzadır, gözlərində yalvarış, sanki məndən imdad istəyir. Heyhat! O danışa bilmir, mənə, onun nə istədiyini anlaya bilmirəm. Əvvəlki iki gecə gördüyüm yuxu bununla başa çatdı, amma srağagünkü gecə yuxumda başqa bir şey də gördüm. Qadın və çini qab birdən yox oldular və mən qadın qışqırtısını eşitdim: “Öldürürlər, kömək edin! Öldürürlər!” Mən dəhşət içində yuxudan ayıldım. Öz-özümə dedim ki, mənə qara basır, sizin mənə dediyiniz sözlərlə yuxumdakı sözlərin eyni olmasını bir təsadüf hesab edirəm. Lakin son gecə yenə də həmin yuxunu

gördüm. Cənab, bu nə deməkdir? Həmin sözləri siz də eşitmişiniz. Biz indi nə edəcəyik?

Felisenin üzündə dəhşət ifadəsi vardı. O, balaca əllərini birbirinə sıxaraq, mərhəmət diləyirmiş kimi gözlərini Cekə dikmişdi. Cek isə özünü soyuqqanlı göstərməyə çalışdı.

- Hər şey öz qaydasındadır, mademuazel Marşad. Narahat olmayın. Əgər etiraz etməsəydiniz, sizə bir şey demək istərdim. Sizə məsləhət görürəm ki, bütün bu əhvalatı olduğu kimi bu mehmanxanada yaşayan dostum Doktor Lavinqtona danışasınız.

Felise bu təklifə razı olduğunu bildiren kimi Cek Lavinqtonu axtarmaq üçün otaqdan çıxdı və az keçməmiş onunla birlikdə qayıdıb gəldi.

Lavinqton Cekin tələsik izahatına qulaq asa-asa qızı başdan-ayağa diqqətlə süzdü. Bir - iki kəlmə ilə onu sakitləşdirdikdən sonra öz növbəsində qızın əhvalatını diqqətlə dinlədi.

- Çox qərībədir. Siz bunları atanıza demisinizmi?- qız sözünü qurtardıqdan sonra həkim soruşdu.

Felise başını buladı. Onun gözləri yaşarmışdı:

- Mən onu narahat etmək istəmədim. O hələ də ağır xəstədir. Mən atamdan onu həyəcanlandıra biləcək hər şeyi gizlədirəm.

Lavinqton səmimi halda dedi:

- Sizi başa düşürəm. Şadam ki, bizə müraciət etmişiniz, mademuazel Marşad. Bildiyiniz kimi Hartinqtonun da başına sizinkinə oxşar bir əhvalat gəlib. Belə zənn edirəm ki, indi biz düzgün yoldayıq. Dediklərinizə daha bir şey əlavə edə bilərsinizmi?

Felise diksinən kimi oldu:

- Əlbəttə! Mən necə də axmağam. Bütün əhvalatın canı da elə bundadır. Bir bura baxın, cənab. Mən bunu şkaflardan birinin dalından tapmışam. Sürüşüb rəfin arxasına düşübümüş.

Qız sulu boya ilə kağız üzərində səliqəsiz çəkilmiş bir qadın şəklini onlara göstərdi. Bu adi rəssam cızmaqarası idi, lakin rəsmdəki qadın hündürboy və gözəl idi. Sifətində güclə sezilən,

ingilislərə xas olmayan bir ifadə vardı. Qadın üstündə mavi rəngli çini kuzə olan stolun yanında dayanmışdı.

- Mən bunu elə bu gün səhər tapmışam, - deyə Felise izah etdi. - Cənab doktor, bu mənim yuxuda gördüyüm qadın, bu isə həmin mavi kuzədir.

Lavinqton çəkilən rəsmi şərhini verdi:

- Çox qəribədir. Aydındır ki, sirtin canı bu mavi kuzədədir. Bu kuzə Çində düzəldilənə oxşayır. Özü də, görünür, çox qədimdir. Göründüyü kimi, üstündə yapma naxış var.

Cek onun sözünə qüvvət verdi:

- Düzdür, Çində düzəlib. Əmimin kolleksiyasında tamamilə buna bənzərini görmüşəm. Elə lap bu yaxınlarda. Mənim əmim Çində düzəldilmiş çini qabların məşhur kolleksioneridir.

- Çində düzəldilmiş kuzə,- deyə Lavinqton fikrə daldı. Bir-iki dəqiqədən sonra dərin fikirdən ayrılıb gözlənilmədən başını yuxarı qaldırdı. Onun gözlərində qəribə bir parıltı vardı.

- Hartinqton, bu kuzə əminizdə çoxdandırmı?

- Çoxdan? Doğrusu, bilmirəm.

- Yaxşı- yaxşı fikirləşin. Onu bu yaxınlardamı alıb?

- Bilmirəm. Bəli, bəli. İndi yadıma düşdü. Məni çini qablar o qədər də maraqlandırmır, ancaq əmimin təzə aldığı şeyləri mənə göstərməsi yadımdadır. Bu, kuzə də o, şeylərin arasında idi.

- İki aydan az olardı mı? Ternərlər kottecdən ikicə aydır ki, köçüblər.

- Bəli, tamamilə doğrudur.

- Əminiz hərrac bazarında olur mu?

- Həmişə olur.

- Belə olan halda qətiyyətlə demək olar ki, əminiz həmin çini qabı Ternərlərin ev əşyaları satılan zaman alıb. Burada qəribə bir uyğunluq var və ya ola bilsin ki, qaranlıq olan bir həqiqəti aşkar etmək mümkün oldu. Hartinqton, siz elə bu dəqiqə əminizdən kuzəni haradan aldığınızı öyrənməlisiniz.

Cek məyus oldu:

- Qorxuram ki, bu mümkün olmasın. Corc əmi indi səfərdədir. Harada olduğunu da bilmirəm.

- O nə vaxt qayıdacaq?

- Üç həftədən, uzaq başı bir aydan sonra.

Araya sükut çökdü. Felise narahat halda gah Cekə, gah da Lavinqtona baxırdı.

- Yəni bir şey etmək olmaz? - qız təşviş içində soruşdu.

Lavinqton həyəcanını güclə gizlədərək dedi:

- Olar, ancaq burda bir şey var. Ola bilsin ki, mənim təklifim sizə qərribə görünsün, amma inanıram ki, yeganə çıxış yolu budur. Hartinqton, siz , kuzəni bura gətirməlisiniz. Əgər xanım icazə versə, mavi kuzəni də özümüzlə götürmək şərtilə, biz bir gecəmizi kottecdə keçirərik.

Cek tüklərinin biz-biz olduğunu hiss etdi və həyəcanla soruşdu:

- Sizcə nə baş verəcək?

- Heç özüm də bilmirəm, amma inanıram ki, sirr açılacaq və kabus məzarına qaydacaq. Bəlkə də kuzənin dibi iki çatdan ibarətdir və tamamilə mümkündür ki, onun içində nəsə gizlədilib. Əgər heç bir hadisə baş verməsə, gərək bu vəziyyətdən bir çıxış yolu tapaq.

Felise əllərini bir-birinə sıxaraq həyəcanla dedi:

- Əla fikirdir.

Qızın gözləri sevincdən parıldayırdı. Cekə özünü o qədər də rahat hiss etmirdi. Əslində, daxilən yaman qorxuya düşmüşdü, lakin ölsə də Felisenin yanında öz qorxusunu bürüzə verməzdi. Həkimlə özünü elə aparırdı ki, sanki dünyada təbii bir şeyi təklif etmişdi.

Felise Cekə sarı dönərək soruşdu:

- Siz kuzəni nə vaxt gətirə bilərsiniz?

- Sabah,- deyə Cek könülsüz halda dilləndi.

İndi işi axıra çatdırılmalı idi. Cekə onu hər səhər heyratə salan dəhşətli qışqırtıdan birdəfəlik yaxa qurtarmaq və bütün hadisəni tamamilə unutmaq lazım idi.

Ertəsi gün axşam o, əmisigilə getdi və geri qaytarmaq şərtilə kuzəni götürdü. İndi Cek kuzənin sulu boyayla çəkilmiş rəsmdəki ilə eyni olduğuna qətiyyən şübhə eləməirdi. Lakin o nə qədər diqqətlə qabın o yan bu yanına baxdısa, qeyri-adi, sirli bir şey görmədi.

Cek və Lavinqton kottecə çatanda, axşam saat on bir olardı. Onlar qapını döyməyə macal tapmamış, Felise yavaşca onu açdı. Qız onların yolunu gözləyirdi.

- İçəri girin, - deyə Felise pıçılıtlı ilə dedi. – Atam yuxarıda yatıb. Biz onu oyatmamalıyıq. Mən burada sizin üçün qəhvə də hazırlamışam.

Qız kiçik, lakin çox rahat qonaq otağına keçdi. Spirt lampası sacayağının altında idi. Felise hər ikisi üçün ətirli qəhvə hazırladı.

Sonra Cek kuzənin bükülmüş olduğu kağızları bir-bir açdı. Kuzəni görən kimi Felise içini çəkdi və ucadan dedi:

- Bəli, bəli, bu odur. Mən onu harda olsa tanıyıram.

Bu zaman Lavinqton artıq öz hazırlığına başlamışdı. O, kiçik stolun üstünü təmizlədi və ətrafına üç stul düzdü. Sonra mavi kuzəni Cekdən alıb stolun ortasına qoydu:

- Artıq hər şey hazırdır. İşqları söndürün və stolun ətrafında qaranlıqda əyləşin.

Felise və Cek deyilənə əməl etdilər. Qaranlıqda Lavinqtonun səsi eşidildi:

- Çox güman ki, üçümüzdən birimiz ruhlarla görüşüb danışmağı bacarıyıq. Əgər belədirsə, həmin adam hüşunu itirəcək. Unutmayın ki, burda qorxulu bir şey yoxdur. Canınızdakı qorxunu çıxarmağa çalışın, sütləşin, sütləşin.

Onun səsi get-gedə eşidilməz olurdu. Otağa vahiməli bir sükut çökdü. Lavinqton üçün “burda qorxulu bir şey yoxdur”,- demək bəlkə də asan idi, ancaq Ceki qorxu yox, dəhşət bürümüşdü. Cek Felisenin də həmin hissləri keçirdiyinə nədənsə əmin idi. Birdən o, qızın dəhşət dolu pıçılıtısını eşitdi:

- İndi nəsə dəhşətli bir şey baş verəcək. Mən bunu hiss edirəm.

Qaranlıq daha da qatılışır, araya çökən dərin sükutdan adamın qulaqları uğuldayır və dəhşət hissi getdikcə güclənirdi.

Cek yavaş-yavaş boğazının tutulduğunu və boğulduğunu hiss elədi. Indicə dəhşətli hadisə baş verəcəkdi...

Cek hüşunu itirir və yumşaq bir axın onu öz qoynuna alıb harasa aparırdı. Onun gözləri örtüldü – dinclik - qaranlıq...

Cek astaca tərpendi. Onun başı ağırlaşmışdı, lap şişib qazana dönmüşdü. O hardadır?

Günəş... quşlar... O arxası üstə uzanıb göyə baxırdı.

Birdən her şey yadına düşdü. Stol arxasında oturması. Kiçik otaq. Felise və həkim. Axı, nə hadisə baş vermişdi?..

Cek durub yerində oturdu və ətrafına baxdı. Başı möhkəm ağrıyırdı. O, kottecin yaxınlığındakı kiçik meşəlikdə uzanmışdı. Yanında heç kim yox idi. Saatına baxdı. Təəccüblə gördü ki, saat on ikinin yarısıdır.

Cek ayağa sıçrayıb var gücü ilə kottecə tərəf qaçdı. Görünür, həkimlə Felise onun hüşunu itirməsindən təşvişə düşüb açıq havaya çıxartmışdılar.

Kottecə çatıb qapını döyməyə başladı. Lakin ona nə cavab verən oldu, nə də bir kimsə gözə dəyirdi. Yəqin onlar kömək dalınca gediblər. Ya da... Ceki soyuq tər basdı. Ötən gecə nə baş vermişdi?

Cek tələsik mehmanxanaya yollandı. Elə ağzını açıb mehmanxana işçisinə müraciət etmək istəyirdi ki, qabırğasının altına güclü bir yumruq dəydi. Özünü ayaq üstü güclə saxladı. Əsəbi halda geriye qanrılında qarşısında ağsaçlı qoca bir cənabın dayandığını gördü. Kişinin gülməkdən az qala nəfəsi kəsilirdi:

- Məni gözləmərdin, oğlum? Heç ağlına da gəlmirdi, hə?
- Corc əmi, elə bilirdim siz uzaqlarda - İtaliyadasınız.
- Mənsə burdayam. Ötən gecə Duvra çatdım. Şəhərə gedirdim, yolüstü sənə dəyməyi qərara aldım. Amma nə görürəm. Bütün gecəni gəzmisən, hə? Görünür, vaxtını yaxşı keçirirsən...

Cek cəld onun sözünü kəsdi:

- Corc əmi, mən sizə bu saat qeyri-adi bir hadisə söyləyəcəyəm. Qorxuram ki, heç inanmayasınız.

O, əhvalatı olduğu kimi danışdı və axırda dedi:

- Allah bilir, onların başına nə gəlib.

Əmisinin isə az qala ürəyi partlayırdı. Nəhayət, o özündə bu sözləri deməyə qüvvə tapdı:

- Kuzə! Mavi kuzə! O haradadır?

Cek matdım-matdım əmisinə baxırdı. Nəhayət, o, əmisinin danışığından işin nə yerdə olduğunu anlamağa başladı.

Əmisi aramsız deyiniirdi:

- Minc dövrü - nadir bir şey- kolleksiyanın tacı, ən azı on min funt sterlinq qiyməti var. Amerikalı milyonçu Hoqqenhaymerdən almışdım - bütün dünyada bircə dənə. Lənət şeytana, ser, siz mənim mavi kuzəmi neyləmişiniz?

Cek mehmanxanaya qaçdı. O, Lavinqtonu tapmalıydı. Müdirlikdən cavan xanım onu soyuq nəzərlə süzdü:

- Doktor Lavinqton ötən gecə maşınla çıxıb getdi. Sizin üçün məktub qoyub.

Cek tələsik məktubu açıb oxudu:

“Mənim əziz, gənc dostum!

Qeyri-adi gün bitdimi? Müasir elmi dildə desək, siz hələ də onun təsiri altundasınız. Felisedən, şikəst atadan və məndən sizə ən səmimi salamlar. Biz artıq on iki saatdır ki, yoldayıq. Məncə, bu qədər vaxt bizə kifayət edər.

Həmişəlik sizin dostunuz Lavinqton, ruh həkimi.”

1983 -cü il.

A. K. Doyl

/Şotlandiya/

Artur İqnatius Konan Doyl 22 may 1859-cu ildə Şotlandiyanın mərkəzi şəhəri olan Edinburqda anadan olmuşdur. Onun atası Çarlz Altamont Doyl, rəssam və arxitekturdur, 1855-ci ildə iyirmi iki yaşında olarkən on yeddi yaşlı Meri Foli ilə evlənir. Meri Doylun kitablara böyük marağı olan bir xanım idi. O, ailədə oxuduğu kitablar haqqında danışmağı çox xoşlardı. Ola bilsin ki, Arturda yazıçılığa olan meyli bundan yaranmışdı.

A.Konan Doyl 1976-cı ilin oktyabrında Edinburq Universitetinin tibb fakültəsinə qəbul olunur. Təhsil aldığı dövrlərdə Artur universitetə tez-tez baş çəkən, tanınmış məlliflərlə, Ceyms Barri və Robert Lui Stivenzonla tanış olur. Onun dünyagörüşünün formalaşmasında, məntiq, nəticə çıxartmaq və səhvlərin aşkar edilməsi sahəsində ona ən çox müəllimi, doktor Cozef Bell kömək edir ki, bu da yazıçının gələcəkdə yaratdığı Şerlok Holmsın prototipi olur.

Artur özünü ədəbiyyat sahəsində yoxlamaq üçün 1879-cu ilin yazında kiçik həcmli "Sesassa vadisinin sirri" hekayəsini yazır. Həmin hekayəyə görə Artur 3 yen qonorar alır. Bundan həvəslənən Artur "Amerikalılar nağılı" adlı hekayəsini yazır.

1882-ci ildə Artur “Stark Monronun məktubları” adlı kitabı nəşr olunur. Daha sonra Arturun “Hebekuk Cefsonun bəyanatı”, “Con Hukfordun həyatında boşluq”, “Totanın üzüyü” adlı hekayələri “Kronxill” jurnalında çap edilir.

1887-ci ildə Arturun “Alqırmızı tonda etüd” adlı kitabı çapdan çıxır. Oxucular ilk dəfə Şerlok Holms və doktor Uotson ilə bu kitabda tanış olurlar.

1889-cu ilin fevralında isə yazıçının “Mikki Klarkın macəraları” adlı kitabı “Lonqman” nəşriyyatı tərəfindən çap edildi. Daha sonra Arturun 1889-cu ildə “Ağ dəstə”, 1890-cı ildə isə “Dörd işarə” adlı kitabları nəşr olundu. 1892-ci ildə onun “Qaçqınlar” (İki qitənin nağılı) adlı hekayələr kitabı çap olundu. Artur 1892-ci ildə Norvudda olarkən Napoleon epoxasına həsr etdiyi “Böyük kölgə” əsəri üzərində işləməyə başlayır və həmin ilin sonunda əsərini tamamlayır. O, 1896-cı ildə Misirdə olarkən “Rodni Stoun” adlı kitabını tamamlayır. O, 1897-ci ilin sonunda “Şerlok Holms” pyesini yazır.

A.Konan Doyle 1898-ci ilin yazında İtaliyaya getməmişdən öncə özünün üç hekayəsini; “Saatlı adam”, “Hörümçək ovu” və “İtmiş sürət qatarı”nı yazır.

Artur 1900-cu il aprelin 2-də Afrikaya gəlir. Buraya gəlməsinin əsas səbəbi Afrikada geniş yayılmış bağırsağ xəstəliyi epidemiyasının qarşısının alınmasında həmkarlarına kömək etmək idi. 11 iyulda isə o, yenidən İngiltərəyə qayıdır. Afrikada olduğu müddətdə Artur tif, vəba, müharibə yarası və digər xəstəliklərdən əzab çəkən və sonda həyatla vidalaşan minlərlə insan görmüşdü. Sonradan o, gördüklərini “Böyük əzab müharibəsi” adlı kitabında oxucuları ilə paylaşmışdı.

1902-ci ildə Doyle yenidən Şerlok Holmsın macəraları üzərində işləyərək “Baskervillərin iti” adlı kitabını nəşr etdirir.

A.Konan Doyleın 1910-cu ildə “Konqoda cinayət” əsərini yazır. Sonra isə “İtirilmiş dünya”, “Zəhərlənmiş kəmə” kimi əsərləri ona böyük uğur qazandırır.

Artur Konan Doyle 7 iyul 1930 - cu ildə vəfat etdi.

Brilyant tac

Doktor Uotsonun yenidən Şerlok Holmsın iş otağında olması ona xoş təsir bağışlayırdı, çünki bütün naməlum macərələrin aydınlaşdırılması buradan başlayırdı. Uotson əvvəlcə ətrafına nəzər saldı, amma heç kəsi görə bilmədi. Nəhayət, geri dönəndə Billinin gülümsəyən sifəti ilə qarşılaşdı. Billi gənc olsa da, çox ağıllı oğlan idi. Tənha olduğunu unutmaq üçün Holmsa kömək edirdi.

- Burada heç bir dəyişiklik yoxdur, Billi, siz də heç dəyişilməmişiniz. Əminəm ki, siz də onun haqqında mənim kimi düşünürsünüz.

Billi narahat halda yataq otağının qapısını araladı.

- O, yatır,- dedi.

Gözəl yay günlərinin biri idi; axşam saat yeddi olardı. Doktor Uotson bir az əvvəl eşitdiyi sözlərə o qədər də təəccüblənmədi. Şerlok Holms çətin işləri araşdıranda gecəni gündüzə qatardı.

- Belə çıxır ki, o, yenə də çətin məsələlər üzərində işləyir?- Uotson Billidən soruşdu.

- Bəli, cənab, onun işləri olduqca ağırdır, mən onun sağlamlığı üçün qorxuram. O, heç bir şey yemir, günü-gündən zəifləyir. Handson ondan nə vaxt nahar edəcəyini soruşanda Holms belə dedi:

- Birisi gün, 8-in yarısında. Dünən bütün günü yoxsul bir paltarda gəzib, bu gün isə yaşlı qadın donu geyinib.

Billi otağın qaranlıq küncündə qoyulmuş stolun yanına getdi. Onun üzərində qoyulmuş qadın şlyapasını götürüb Uotsona göstərdi. Bu yaşlı qadın donunun bir hissəsidir. O, kimisə izləyirdi.

- Bu şeylər haqqında bir fikir söyləyə bilərsiniz?

- Mən sənə danışacağam, cənab, amma bu barədə heç kəs bilməməlidir. – Billi yavaşca danışmağa başladı.- Bu, Brilyant tac məsələsidir.

- Hansını deyirsən? Milli muzeydən oğurlanan yüz min funt sterlinq qiymətində olan o brilyant?

- Bəli, cənab, onlar bunu geri qaytarmağa çalışırlar. Baş nazir özü Şerlok Holmsla danışmağa gəlmişdi. Cənab Holms bacardığı hər şeyi etməyə söz verdi.

- Yaxşı, əminik ki, o, bu işi başa çatdıracaq. Hə, Billi, mənə de görüm niyə pərdəni pəncərənin qabağında kənara çəkməmişiniz?

Billi pəncərəyə tərəf yeridi. Pərdəni pəncərənin qarşısından kənara çəkdi. Doktor Uotson təəccüblə qışqırdı. Pərdə ilə pəncərənin arasında yerləşən böyük kresloda sifəti və əyin-başı Şerlok Holmsa bənzəyən bir müqəvva oturmuşdu.

- Siz buradan çöl-bayırı və küçəni görə bilərsiniz, - Billi dedi. O, pəncərəyə yaxınlaşdı. – Baxın, indi bu evin pəncərəsi önündə kimsə var.

Uotson bir addım irəli gəldi; bu vaxt yataq otağının qapısı açıldı və Holms otağa daxil oldu. O, bir söz demədən pəncərəyə tərəf cumdu, Billini kənara itələdi və pəncərəni pərdəylə örtüdü.

- Billi, siz axmaqsiniz!- ucadan dedi.- Mən sənə demişdim ki, pərdəyə toxunma. Bu pərdəyə nə vaxt yaxınlaşsanız, həyatınız təhlükədə ola bilər.

O, Uotsona tərəf döndü:- Uotson, sizi yenidən burada görməyim çox yaxşı oldu. O, Uotsonun əlini tutub möhkəm sıxdı və əlavə etdi,- Əyləşin, elə bil sizi yüz ildi görməmişəm.

- Bu nə təhlükədir? - Uotson oturan kimi soruşdu.

- Mənim həyatım təhlükədədir,- Holms cavab verdi.- Kimsə məni öldürməyə çalışır.

- Zarafat edirsiniz?!

- Yox, mən zarafat etmirəm, ciddi sözümdür. Polisə gedib cinayətkarın adını və ünvanını söyləmək istəyirəm. O, özünü Knyaz Neqretto Silviyus adlandırır. Bunu yazın- Knyaz Silviyus, morsayde Qarden 136.

Uotson dostuna baxdı; onun tərtəmiz üzündə gərginlik vardı.

- Əgər siz o adamın adını və ünvanını bilirsinizsə, nə üçün gedib polisə demirsiniz, onu həbs etdirmirsiniz?

- Hə, bunu edə bilərəm. Və o da bunu biləcək, məndən qorxacaq.

- Bəs niyə etmirsiniz, hə?

- Axı brilyantın harda olduğunu bilmirəm?!

- Billi briliyant tac barədə mənə danışdı.

- Elədir! İri, sarı brilyant tacdı! Mən oğrunu da tanıyıram: mən bu “balıqları” nə vaxt istəsəm tuta bilərəm, ancaq bu mənə brilyantı tapmaqda necə kömək edəcək?

- Knyaz Silviyus bu balıqlardan biridir?

- Bəli, o, balınadır. O biri, Sam Merton boksçudur. Merton da böyük balıqdır, ancaq o, balına ola bilməz. O, Knyaza sədaqətlə xidmət edir.

- Knyaz Silviyus indi haradadır?

- O bu yolun qarşısındakı binadadır. O, öz pəncərəsinin qarşısında oturub, mənim pəncərənin qarşısına qoyduğum müqəvvaya baxır və mənə elə gəlir ki, o mənə necə öldürmək haqqında düşünür.

- Billi, Billi, o nə edir?- Şerlok Holms qapı qarşısında dayanan oğlana işarə etdi.

- Bir cənab sizi görmək istəyir.O deyir ki, onun adı Silviyusdur.

- Knyaz Silviyus.

- Həmin adam, özü!- Holms hündürdən çığırdı. - görürəm o, qorxaq deyil. Onun buraya cəsarətlə gəlməsi bəsdir, baxmayaraq ki, mən onun düşməniyəm. İndi nə edim, Uotson?

- Polisə adam göndər.

- Ola bilsin ki... Ancaq hələ yox. Gəl pəncərədən küçəyə baxaq. Əgər oradan qapıma baxan varsa, mənə söylə.

Uotson bayıra diqqətlə baxdı, dedi: - Hə, orda üzündən cin yağan bir adam var.

- Bu Sam Mertondur. Billi, mən zəng edəndə özünü Knyaza göstər. Evdə olmayacağam,ancaq bunun fərqi yoxdur.

Qapı bağlanan kimi, Uotson Holmsa tərəf döndü:

- Holms, indi bu mümkündür!

- Bu adam təhlükəlidir. Necə bilirsən, o, səni öldürməyə gələcək?

- Əzizim Uotson, siz mənə mane olacaqsınız.

- Mən sizi onunla təkbətək qoya bilmərəm.

- Bəli, siz bacararsınız, Uotson. Mən əminəm ki, bu oyunu axıra qədər oynamaqda mənə kömək edəcəksiniz. Bu adam bura öz məqsədi ilə gələcək, ancaq o, burada mənim məqsədim üçün qalacaq. Holms cib dəftərçəsini çıxartdı və ora kiçik bir qeyd etdi.

- Bunu polis kapitanı Parsona çatdır və bir neçə polis nəfəri ilə buraya gəlsin. Knyazın izlənilib həbs edilməsi başa çatacaq.

- Mən bunu məmnuniyyətlə yerinə yetirəcəyəm.

- Siz qayıdanadək, ümid edirəm ki, brilyantın harada olduğunu tapacağam.

O, qapının zəngini basdı.

- Düşünürəm ki, yataq otağına getsək yaxşıdır. Mən “balınamı” görmək istəyirəm, ancaq onun hələ məni görməsini istəmirəm. Yataq otağından küçəyə qapı açılır, beləliklə, siz polis üçün bu yoldan gedə bilərsiniz.

Knyaz Silviyus içəri girəndə, artıq otaqda heç kəs yox idi. O, ucaboyle, qara sifətli adam idi. Onun burnu ağzının üstünə qədər uzanmışdı. Qapı arxadan örtülən kimi, o, ətrafa çevik nəzər saldı; pərdə ilə pəncərə arxasında, kreslodə oturmuş müqəvvanı

gördükdə, onun üzündə qorxunc ifadələr yarandı. O, sakitcə müqəvvaya tərəf yeridi. Kresloya çatanda əlindəki ağır odun parçasını yuxarı qaldırdı.

Bu zaman yataq otağının qapısından istehzal bir səs eşidildi:

- Mənim müqəvvamı parçalamayın, Knyaz! O, mənə 10 funt sterlinqə başa gəlib.

Cani səs gələn tərəfə döndü. Onun gözləri təəccübdən böyümüşdü. O, bir addım irəli getdi və yenidən əlindəki odun parçasını qaldırdı, ancaq Holmsın soyuq baxışları onun əlinin aşağı düşməsinə məcbur etdi.

Şlyapanızı və ağacınızı stolun üstünə qoyun. Çox sağ olun! Yaxşı olardı ki, silahınızı da stolun üstünə qoyasınız. Yox? Çox yaxşı, necə istəyirsən. Mənimlə görüşməyi qərara aldığınıza görə çox şadam. Çox istərdim ki, sizinlə bir balaca söhbət edək.

Holmsın xoş sözləri Knyazın qəzəbli gözlərində heç bir dəyişiklik əmələ gətirmədi.

- Həmçinin mənim də sizə söyləyəsi bir neçə sözüm var, Holms!

- O, bu sözləri çox kəskin dedi.- Günahımı boynuma alıram ki, bu saat sizi öldürmək fikrindəydim.

- Niyə?

- Çünki siz mənim qarşımı kəsmisiniz; sizin adam məni izləyir.

- Oh, yox, cənab, - Holms dedi.- Mənim sizin dediyiniz kimi adamım yoxdur.

Knyaz güldü:

- Siz elə düşünürsünüz ki, mən uşağam? Mən siz gördüyünüz kimi çox yaxşı görürəm. Dünən hara gedirdimsə, bir adam arxamca gəlirdi. Bu gün isə yaşlı bir qadın.

Holms güldü:

- Məlumatınıza görə çox sağ olun. Düşünürəm ki, pis aktyor deyiləm.

- Bu siz idiniz... siz özünüz?

Holms gülümsədi.

- Siz yaşlı qadının şlyapasını stolun üzərində görə bilərsiniz.

Knyaz cəld stolun üstünə baxdı.

- Mən başa düşmədim, - o dedi. - Deməli, o sizin adam deyildi, ancaq siz özünüz idiniz. Bəs məni niyə izləyirsiniz?

- Siz tanınmış idmançısınız, Knyaz,- Holms dedi. - Siz şir öldürmək üçün Afrikaya çoxlu səyahət etmişsiniz. Nə üçün?

- Nə üçün? İdman- təhlükə!

- Əlbəttə, ölkəni pis heyvanlardan, təhlükədən azad etmək üçün?

- Əlbəttə!

- Siz öz sualınızın cavabını özünüz verdiniz. Siz çox yaxşı bilirsiniz ki, mən sizi nə üçün izləyirdim.

Knyaz oturduğu yerdən dik atıldı və onun əli cibinə tərəf getdi.

- Əyləşin, cənab, əyləşin! Bu ən vacib cavabdır. Mən brilyantı istəyirəm!

Knyaz narahat halda gülərək oturdu.

- Mən bilmirəm, siz nəyin haqqında danışsınız, - o dedi.

- Bu doğru deyildir, siz bilirsiniz ki, mən sizi izləyirdim. Çünki brilyantı sizdən almaq istəyirdim. Siz buraya gəlmisiniz ki, mən bunu necə öyrənmişəm. Əgər mən bunu daha yaxşı bilsəydim, onda məni öldürmək qərarına gələcəkdiniz. Yaxşı, mən sizə bütün hadisələr haqqında dəqiq məlumatlar verəcəyəm, ancaq bir şeydən başqa.

- Bəli, icazə verin soruşum ki, o bir şey nədir?

- Mən bilmirəm, brilyant tac haradadır.

- Bəs mən sizə onun harada olduğunu necə deyə bilərəm?

- Siz bilirsiniz və onu da mənə deyəcəksiniz! Mən sizin fikirlərinizi oxuya bilərəm, mən sizin aqlınızdakı hər şeyi görürəm.

- Əlbəttə, siz brilyantın harada olduğunu da görürsünüz.

Holms güldü:

- Deməli, siz onun harada olduğunu bilirsiniz.

Holms şkafa tərəf getdi və oradan kiçik bir kitabça çıxartdı.

- Bilirsiniz, mən bu kitabda nələr saxlamışam?

- Xeyr, cənab, bilmirəm .

- Siz!

- Mən?

- Bəli, cənab, siz! Sizin həyatınızda olan hər bir təhlükəli zaman və etdiyiniz cinayətlər buradadır!
- Ehtiyatlı ol, Holms! - Knyaz alışıb, yanan gözlərilə baxırdı,- ehtiyatlı olun! Artıq sizə qulaq asmaq istəmirəm
- Hər şey buradadır, Knyaz! Xanım Karoldun öldürülməsi haqqında dəqiq məlumatlar. O, bütün pullarını sizə vermişdi, hansı ki, siz bu pulları kart oynunda uduzmuşunuz.
- Siz sayıqlayırsınız.
- Xanım Verenderin bütün həyatının tarixi.
- Siz mənim onunla əlaqədə olduğumu sübut edə bilməzsınız.
- Burada yeni bir məlumat var. Məsələn, fevralın 13 -də Parisdən yola düşən qatardan yoxa çıxan qızıl.
- Həmin hadisə vaxtı mən qatarda olmamışam. Bu dəfə siz səhv etdiniz.
- Qalan məlumatlara görə tamamilə haqlıyam.
- Siz çox danışdınız! Bəs brilyant tac haqqında nə deyə bilərsiniz?
- Yavaş, Knyaz, tələsmə! Mən əhvalatı öz bildiyim kimi danışmalıyam. Mən sizə göstərməliyəm ki, mən sizin və Sam Mertonun haqqında hər şeyi bilirəm.
- Hissiyatsız!
- Mən muzeyə getmək üçün tutduğunuz taksi sürücüsünü də tanıyıram. Sürücünün sizi Mikey Sandersin evinə apardığını da bilirəm. Mən onu da bilirəm ki, Sanders bu haqda polisə danışmışdı. Siz oyunu uduzmuşunuz, Knyaz!
- Knyazın qara sifəti qəzəbdən qızardı. Onun gözlərində qılgıncım parladı, o, ağzını açdı, lakin danışa bilmədi.
- Görürsünüz, Knyaz, mənim kartım necə də güclüdür, ancaq mənim üçün ən zəruri olan kartı hələ almamışam. Mən brilyantın harada olduğunu bilmirəm.
- Və siz bunu heç vaxt bilməyəcəksiniz!
- Yox? Vəziyyətə baxın, Knyaz. Yoxsa, iyirmi il həbs cəzasına məhkum olunarsınız. Həmçinin Sam Merton da sizinlə. Ola bilsin ki, mən sizə kömək etdim. Mənə nə siz, nə də Merton

lazım deyil. Əgər brilyantı mənə versəniz, mən bu məlumatlar yazılmış kitabçanı yandıracağam və heç kim bir daha bu işlər haqqında bilməyəcək. Bu sizin axırıncı imkanınızdır, Knyaz!

- Əgər mən bunu rədd etsəm?

- Əgər siz brilyantı qaytarmasanız, onda biz sizi həbs edəcəyik. Knyaz, seçin!

Holms zəngə toxunan kimi Billi qapıda göründü.

- Məncə, Knyaz, siz bunu dostunuz Sam Mertona da deməlisiniz və o da bizim “Konfransımızda” iştirak etməlidir. Billi, siz bayır qapının ağzında ucaboşlu, kobud sifətli bir adam görəcəksiniz. Ona deyin ki, içəri buyursun.

- Əgər o gəlmək istəməsə?

- Onu məcbur etmə, Billi. Əgər desəniz ki, sizi Knyaz Silviyus istəyir, mən əminəm ki, o gələr.

Billi gedən kimi, Knyaz ayağa qalxdı və əlini cibinə apardı. Ancaq yenidən Holmsın gözləri onu bu fikirdən yayındırdı.

- Silaha toxunma, Knyaz! – Holms sakit səsle dedi. – Mən sizə onu cibinizdən çıxartmağa vaxt verərəm, ancaq onu işlətmək çox təhlükəlidir. Bu bina adamlarla doludur, tapançanın səsi də çox yüksək çıxır! A...a! Mən dostumuzun ayaq səslərini eşidirəm. Günortanız xeyir, cənab Merton! Mən sizin küçədə belə uzun müddət diqqətlə gözlədiyinizdən qorxuram.

Ağır çəkili boksçu mavi gözlərini Holmsdan çəkərək öz dostuna baxdı və vəziyyəti başa düşməyə çalışdı.

- Hər şey doğrudur, Knyaz? - O, soruşdu.

Knyaz heç bir şey demədi və onun əvəzində bu suala Holms özü cavab verdi.

- İcazə verin aydınlaşdırım. Cənab Merton, siz oyunu uduzmuşunuz.

Sam Merton Knyaz Silviyusla danışmağını davam etdirdi:

- Bu adam özünü şən göstərməyə çalışır?

Holms yenidən sualına cavab verdi:

- Xeyir, Merton, mən ona görə çalışmıram və indi siz tezliklə görəcəksiniz ki, burada heç bir şey yoxdur. Knyaz Silviyus, siz

hər şeyi öz dostunuza izah edə bilərsiniz. Mən skripka çalmaq üçün öz yataq otağıma keçirəm və beş dəqiqədən sonra öz cavabım üçün yenə də qayıdacağam. Əminəm ki, sualları unutmamısınız. İkiniz birlikdə qərara gəlin: ya siz, ya da brilyant!

Holms öz yataq otağına getdi və küncdə qoyulmuş skripkanı götürdü. Bir dəqiqə keçdi, Silviyus və Merton bağlanmış qapıdan skripkanın nazik səsini eşitdilər.

- O, brilyant haqqında danışdı, - Merton Knyaza dedi, - o, bunu haradan bilir?

- O, bunun haqqında çox şey bilir! Mikey Sanders hamısını danışdır!

- Mən ona danışmağı öyrədəcəyəm. Bunun üçün onun başını əzəcəyəm!

- Bu bizə kömək etməyəcək. Biz nə etməli olduğumuzu qərara almalıyıq.

- Bir dəqiqə! – Sam Merton dedi. O yataq otağının qapısına tərəf getdi və qulağını qapıya qoydu. - Məncə o bizə qulaq asmır. O öz skripkasını çalır. Bu zaman o bizə necə qulaq asa bilər? Doğrudur, lakin ola bilsin pərdənin arxasında kimsə var.

O pərdəyə tərəf getdi və müqəvvanı orada görərək, cəld geri sıçradı.

- Bu haqda narahat olma,- Knyaz dedi. - Bu sadəcə olaraq müqəvvadır. Bizim çox az vaxtımız var. Biz bir qərara gəlməliyik. Əgər biz brilyantı ona verməsək, o bizi həbs etdirə bilər.

- Nə! Yüz min funt sterlinqi ona verək?

- Brilyant, yaxud biz. O gedərkən bunu deyirdi. - Merton əlini saçlarına apararaq düşünməyə başladı. - Bu otaqda o təkdir. Nə üçün onu öldürməyə, onunla qurtarmayaq?

Knyaz başını tutdu.

- Biz bu evdən çıxma bilməyəcəyik. Bundan başqa mən əminəm ki, o, artıq hər şeyi polisə bildirib... Bu nədir?

Onlara elə gəlir ki, pəncərədən nəsə səs gəlir. Onların hər ikisi pəncərəyə tərəf qaçdılar, ancaq orada heç kim yox idi. Otaqda onların özlərindən, birdəki kreslodə qoyulmuş müqəvvadan başqa heç kəs yox idi.

- Kükədə nəsə var, - Merton dedi. Indi, Knyaz, siz bu vəziyyətdən bir çıxış yolu tapmalısınız. Sən öz ağılnla, mən də ki, öz əlimlə.

- Brilyant buradadır, mənim gizli cibimdə. Sedal bunu bu axşam İngiltərədən xaricə apara bilər və Amsterdamda dörd hissəyə parçalar.

- Ancaq xüsusi sumka hələ hazır deyildir!

- O, bunsuz gedəcək. O, brilyantı sadəcə olaraq cibində aparacaq, bizim daha vaxtımız yoxdur. Mən Holmsa deyəcəyəm ki, brilyant Liverpuldadır və bunu onun üçün gətirməyə söz verəcəyəm. O, Liverpulda yolda olarkən, brilyant artıq Hollandiyada olacaq. O zaman biz mavi suların qoynunda olacağıq. Bu musiqi! Mən skripkanın səsinə nifrət edirəm! Pəncərəyə tərəf gəl, heç kəs bizi görə bilməz.

- Mən, bu böyük brilyantı özün ilə gəzdirməyinə çox təəccüb edirəm. Ona təəccüb edirəm ki, siz qorxmursunuz.

- Harada yaxşı bir yer tapım? Biz onu muzeydən götürəndə düşünürdüm, artıq onu kimsə, həmçinin bizim evdən də götürə bilər?

- Bura bax, bu qəşəng deyildir?!

O, brilyantı əlində göyə atdı. Bu zaman müqəvvə qoyulmuş kreslodə oturmuş Holms cəld ayağa qalxdı və brilyantı göydə tutdu. O, brilyantı sol əlinə ötürdü və sağ əlində isə tapança göründü. İki cinayətkar elə təəccübləndilər ki, danışmağa belə imkan olmadı. Onlar bunu özləri etdilər, Holms zəngi basdı.

- Ehtiyatlı olun, cənablar, ehtiyatlı olun! Hər şey başa çatmışdır, burada siz edəsi bir şey yoxdur. Polis küçə qapısındadır.

Knyaz təəccübündən həddindən artıq qəzəblənmişdi.

- Nə?! Şeytan, siz necə..?

- Sizin təəccüblənməyiniz tamamilə təbiidir. Knyaz, siz onu bilmirdiniz ki, yataq otağından ikinci qapı bu pərdənin arxasına açılır. Mən müqəvvanı kreslodan götürəndə bir az səs elədim. Siz də bunu eşitdiniz. Ancaq mənim bəxtim gətirdi: siz elə fikirləşdiniz ki, səs küçədən gəlir. Bu zaman mən burada sakitcə oturub sizin söhbətinizə qulaq asırdım.

- Siz şeytansınız, Holms. - Knyaz acıqlı halda dedi.

- Çalışıram ki, bəzən insanlar iblisi də xoşlasınlar, cənab,- deyə Holms gülərək cavab verdi.

Sam Merton yalnız indi hər şeyi yavaş- yavaş anlamağa başlayırdı.

- Bəs skripkada çalan kim idi? - O soruşdu. - Mən indi də onun səsini eşidirəm, - Knyaz dedi.

- Siz tamamilə haqlısınız. - Holms cavab verdi. – Bu qramafonlar çox gözəl alətdir.

Bu vaxt qapı açıldı. Polis nəfərləri içəri girdilər və dərhal iki caninin əllərini qandalladılar. Hamı gedəndən sonra Uotson və Billi (əlbəttə, indi o burada idi) dostunun bu böyük qələbəsindən heyranlıqla danışmağa başladı, amma Şerlok Holms onlara mane oldu.

- Mən xanım Handsona demişdim ki, axşam yeməyini bu gün səkkizin yarısında yeyəcəyəm. Düz vaxtıdır. Əminəm ki, Handson bizim üçün bir şey hazırlayıb. Billi, ona de ki, yemək hazır olanda bizi çağırınsın, gəlib yerimizdə əyləşək.

1983 - cü il.

Göy yaqut

Milad bayramından iki gün sonra dostum, Şerlok Holms məni yanına çağırmışdı. Mən otağa girəndə Holms divanda oturub qəlyanını fisqırdırdı. Səhər qəzetləri də yanında idi. Divanın yanında ağacdən qayrılmış bir stul, onun arxasında isə köhnə bir keçə şlyapa asılmışdı. Stolun üstündə qoyulmuş lupa və maqqaşdan aydın etmək olurdu ki, Holms həmin şlyapanı diqqətlə yoxlayırmış.

- Siz məşğulsunuz, bəlkə bir azdan gəlim, - deyə mən onun işinə mane olmaq istəmədim.

- Eybi yoxdur. Mən çox şadam ki, işlərimin nəticələrinin müzakirəsində dostum da iştirak edir. İş o qədər də çətin deyildir, amma bu işin içərisində maraqlı şeylər çoxdur.

Mən dostumun sobaya yaxın qoyulmuş kreslosuna əyləşdim və əllərimi sobada qızdırmağa başladım. Hava çox soyuq idi. Bayırda şaxta pəncərəyə buz kristallarından zərif naxış çəkmişdi.

- Məncə, bu köhnə şlyapa sizə bir neçə sirri, bəlkə də bir cinayəti aydınlaşdırmaq üçün açar olacaqdır.

- Yox, yox. Burada cinayət yoxdur. – Holms güldü. –Siz bizim binada işləyən Petersonu tanıyırsınız mı?

- Bəli.

- Bu köhnə şlyapa onundur.

- Bu onun şlyapasıdır?

- Yox, yox. O, bunu tapıbdır. Bu şlyapanın sahibi məlum deyildir. Bu şlyapa Milad bayramı günü, indi Petersonun sobası üstündə qızardılan yağlı bir qazla buraya gətirilmişdi. Olan faktlar bunlardır. Milad bayramı günü, təxminən saat dörd radələrində Peterson Oksford küçəsi ilə evə gəlirmiş. Onun qabağınca əlində ağ qaz apararı hündürboylu ağsaç bir kişi gedirmiş. Küçənin tinində bir qrup oğlan bu yad adama hücum edirlər, onun şlyapasını vurub yerə salırlar. Həmin kişi əl ağacını qaldırıb özünü oğlanlardan müdafiə etmək istəyir, ancaq o, əl ağacını qaldıranda arxadan vitrinə dəyib onu sındırır.

... Peterson bu hadisəni görən kimi yad adama kömək etmək üçün ona tərəf qaçır. Amma həmin adam görür ki, vitrini sındırır, həm də əynində forma olan bir nəfər ona tərəf qaçır. O, bunu görən kimi qorxur, əlindəki qazı yerə atır və kiçik bir küçəyə dönərək qaçıb gözdən itir. Oğlanlar da Petersonu görən kimi yerə düşmüş şlyapanı və Milad bayramı üçün alınmış kök qazı orada qoyub aradan çıxırlar.

- Sonra Peterson şlyapa və qazı sahibinə qaytardı?

- Əziz dostum, burada əsas məsələ var. Qazın sol qıçına “Xanım Henri Beyker üçün” sözləri yazılmış kiçik kağız bağlanmışdı. Siz bu şlyapanın içərisində yazılmış “H.B.” hərflərini də görə bilərsiniz. Amma bu şəhərdə minlərlə Beykerlər, yüzlərlə Henri Beykerlər vardır. Şlyapanı və qazı onlardan hər hansına qaytarmaq o qədər də asan deyildir.

- Peterson sonra nə etdi?

- Həmin gün, yəni Milad bayramı günü o, şlyapa və qazı mənim yanıma gətirdi. Peterson düşündü ki, bu mənim üçün də maraqlı olar. Bu səhərə kimi qazı saxlamışdıq, sonra qərara aldıq ki, yaxşı olar ki, qazı Peterson evlərinə aparıb bişirsin. Mənə isə Milad bayramı naharını itirmiş naməlum cənabın şlyapası qaldı.

- Onun şlyapasında maraqlı bir şey tapa bildinizmi?

Şerlok Holms şlyapanı götürdü və ona diqqətlə baxdı.

- Buradan bir neçə şey göstərir ki, şlyapanın sahibi çox ağıllı bir adamdır. Həmçinin o, son üç ildə çox varlı olub, ancaq indi isə

həddindən artıq kasıblayıb. İndi o, içir və arvadı da daha onu sevmir.

- Əzizim Holms, zarafat edirsiniz.

- Heç də yox. Onu da deyə bilərəm ki, o çox da cavan deyildir. Bu adamın saçları sarışıdır və son yaxın günlərdə saçını qırxdırmışdır.

- Mən çox ağılsız olmalıyam, ancaq başa düşə bilmirəm ki, siz haradan bilirsiniz ki, bu adam çox ağıllıdır və daha nələr...

Cavab vermək üçün Holms şlyapanı öz başına qoydu və onu burnunun üstünə endirdi.

- Görürsünüz, bu adamın başı böyükdür, ona görə də ağıllı olmalıdır.

- Və o, üç il bundan əvvəl varlı olub, indisə kasıb?

- Bu növü şlyapalar yalnız üç il bundan əvvəl satılıbdır. Bu şlyapa ucuz deyildir. Əgər bu müddət ərzində o, başqa şlyapa almayıbsa, deməli, indi onun çox az pulu vardır. Başqa faktlar ondan ibarətdir ki, o, cavan deyildir, saçını yaxın günlərdə vurdurmasını şlyapadan aydınca görmək olar, çünki vurulmuş bir neçə sarışın tük şlyapanın içərisində qalıbdır.

- Bəs onun arvadı? Siz dediniz ki, o, ərini çox sevmir.

- Bu şlyapa xeyli müddətdir ki, təmizlənməyib.

- Bəlkə o, heç evli deyil.

- Xeyr. O, bu qazı evə arvadına aparırmış. Qazın ayağındakı yazılmış kağızı xatırla.

- Siz hər şeyə cavab verirsiniz, ancaq orada heç bir cinayət yoxdur. Sadəcə olaraq bir qaz itmişdir. Bəs nə üçün bütün faktları toplayırsınız?

Şerlok Holms ağzını açıb cavab vermək istəyirdi ki, bu vaxt qapı açıldı və Peterson otağa daxil oldu.

- Cənab Holms, qaz! Qaz, cənab! - o qışqırdı.

- Nə olub? Qaz dirilib, yoxsa mətbəxin pəncərəsindən uçub gedib?

- Oy, yox, cənab! Baxın, görün, arvadım onun çinədanından nə tapıbdır.

- O, əlini açdı və göy rəngdə parlaq bir daşı bizə göstərdi.
- Yaxşıdır. - Şerlok Holms dedi.- Bu qiymətli daşdır. Bilirsiniz, nə tapırsınız? Bu Qrafinya Morkarın yaqutudur. Bu Kosmopolitan mehmanxanasında itirilmişdi. Onlar bu qiymətli daşı tapana 1000 funt sterlinq verəcəklərinə söz veriblər.
- Mən funt sterlinq? - Peterson heyrət içərisində dilləndi. - Bu çox böyük məbləğdir. Bunu nə vaxt itiriblər?
- Beş gün bundan əvvəl, dekabrın 22-də. Bir xidmətçi, Con Horner xanımın geyinmə otağında işləyirdi. Bir neçə müddət Rider adlı başqa bir xidmətçi də onunla birgə işləyirdi. Sonra onu harasa çağırıblar. Geri qayıdanda Ceyms görür ki, Horner yoxa çıxıb, Qrafinyanın qiymətli göy rəngli daşı saxlanılan qutu isə boş halda stolun üstündə qalıb. Bu vaxt Rider həyəcan signalı verir və həmin axşam Horner həbs olunur. Həmin qiymətli daş isə tapılmır. Horner əvvəllər də bir dəfə oğurluq üstündə həbs edilmişdi. Buna görə də bu qiymətli daşın da onun tərəfindən oğurlanmasına heç kəs şübhə etmədi. İndi Horner həbsdədir.
- Belə... Görürsən, Uotson, - Şerlok Holms davam etdi. - biz indi bu daşın mehmanxanadan oğurlanıb, sonra isə qazın çinədanına necə düşməsi məsələsini aydınlaşdırmalıyıq. Əvvəlcə, biz küçədə şlyapasını və qazını itirən Cənab Henri Beykeri tapmalıyıq. Bu sirrin bir hissəsi olacaq. Biz bütün axşam qəzetlərinə elan verəcəyik. Zəhmət olmasa, mənə qələm və bir vərəq kağız verin. Oraya aşağıdakı sözləri yazacağam: **“Oksford küçəsinin tinində bir qaz və bir keçə şlyapa tapılmışdır. Cənab Henri Beyker bu axşam saat 6:30-da Beyker küçəsi, 22 b ünvanına gələrsə, onları geri ala bilər”**.
- Peterson, indi aşağı idarəyə düş və de ki, bunu bütün axşam qəzetlərində dərc etsinlər. Bir də ki, geri qayıdanda bir qaz alarsan. Əgər Cənab Henri Beyker elana cavab olaraq bura gəlsə, o, qazı ona verməliyik.
- Yaxşı, ser. Bəs bu daş?
- Onu seyfə qoyacağam. Qrafiniyaya yazarsınız ki, o, bizdədir. Peterson gedəndən sonra Şerlok Holmsdan soruşdum:

- Necə düşünürsünüz, Horner günahkar deyil?
- Hələlik deyə bilmərəm.
- Bəs Henri Beyker?
- Mənim fikrimcə, Henri Beyker günahkar deyil, qazın çinadanındakı qiymətli daşdan da xəbərsizdir. Ancaq mən buna yazdığım elana cavab alandan sonra daha asanlıqla əmin olacağam.
- Buna qədər heç bir şey etmək fikrində deyilsiniz?
- Heç bir şey.
- Elə isə mən gedim. Axşam gələrəm.
Axşam saat 7-yə qalmış mən yenə də Beyker küçəsində idim. Evə daxil olanda qapıda hündürboylu bir adamın gözlədiyini gördüm. Qapı açılarkən o da mənimlə birlikdə Holmsın otağına getdi.
- Cənab Henri Beyker? - doctum kreslodan qalxaraq qonağa yer göstərdi. - Buyurun, sobanın yanındakı bu, stulda əyləşin, hava soyuqdur. A...a, Uotson, siz də lap vaxtında gəlmisiniz. Cənab Beyker, bu sizin şlyapanızdır?
- Bəli, ser. Bu mənim şlyapamdır.
O, ucaboylu, böyükbaşlı, alicənab görkəmli, az saqqallı bir adam idi.
- Şlyapan budur, qazı isə yemişik. Onu başqa günə saxlaya bilmədik.
- Qazı yemisiniz! - qonaq stuldan qalxaraq qışqırdı.
- Bəli, - Holms dedi, - ancaq burada həmin çəkiddə başqa bir qaz var. Siz onu evə apara bilərsiniz.
- Oh, çox sağ olun! - Cənab Beyker cavab verdi.
- Zəhmət olmasa deyın görək, - Şerlok Holms sözünə davam etdi, - bu qazı siz haradan almışdınız? O, çox gözəl quş idi.
- Əlbəttə, ser, - Cənab Beyker dedi, - bizlərdə az adam tapılar ki, Britaniya Muzeyi yaxınlığında, Alfa mehmanxanasında Cənab Uindiqeyt tərəfindən təşkil edilmiş Qaz klubuna üzv olmasın. Biz hər həftə bir neçə pens oraya veririk və Milad bayramından əvvəl

hər birimiz gedib o klubdan qaz ala bilər. Qazın alınma tarixçəsi bu qədər, qalanını isə artıq siz özünüz bilirsiniz, ser.

Bu sözləri deyərək, Cənab Henri Beyker bizimlə xudahafızlaşdı və otağı tərk etdi.

- Görürsən, Uotson, - Şerlok Holms dedi.- Cənab Henri mavi rəngli qiymətli daş barəsində heç nə bilmir. Gəl, onun dediyi Qaz klubuna gedək, bəlkə oradan bir şey əldə edə bildik.

Və biz birlikdə Alfa mehmanxanasına yollandıq. Biz bara daxil olduq və Holms bar sahibinə iki bakal pivə sifariş etdi.

- Sizin pivəniz də qazlarınız kimi əla olmalıdır. - Holms dedi.

- Mənim qazlarım?! – Bar sahibi təəccüblə baxdı.

- Bəli, mən yarım saat bundan əvvəl sizin qaz klubunun üzvü olan Cənab Henri Beykerlə bu barədə danışmışdım.

- A...a! Bəli, bilirəm. Ancaq bilirsiniz, ser o, qazlar mənim deyildir. Mən onları Kovent Qardendən , Brekinric adlı bir nəfərdən almışdım.

- Mən onu tanımıram. Yaxşı sizin sağlığınıza! Gecəniz xeyrə qalsın!

- İndi biz Cənab Brekinricgilə gedəcəyik, - deyə biz küçəyə çıxanda Holms davam etdi.

Biz tezliklə Kovent Qarden bazarına gəldik. Burada ən böyük mağazalardan biri olan Brekinricin mağazasını tapdıq. Sahib bir oğlanla köməkləşib pəncərə qapaqlarını yerinə qoyurdular.

- Axşamınız xeyir. Hava soyuqdur. - Holms dedi.

Mağaza sahibi dilləndi:

- Bəli.

- Görürəm ki, bütün qazları satmışsınız, - deyə Holms boş qalmış ləmələrə baxaraq sözünə davam etdi. - Alfanın sahibi mənə bura gəlməyi məsləhət gördü.

- A...a, bəli. Mən ona iyirmidən artıq qaz göndərmişdim.

- Onlar həm də gözəl quşlar idi. Bu quşlarə siz haradan almışdınız? - dostum soruşdu.

Mənim bu sualı təəccüblə verdiyimi görən mağaza sahibi çox hirsələndi.

- Bilmirəm, bu adamlar qazlar haqqında nə bilirlər. Elə hey gəlib onları soruşurlar; qazlar haradadır? Onları kimə satmışınız? Mən qazları 117, Brikston Roud 249 - da yaşayan Xanım Okşotdan almışdım. Vəssalam! - deyə mağaza sahibi əsəbi halda sözünü tamamladı.

Şerlok Holms mağaza sahibinə təşəkkür etdi və biz Kovent Qarden bazarını tərk etdik.

- İndi biz, - dostum dilləndi. - Xanım Okşotgilə gedək, yoxsa bunu sabaha saxlayaq? Mağaza sahibinin dediklərindən aydın olur ki, bu qazlarla başqa adamlar da maraqlanırlar.

Mağazadan bir az aralanmışdıq ki, bu vaxt mağaza sahibinin yenə də kiminləsə yüksəkdən danışdığını eşitdik. Biz arxaya dönəndə mağaza sahibinin qapıda dayanmış alçaqboylu, qırmızısifətli adamla əl-qol ata-ata danışdığını gördük.

- Cəhənnəm olsun, sizin qazlarınız da! - deyə o, qışqırdı. - əgər siz bir də bura gəlib bu axmaq söhbətlərinizlə məni əsəblədirsəniz, onda iti açıb üstünüzə buraxacağam. Siz Xanım Okşotu bura gətirin, mən ona cavab verərəm. Sizinlə isə danışmaq belə istəmirəm.. Məgər qazları sizdən almışam?

- Xeyr, ancaq onlardan biri mənim idi, - balaca adam dedi.

- Onda bunun üçün Xanım Okşotdan soruşun.

- Xanım da dedi ki, sizdən soruşum.

- Daha bəsdir. Rədd ol, burdan! - Brekinric ona tərəf cumdu.

Bunu görə qırmızısifət kişi dərhal qaranlıqda gözdən itdi.

- Gəl, bu, balacaboylu kişini tapmaq. Onunla hökmən danışmaq lazımdır, - Holms dedi.

Biz həmin adamın getdiyi küçə ilə iti addımlarla onu qabaqlamağa çalışdıq. Birdən Holms onu gördü. Ona yaxınlaşanda bilərəkdən qoluna toxundu. O, çiyini üstündə geri döndü, sifəti xeyli dəyişdi.

- Nə olub? Nə istəyirsiniz? - o, qorxmış halda astadan soruşdu.

- Bağışlayın, - Holms dedi.- mən indicə sizin mağaza sahibinə verdiyiniz sualı eşitdim. Məncə, bu işdə sizə kömək edə bilərəm.

- Siz?! Siz kimsiniz? Siz bu işlər haqqında nə bilirsiniz?

- Mən Şerlok Holmsam. Sənətim başqalarının bilmədiklərini bilmək, tapa bilmədikləri şeyləri axtarıb tapmaqdan ibarətdir.
- Ancaq siz bu iş barəsində bir şey bilmirsiniz ki.
- Bağışlayın, mən artıq sizin düşündüyünüz o, məsələ barədə hər şeyi bilirəm. Siz Brikston Roudda yaşayan Xanım Okşotdan Brekinricin aldığı qazı tapmağa çalışırsınız. Buradan da həmin qaz, Alfada Cənab Uindiçeytin qaz klubundan həmin klubun üzvü olan Cənab Henri Beyker tərəfindən alınmışdı.
- A..a, ser! Siz elə mənim görüşmək istədiyim adamsınız, - deyə balacaboy kişi həyəcədən qışqırdı. - Mən bu işlə çox maraqlanıram.
- Bəli, bunu bilirəm. - Şerlok Holms dedi. - Biz bu barədə rahat bir otaqda danışmalıyıq, belə bir soyuq küçədə yox. Zəhmət olmasa, əvvəlcə adınızı deyin.
- Balacaboylu kişi bi az susdu, sonra dedi:
- Adım Ceyms Riderdir.
- A...a, Kosmopolitan mehmanxanasında baş xidmətçi.- Holms dedi. - Zəhmət olmasa, mənimlə gedək. Sizi maraqlandıran hər şey barədə tezliklə məlumat alacaqsınız.
- Balacaboylu kişi əvvəlcə Şerlok Holmsa, sonra isə mənə baxdı. Sonra bizimlə getməyə razı oldu. Yarım saatdan sonra biz Beyker küçəsində Holmsın qonaq otağında oturmuşduq. Soyuq olduğundan hörmət əlaməti olaraq qonaq sobanın yanında qoyulmuş kresloda oturmuşdu.
- Deməli, siz qazların başına hansı əhvalat gəldiyini bilmək istəyirsiniz, - deyə Holms sözə başladı.
- Bəli, ser.
- Bəli, siz yalnız quyruğunda qara zolaq olan ağ qaz haqqında bilmək istəyirsiniz?
- Rider həyəcanlı halda qışqırdı:
- A...a, ser! Deyə bilərsiniz, həmin qaz haraya getdi?
- O, buraya gəldi.
- Buraya?

- Bəli. O, çox mraqlı bir quş idi. Ölümündən qabaq buraya balaca parlaq rəngli bir yumurta da qoya bildi. Mən onu bura, muzeyimə qoymuşam.

Holms seyfi açdı və oradan mavi rəngli yaqut daşını götürdü. Rider qorxmış halda ayağa qalxdı, ancaq danışa bilmədi.

- Rider, indi hər şeyi özün danış.- Holms sakitcə dedi.- Susmayın! Əyləşin. Uotson, ona bir az su verin! Belə... İndi yaxşıdır.

Riderin gözlərindən qorxu yağdı, gözlərini Şerlok Holmsdan çəkmirdi.

- Əlimdə bütün faktlar vardır, ancaq siz də bir balaca əlavə etməlisiniz. Əgər siz mənə kömək etsəniz, mən bu işi sona çatdırmış olacağam. Rider, siz Qrafinya Morkarın mavi rəngli daşı haqqında eşitmisinizmi?

- Bu barədə mənə Katrin Kuzak danışmışdı. - Rider astadan dilləndi.

- Bilirəm. Qrafinyanın qulluqçusu. Beləliklə, siz tez bir zamanda varlanmaq qərarına gəlmisiniz. Siz bilirdiniz ki, Horner bir dəfə oğurluq üstündə tutulubdur. Bu dəfə də ondan gözləmək olardı. Siz sonra nə etdiniz? Sonra siz Horneri bəzi xırda işlər üçün harasa göndərirsiniz. O, gedən kimi siz daşı qutusundan oğurlayırınsınız və həyəcan signalı verirsiniz. Yazıq Horner həbs edilir. Sonra siz...

- Rəhm eləyin, - Rider qışqırdı. - atamı, anamı düşünün. Mən bir də belə iş etmərəm! Məni məhkəməyə verməyin!

- Əyləşin! - Holms acıqlı halda dedi. - Sizin ucbatınızdən həbsdə yatan yazıq Horneri düşünün! İndi isə hər şeyi danışın; daşın qazın çinədanına necə düşməsinə, qazın mağazaya necə gəlməsinə. Danışın!

Rider bir anlığa susdu, sonra danışmağa başladı:

- İndi mən sizə necə olmuşdusa, hamısını danışacağam, ser. Horner həbs ediləndə bu daş mənim cibimdə idi. Mən bu daşı bacardıqca tez gizlətmək qərarına gəldim, çünki polislər onu mənim otağında tapa bilərdilər. Mehmanxanada daşı gizlətmək

üçün münasib yer tapa bilmədim. İş bəhanəsilə mehmanxanadan çıxıb bacımgilə getmək qərarına gəldim. Bacım, Okşot Brikston Roudda ərdədir. Onun qazları vardı. Həmin qazları o, mağazaya verirdi. Mən bacımgilə gələndə o, mənəim rəngimin qaçdığını gördü. Mən ona dedim ki, mehmanxanada bir oğru vardı. Sonra mən daşı harada gizlədəcəyim barədə düşünərək həyəətə girdim. Bacımın qazlarını həyətdə görəndə birdən ağılıma bir fikir gəldi. Bacım mənə demişdi ki, Milad bayramı münasibətilə mənə qaz verəcək. Buna görə də mən indi istədiyim qazı seçə bilirdim. Mən qazların içərisində quyruğunda qara zolaq olan ağ bir qazı seçdim. Bu qaz həm də başqa qazlara nisbətən çox kök idi. Sonra mən həmin qazı tutudum, dimdiyini aralayıb əlimdəki qiymətli daşı bacardıqca qazın boğazına itələdim. Qaz daşı dərhal uddu və onu yenidən qazların içərisinə buraxdım. Mən qazı tutanda bacım görmüşdü.

- Cem, o quşla nə edirsən? - Bacım məndən soruşdu.

- Axı, sən mənə demişdin ki, Milad bayramı münasibətilə sənə qaz verəcəyəm. Buna görə də mən onların ən kökünü seçmək istəyirəm.

- Cem, biz artıq sənəin üçün eləsini seçmişik. Bax, o, böyük ağ qazı seçmişik. İndi o, böyük ağ qaz sənəindir. Burada cəmi iyirmi altı qaz var. Onlardan biri sənəin, biri bizim, qalan iyirmi dördünü isə mağazaya verəcəyəm.

- Sağ ol, Maqi, - mən dedim.- ancaq bunların hamısı eyni şeydir. Mən elə indicə seçdiyim qazı götürərəm.

- Çox yaxşı. Onda elə indi kəs, apar.

Bacımın dediği kimi də etdim. Qazı yenidən tutub kəsdim və dostumgilə apardım. Mən nə etmişdim hamısını dostuma danışdım. Dostum o ki, var güldü. Sonra biz bıçağı götürüb qazı parçaladıq. Amma həmin daş qazın içərisində yox idi. Mən səhv etdiyimi başa düşdüm və dərhal bacımgilə qaçdım, həyəətə nəzər saldım. Həyətdə bircədənə də olsa, qaz görünmürdü.

- Maqi, qazlar hanı?! - deyə qışqırdım.

- Mağazaya apardılar.

- Hansı mağazaya?!
- Kovent Qardenə, Brekinricə.
- Qazların içərisində quyruğunda qara zolaq olan başqa qaz da var idi?
- Bəli, Cem. Həmin nişanda iki qaz vardı. Onlardan birini sən apardın, o birisini isə mağazaya apardılar.
- Sonra mən hər şeyi başa düşdüm. Ayağım tutduqca Brekinricə qaçdım. Ancaq mən ora çatanda, o, bütün qazları satmışdı. O mənə qazları kimə satdığını demədi. Bunu siz özünüz eşitdiniz. Bacım düşünürdü ki, mən dəli olmuşam. Bunu bəzən özüm də fikirləşirəm.
- Bu, balacaboylu kişi ağlamağa başladı. Birdən Şerlok Holms ayağa qalxaraq gedib qapını açdı.
- Çıxın! - Holms dedi.
- Nə..ə ser?! Oy, çox sağ olun!
- Heç bir söz lazım deyil. Çıxın, gedin!
- Və o, heç bir söz demədi. Balacaboylu kişi sakitcə otaqdan çıxıb və özünü tezliklə küçəyə çatdırdı.
- Bəli, Uotson, - Şerlok Holms dedi. - Əminəm ki, bu adam bir daha belə iş görməyəcək. O, həm də çox qorxmışdu.
- Biz göy rəngli yaqut daşı sahibinə qaytaran kimi Horner həbsdən azad olacaq.

1983 - cü il.

Oskar Uayld

/İrlandiya/

Oskar Finqal Uayld (Oskar Finqal O" Flaerti Uills Uayld) 1854 - cü ilin oktyabrın 16 -da Böyük Britaniyada, İrlandiyanın mərkəzi şəhəri olan Dublində anadan olmuşdur. O, İngiltərə ədəbiyyatında şair, yazıçı, dramaturq və esseist kimi tanınmışdır. Oskar 1864 -1871 – ci illərdə Portorda Kral məktəbində oxumuşdur. Oskar Uayld Portor məktəbini qızıl medalla bitirib. O, 1871-1874 -cü illərdə Triniti kollecində qədim tarix və mədəniyyəti öyrənmişdi. O.Uayld 1874 -cü ildə Oksford universitetinə qəbul olunur. O, 1878 –ci ildə həmin universiteti bitirir.

Oskar Uayldın ilk şeirlər toplusu kitabı 1881 - ci ildə çapdan çıxır. O, 1882 - ci ildə Amerikaya gəlir və Boston universitetində "İngiltərə incəsənətinin intibahı" mövzusunda mühazirə söyləyir.

O.Uayld 1888 -ci ildə "Xoşbəxt Şahzadə" və başqa nağıllar" adlı iki cildli nağıllar kitabını və 1889 - cu ildə "Nar evcik" adlı kitabını çap etdirir. O, 1887-1889 - cu illərdə Londonda çıxan "Qadın dünyası" jurnalında redaktor işləyib.

O.Uayld 1887 -ci ildə "Kentervil qarabasması", "Lord Artur Sevilanın cinayəti", "Tapmacasız Sfinks", "Naturaçı milyonçu", "Cənab U.X. -in portreti" və başqa nağıllar toplusundan ibarət olan kitabları çap olundu.

1890 -ci ildə Oskarın "Doriyan Qreyin portreti" adlı romanı çapdan çıxır və bu roman tezliklə ona böyük şöhrət qazandırdı. O, 1891-ci ildə "Solomeya" pyesini yazır. Bundan başqa, Oskar Uayldın 1892 -ci ildə yazdığı "Xanım Uindermirin məşuqəsi" adlı ilk komediyası ona böyük uğur qazandırdı. O, növbəti "Diqqət çəkməyən qadın" adlı ikinci komediyasını 1893 -cü ildə yazmışdır. Sonra o, özünün daha iki məşhur "İdeal ər" və "Ciddiliyin zəruriliyi" adlı pyeslərini yazmışdır.

Oskar Uayld 30 noyabr 1900 -cu ildə, 46 yaşında Parisdə vəfat etmişdir.

Nümunəvi milyonçu

Pulun yoxdursa, lap dünya gözəli də olsan belə, bundan sənə heç bir xeyir dəyməz. Yalnız dövlətlinin imtiyazına aid olan sevgi macərəsi də kasıb girən kol deyil. Kasıbın qisməti əmək və sıxıntıdır. Həmişə gəlirin varsa, bu, cazibədar olmaqdan daha sərfəlidir. Bütün bunlar Hyuc Erskine üçün hələ əlçatmaz olan əsl həyat həqiqətləri idi. Yazıq Hyuc! Etiraf etməliyik ki, o, mənəvi cəhətdən bir o qədər də zəngin deyildi. Ömründə nəşə qiymətli və bununla yanaşı nəzakətsiz bir şey də söyləməmişdi. Amma o, çox gözəl idi. Şabalıdı cod saçları, aydın siması və qonur gözləri ona xüsusi yaraşır verirdi. O, hətta kişilərin də sevimlisinə çevrilmiş, pul qazanmağı çıxmaq şərti ilə, hər şeydə bəxti gətirmişdi. Atası öz döyüş qılıncını və beş cildlik **“Yarımada müharibəsinin tarixi”**ni ona vəsiyyət etmişdi. Hyuc bunların birincisini aynasının üzərindən asmış, digərini isə **“Xanı balıqları yol göstərir”** və Cinayət Məhkəməsinin jurnalı ilə birlikdə arxivə qoymuş və yaşlı xalasının hər il ona verdiyi 200 funtla dolanmışdı. O özünü hər şeydə sınamışdı. Altı ay fond birjasına gedib-gəlmişdi, lakin sadə qəlbli Hyuc möhtəkir və alverçilərin arasında nə edə bilərdi? Uzun müddət çay alveri ilə məşğul olmuşdu, lakin tezliklə çay da onu təngə gətirmişdi. Sonra o, **xeres*** (şərab növü) satmağa başlasa da, bu da onu razı salmadı; şərab da onu yamanca usandırdı və nəticədə heç nəyə nail ola bilmədi. Zahirən qüsuruz, heç bir sənəti olmayan çox gözəl və uğursuz bir gənc!

Bu qədər dərdin üstündən Hyuc hələ bir eşqə də düşmüşdü. Onun sevdiyi qız, Hindistanda ikən əhvalı pozulmuş və mədə

pozğunluğu xəstəliyinə tutulduğuna görə istefada olan polkovnik qızı Laura Merton idi. Laura Hyucu dəlicəsinə sevirdi və Hyuc da onun çəkməsinin bağlarını belə öpməyə hazır idi. Onlar Londonda bir-birlərinə çox gözəl uyğun gəlirdilər; bir penni belə pulları da yox idi. Polkovnikin də Hyucu çox sevirdi, lakin o, heç vaxt nişan barədə söhbət açmazdı.

- Oğlum, mənim yanıma on min funtun olanda gələrsən, onda fikirləşərik, – deyərdi və belə günlərdə Hyuc çox qəmgin görünər, sonra təsəlli üçün Lauranın yanına gələrdi.

Bir səhər o, Mertonların yaşadığı Holland Parka gedərkən yaxın dostlarından biri olan Alan Trivora baş çəkməyi qərara aldı. Trivor gözəl rəssam, zahirən üzü çilli, sarışın, pırtlaşıq saqqallı, qəribə, kobud bir gənc idi. Əlinə fırça alandan bəri o öz sənətinin mahir ustası olan rəssam səviyyəsinə yüksəlmiş və rəsmləri arzu olunacaq qədər uğur qazanmışdı. Hyuc öz cazibədarlığına görə elə ilk baxışdan onun diqqətini cəlb etmişdi. O, deyərdi: “Rəssam səfeh və cazibədar insanları tanınalıdır, o insanları ki, onlara baxmaqdan gözəl zövq alırsan, onlarla söhbət etməyə isə dəyməz. Dünyanı modabaz kişilər və nazlı xanımlar idarə edirlər. Hər halda belə tələb olunur”. Lakin Hyucla dostlaşandan sonra, Hyucun çevikliyi, üzü güləş, alicənab və mülayim olması Trivorda ona qarşı daha böyük rəğbət oyatdı; buna görə də onun emalatxanasının qapısı Hyucun üzünə həmişə açıq idi.

Hyuc içəri girəndə Trivor dilənçi bir kişinin təbii ölçülü rəsminin son cizgilərini çəkməklə məşğul idi. Dilənçi özü emalatxananın küncündəki hündür bir yerdə dayanmışdı. O, üzü qırışmış və olduqca yazıq görkəmli, ayaq üstə qup-quru qurumuş yaşlı bir kişiydi. Çiyinə üzülmüş, cındır qəhvəyi plaş atılmışdı, çəkmələri yamaqlı idi. O, bir əli ilə əyri-üyrü əl ağacından yapışmış, digər əli ilə yarılmış papağını sədəqə üçün irəli uzatmışdı.

- Necə fəvqəladə bir canlı nümunə! - Hyuc pıçiltı ilə dedi və dostunun əlini sıxdı.

- Fövqəladə canlı nümunə! - Trivor var qüvvəsi ilə qışqırdı. - Mən də elə bu cür düşünürdüm! O, hər gün qarşılaşdığımız dilənçilərdən deyil. Tapıntı, qulaq asın, əziz dost, canlı Velaskis! Mənim böyük ustadım! Görəsən Rembrandt onun barəsində hansı əsəri yaradardı!

- Zavallı qoca! - Hyuc dedi.- Onun necə də yazıq görkəmi var! Mənə elə gəlir ki, onun taleyi üzünə yazılmışdır.

- Əlbəttə, - Trivor cavab verdi.- Sən dilənçinin xoşbəxt görünməsinə istəmirsən, elə deyilmi?

- Bu canlı nümunə burada durmaq üçün nə qədər alır?

- Hər saat üçün bir şilling.

- Alan, bəs sən öz rəsmi üçün nə qədər qazanırsan?

- Bu rəsm üçün iki min.

- Funt?

- Gineya. Rəssamlar, şairlər və həkimlər həmişə gineya alırlar.

- Yaxşı, yəqin ki, burada bu canlı nümunənin də payı olmalıdır.

- Boş sözdür!

- Niyə axı, sən bir boya ilə işləmək və bütün günü kiminsə rəssam dəzgahında durmaq arasındakı fərqi müqayisə et!

- Hyuc, bütün bunları dildə demək asandır. Lakin mən səni inandırırıram ki, elə vaxtlar olur ki, İncəsənət bütünlüklə fiziki iş dərəcəsinə endirilir. Ancaq Hyuc, səndən boşboğazlıq etməməyi xahiş edirəm. Mən çox məşğulam. Sən hələlik siqaret çək və mənə mane olma.

Bir qədər sonra xidmətçi içəri girdi və çərçivə ustasının ona müraciət etmək istədiyini bildirdi.

- Getmə, Hyuc, indi gəlirəm. - O dedi və çıxdı.

Qoca dilənçi Trivorun orada olmamasından istifadə edərək, dincəlmək üçün arxasındakı taxta skamyada əyləşdi. Onun ürəkağrından görkəmi Hyucun qəlbini titrətdi. Və nə qədər pulu olub-olmadığını bilmək üçün öz ciblərini eşələməyə başladı. Cəmi bir soveren və bir qədər də mis pulu vardı. "Yazıq qoca," - o, öz-özünə düşündü,- "onun buna məndən də çox ehtiyacı var,

lakin bu pul heç iki həftəlik yol xərci eləmir”. Sonra o, emalatxana boyunca gəzişərək, sovereni dilənçinin ovcuna basdı.

Qoca diksindi, onun solğun dodaqlarına donuq bir təbəssüm qondu. “Təşəkkür edirəm, cənab”, - dedi, - təşəkkür edirəm”.

Sonra Trivor gəlmişdi və Hyuc etdiyi hərəkətdən azca qızarmış halda çıxıb getdi. O, gününü Laura ilə keçirdi, israfçılığına görə yaxşıca danlandı da və üstəlik evə piyada getməli oldu.

Həmin gecə o, təxminən 11-ə qədər Palitra Klubunda veyilləndi və Trivoru siqaret çəkən otaqda tənha oturub reykvayn* və selter** suyu içən yerdə yaxaladı.

- Yaxşı, Alan, sən rəsmi bitirdinmi? - O, soruşdu və siqaretini yandırdı.

- Əlbəttə, bitirdim, dostum, - deyərək Trivor cavab verdi.

- Öz aramızdır, bəxtin gətirib. Sənin gördüyün o qoca canlı nümunə sənənlə yamanca maraqlandı. Mən ona sənənin barəndə hər şeyi- kim olduğunu, harada yaşadığını, qazancın, planların barədə deməli oldum.

- Əziz Alanım, - Hyuc qışqırdı, - yəqin ki, evə gedərkən onun məni gözlədiyini görəcəyəm. Amma sən, əlbəttə, zarafat edirsən. Yazıq qoca! Kaş mən onun üçün bir şey edə biləydim. Bir kimsənin bu qədər zavallı olması dəhşətdir. Mənim evdə bir xeyli köhnə pal-paltarım var, bəlkə ona yaradı?! Axı, onun cındırından cin hürkürdü.

- Amma o öz paltarında çox gözəl görünür, - Trivor dedi. – Mən onu uzunətəkli kişi pencəyində çəkməzdim. Sənin cır-cındır adlandırdığın mənim üçün gözəllikdir. Sənə miskin görünən bir şey, mənə şairanə təsir bağışlayır. Hər halda sənənin təklifini ona bildirərəm.

- Alan, - deyərək Hyuc ciddi görkəm aldı.- Sənin rəssamların necə də daşqəblidirlər.

- Rəssamı ruhlandırın, istedadına yol göstərin - qəlbidir, -Trivor etiraz etdi.- bir də ki, bizim vəzifəmiz dünyanı öz bildiyimiz kimi dəyişmək deyil, gördüyümüz kimi canlandırmaqdır. Qoy hər kəs

öz işini görsün! Bir de görüm, Laura necədir? O, qoca canlı nümünə onunla çox maraqlandı.

1. **reykveyn** – şərab növü.

2. **selter** – mədən suyu.

- Yəqin ki, sən ona Laura haqqında heç nə danışmadın! - Hyuc dedi.

- Əlbəttə, danışdım. O, daşürəkli polkovnik, sevimli Laura və 10000 funt barəsində hər şeyi bilir.

- Sən o, qoca dilənçiyə mənim bütün şəxsi işlərim barədə danışmısan? - Hyuc qızarmış və çox acıqlı halda çığırdı.

- Dostum, - Trivor gülə-gülə dedi, - sənin qoca dilənçi adlandırığın şəxs, Avropada ən varlı adamlardan biridir. O günü sabah, öz sərvətini artırmadan bütün Londonu ala bilər. Onun hər paytaxtda bir evi var, naharını qızıl qab-qacaqda yeyir və istədiyi vaxt müharibəyə gedib Rusiyanın qarşısını ala bilər.

- Sən nə demək istəyirsən?

- Nə demək? Sənin bu gün emalatxanada gördüyün qoca Baron Hauzberq idi. O, mənim ən yaxın dostlarımdan biridir, mənim bütün rəsmlərimi alır. Bir ay bundan əvvəl onu dilənçi görkəmində təsvir etmək üçün mənə sifariş vermişdi. Milyonçunun fantaziyası! Və deməliyəm ki, o, əynindəki paltarları ilə, daha doğrusu, mənim cındır paltarlarımla çox gözəl bir obraz yaratdı; bunlar mənim İspaniyadan aldığım köhnə bir dəstdir.

- Baron Hauzberq! - Hyuc dəhşətə gəldi və, - Aman allah! Mən ona bir soveren verdim! - deyib kürsüyə çökdü.

Trivor:

- Ona bir soveren verdin! - deyib qəhqəhə çəkdi.- Dostum, sən bir daha onu görməyəcəksən.

- Mənə elə gəlir ki, belə axmaq vəziyyətə düşməməyim üçün sən bunu mənə qabaqcadan deyə bilərdin. - Hyuc pərt halda dedi.

Trivor:

- Yaxşı, əvvəla, sənin ora-bura gəzişərək o cür ağılsız şəkildə sədəqə paylamağın mənim heç vaxt ağılıma gəlməzdi. Mən sənin gözəl bir nümunəni öpməyini başa düşərdim, lakin bədheybətənin birinə bir soveren verməyini, allah xatirinə, yox! Bundan əlavə. əsas fakt odur ki, mən bu gün həqiqətən də heç kimi qəbul etməmişdim. Və sən içəri girəndə mən inanmadım ki, Hauzberq öz adının çəkilməsinə razı ola. Özün bilirsən, o, rəsmi paltarda deyildi - dedi.

- O məni necə də aciz hesab edəcək! - Hyuc dedi.

- Qətiyyən. Sənin gedişindən sonra onun kefi kök idi; ara vermədən əllərini bir-birinə sürtərək oğrun-oğrun öz-özünə gülürdü. Onun sənin haqqında hər şeyi bilmək istəməsinin səbəbini anlama bilmədim, lakin indi mən hər şeyi başa düşürəm. O, sənin soverenini səninçün saxlayacaq, Hyuc. Hər altı aydan bir səninlə maraqlanacaq və bir də, bu, onun əlində nahardan sonra söyləmək üçün yerinə düşən çox gözəl bir əhvalat olacaq.

- Mən necə də bədbəxtəm, - Hyuc deyindi. - Əlimdən gələn ancaq o olar ki, gedib yatam. Və bir də, əziz Alan, sən bunu heç kimə deməməlisən, yoxsa mən bir daha gərək adam arasına çıxmağa cürət etməyəm.

- Boş sözdür! Bu, sənin xeyirxah qəlbinin böyüklüyünə olan inamı daha da artırır. Tələsmə, bir siqaret də çək, Laura haqqında istədiyini qədər danışa bilərsən.

Lakin Hyuc dayanmadı. O, Alanı həyəcan içində tərk edib, evə yollandı.

Ertəsi gün o, səhər yeməyi ilə məşğul ikən xidmətçi ona üzərində Baron Hauzberqin adı yazılmış poçt vərəqəsi gətirdi.

- Yəqin ki, o məni əfv etməkdən ötrü gəlib, - deyə Hyuc öz-özünə düşündü və xidmətçidən onu yuxarı dəvət etməyi xahiş etdi.

Qızıl eynəkli və ağsaçlı yaşlı bir cənab otağa daxil oldu və səlis fransız ləhcəsi ilə dedi:

- Cənab Erskineylə danışmaq şərəfinə nail ola bilərəmmi? - Hyuc təzim etdi.

- Məni Baron Hauzberq göndərib, - o, davam etdi. - Baron ...

- Çox rica edirəm, mənim üzrxahlığımı ona çatdırasınız. - Hyuc karıxdı.

- Baron mənə bu məktubu sizə çatdırmaq barədə tapşırıq verib, - o, təbəssümlə dedi və möhürlənmiş məktubu ona uzatdı.

Məktubun üzərində **“Qoca dilənçidən Hyuc Erskineyə və Laura Mertona toy hədiyyəsi”** sözləri yazılmışdı, içərisində isə 10000 funtluq qəbz var idi.

Onlar evlənərkən, Alan Trivor sağdış oldu, Baron isə nikahdan sonrakı qonaqlıq məclisində nitq söylədi.

- Milyonçu çoxdur, - deyə Alan qeyd etməyi lazım bildi, - ancaq Yupiterə and olsun ki, belə nümunəvi milyonçular hələ də tək-tükdür.

1982 - ci il.

A.C. Kronin

/Şotlandiya/

Arçibald Cozef Kronin 1896 - cı il, iyul ayının 19 - da Şotlandiyanın Dunbarsir qraflığında, Kardrossda kasıb bir ailədə anadan olmuşdur. Onun atası Patrik Kronin əslən irlandiyalı idi. Kroninin anası Cessi isə şotland protestantlarından idi. O, məktəbi qurtarandan sonra 1914-cü ildə Qlazqoya gəldi və imtahan verib Qlazqo Universitetinin tibb məktəbinə qəbul olundu. Birinci Dünya Müharibəsi başlananda, o, təhsilini dayandıraraq ordu sıralarına getdi. Kronin 1919 -cu ildə universiteti bitirib və on il Şotlandiyanın kiçik bir şəhərində sahə həkimi işlədi. O, işlədiyi müddət ərzində müxtəlif xarakterli insanlarla qarşılaşır, onların acınacaqlı həyat tərzini Kroninə çox böyük təsir göstərir.

Beləliklə, Kronin həyatın amansızlıqlarına sinə gərən bu insanlar haqqında kitab yazmaq qarşısına məqsəd qoydu. O, ilk bədii yaradıcılığına "Broudi qəsri" /1930/ romanı ilə başladı. Bundan sonra, 1935-ci ildə onun ikinci, "Ulduzlar aşağı baxır" romanı işıq üzünə gördü.

1937-ci ildə yazıcının yazdığı "Qala" romanı ona böyük şöhrət qazandırdı. Çünki bu roman daha tez oxucuların rəğbətini qazandı və bir sıra dillərə tərcümə edildi.

İkinci dünya müharibəsindən sonra A. C. Kronin Amerikaya köçdü və bədii yaradıcılığını orada davam etdirdi. Onun "Yaşıl illər" /1944/, "Şənonun yolu" /1948/ romanları daha çox kapitalist dünyasının eybəcərliklərini açıb göstərən əsərləridir.

Həkim A.C.Kronin artıq öz ölkəsinin hüdudlarından kənar da məşhurlaşmışdı. Belə ki, yazıçının “Gənclik illəri”, “İspan bağbanı”, “Səlibçiyə abidə”, “Cib dolusu çovdar” və s. kimi romanları ona dünya şöhrəti qazandırmışdı.

A.C.Kronin 1981-ci il, yanvar ayının 6-da vətəndən uzaqda-İsveçrədə vəfat etdi.

A. C. Kronin “İki veronalı” hekayəsinin adını V. Şekspirin eyni adlı pyesindən götürmüşdür. Amma bu hekayədə yazıçı ağır işlər görən, bütün əzablara dözərək, çətin şəraitdə öz xəstə bacılarını sağaltmaqdan ötrü pul qazanan, mübariz iki oğlan surəti yaratmışdır.

İki veronalı

Biz İsveçrədən İtaliyanın qədim, gözəl şəhərlərindən biri olan Veronaya gəlirdik. Şəhərin kənarında bizi iki oğlan saxlatdırdı. Onlar çiyələk satırdılar. Oğlanların səbətlərindəki yaşıl yarpaqlı çiyələklər bizim xoşumuza gəlirdi.

- Onları almayın! - sürücümüz dilləndi. - Siz Veronada bundan da yaxşı çiyələklər tapacaqsınız, hələ bu oğlanları demirəm.

Sürücünün sifətindən aydınca duymaq olurdu ki, bu oğlanların xarici görünüşü onun xoşuna gəlməmişdi. Əlbəttə, onların paltarları çirkləndirilmiş və nimdaş idi, amma biz bu iki zəif uşağın səliqəsiz saçlarına və ciddi qara gözlərinə baxdıqda onları daha yaxından tanımaq istəyini artırırdı. Dostum oğlanlarla söhbətindən bildi ki, onlar qardaşdırlar. Nikolanın on üç, Cəkopun isə on iki yaşı var idi.

Biz onların çiyələklə dolu olan ən böyük səbətini aldığımız və Veronaya yolumuzu davam etdirdik.

Səhəri biz mehmanxanadan çıxanda həmin iki oğlanı yenidən gördük. Onlar meydandakı fəvvarənin yanında dayanıb buradan keçənlərin ayaqqabılarını təmizləyirdilər. Onlar çox məşğul idilər, amma oğlanlar bizi görəndə kimi köhnə tanışlartək salam verdilər.

- Məncə, siz çiyləkləri satmısınız?
- Biz çox şeylər edirik, cənab, - deyə Nikola ciddi bir tərzdə cavab verdi. O bizə baxdı:
- Biz bəzən adamları şəhərin görməli yerlərilə də tanış edirik.
- Daha yaxşı, - deyə gülümsədim. –Siz bizi şəhərlə tanış edərsiniz. Gəlin gedəyin.

Onlar bizi şəhərlə tanış etdikcə mən bu oğlanları daha yaxından tanımağa başlayırdım. Onlar uşaq idilər və etdikləri bəzi hərəkətlərində də uşaqılıq əlamətləri duyulurdu. Amma oğlanların sifətində öz yaşlarına uyğun olmayan və heç bir kiçik uşaqlarda görünməyən ciddi bir görkəm var idi.

O biri həftə də Nikola və Cəkopu gündə bir neçə dəfə görürdük. Əgər bizə Amerikan siqareti, ya opera üçün bilet, ya da yaxşı bir restoran tapmaq lazım olurdusa, Nikola və Cəkop həmişə kömək edirdilər.

Onlar bütün günü yayın qızmar günəşi altında ayaqqabı təmizləyir, meyvə və qəzet satır, adamları Verona ilə tanış edirdilər. Onlar həmişə kömək etməyə hazır idilər, həmişə məşğul idilər.

Bir axşam mən onları şəhər meydanında gördüm. Nikola fəvvarənin yanında oturmuşdu. Cəkop isə başını qardaşının qolu üstünə qoyaraq şirin yuxuya getmişdi. Artıq gecə yarı olmuşdu.

- Bəs niyə evdə yatmırsınız? - soruşdum.

Nikola mənə baxdı. Onun baxışlarında nifrət var idi.

- Biz axırıncı avtobusu gözləyirik. Avtobus gələndən sonra bütün qəzetlərimizi satacağıq.
- Siz həmişə beləmi işləyirsiniz? İkiniz də yorğun görünürsünüz.
- Hələ ki şikayətlənmirik, cənab.

Nikola bunu çox nəzakətlə dedi; daha ona sual vermədim, oğlana “gəcən xeyrə qalsın” deyib mehmanxanaya qayıtdım.

Ertəsi gün Nikola ayaqqabılarımı təmizləyəndə dedim:

- Siz çox işləyirsiniz. Nə yaxşı yeyə bilərsiniz, nə də əyninizə geymək üçün paltar ala bilərsiniz. Deyin görüm, pulu necə xərcləyirsiniz?

Oğlan dinmədi. O, fəvvarə və izdihamlı meydana baxdı. Sonra Nikola ciddi bir tərzdə cavab verdi:

- Bizim planlarımız var, cənab.

-Yaxşı, biz bazar ertəsi Veronanı tərk edirik. Getməzdən əvvəl bəlkə sizin üçün bir şey edə bildik.

Nikola buna etiraz etmək istədi, amma Cəkop onu saxladı.

- Biz hər bazar günü Veronanın yaxınlığındakı kəndə gedirik. Oraya həmişə avtobusla gedirik. Cənab, bəlkə sabah siz bizi oraya öz maşınımla aparasınız.

Bazar günləri sürücüm işləmirdi, amma mən cavab verdim:

- Mən sizi özüm oraya aparacağam.

Həmin bazar Veronadan çıxanda düşündüm ki, kənddə bir neçə kasıb evin qarşısında dayanacağıq. Bunu böyük maraqla gözləyirdim. Hündür, daş hasarlı binanın yanına çatanda Cəkopun “zəhmət olmasa burada saxlayın, cənab” deməsi düzü məni çox hirsləndirdi, amma bunu biruzə vermədim.

- Biz burada çox ləngiməyəcəyik, cənab. Bir saatdan çox çəkməz. Əgər istəyirsinizsə, kənddəki kiçik restoranda bizi gözləyə bilərsiniz.

Oğlanlar bunu deyib hasarın arxasında gözdən itdilər.

Mən bir az gözlədim, sonra onların arxasınca getdim. Giriş qapısını tapıb döydüm. Bir az gözləməli oldum. Qapıya bir qadın yaxınlaşdı və gördüm ki, o, tibb bacısıdır.

- Bağışlayın, mən indicə bura iki oğlan gətirdim.

- A... a, bəli. Nikola və Cəkop. Buyurun içəri, - deyə qadın gülümsədi.

Biz böyük və səliqəli otaqlarla gedirdik. Mən indi tamam əmin oldum ki, bura xəstəxanadır. Bir otağın qapısına çatanda tibb bacısı məni dayandırdı, gülümsədi və məndən sakit olmağımı xahiş etdi. Biz otağa baxdıq. Oğlanlar çarpayıda uzanmış bir qızın yanında oturmuşdular. Qızın iyirmi yaşı olardı. O, əyninə gözəl ipək bir jaket geymişdi. Qız bu balaca oğlanların danışığına qulaq asırdı. Onların arasındakı səmimi söhbətdən aydın olurdu ki, qız onların bacısıdır. Qız oğlanlara daha çox

oxşayırdı. Mən çarpayının yanındakı stolun üstündə bir dəstə gül, meyvə və bir neçə kitab gördüm.

Biz geri qayıdanda tibb bacısı bu iki dostum haqqında ətraflı məlumat verdi.

- Nikola və Cəkopun, bacıları Lusiya dan başqa dünyada heç kəsləri yoxdur, - deyə tibb bacısı sözə başladı. – Onların anası uşaqlar körpə ikən öldü. Ataları məşhur opera müğənnisi idi. Müharibənin əvvəlində Veronanın bombardman edilməsi nəticəsində körpələr son ümidləri olan atalarını da itirdilər. Bundan sonra oğlanlar bacıları ilə Veronanın küçələrində yaşayırdılar. Düşmənlər şəhəri tutanda Nikola və Cəkop dağlardakı döyüşçülərə şəhərdən gizli məktublar aparırdılar. Onlar məktubları ayaqqabılarının içində döyüşçülərə çatdırırdılar. İndi siz başa düşərsiniz ki, onların həyatı necə ağır keçib. Bu vaxt onlar həmçinin şəhərdə tək qalmış bacılarını da unutmurdular.

- Müharibə qurtardıqdan sonra, - tibb bacısı davam etdi.- oğlanlar Veronaya qayıtdılar və bacılarını tapdılar. Onların bacısı vərəm xəstəliyinə tutulmuşdu.

Mən ona sual vermək istədim, amma tibb bacısı bunu hiss etdi və öz sualına özü cavab verdi.

- Oğlanlar sonra nə etdilər? İndi siz bu sualın cavabını görürsünüz. Onlar bacılarını buraya gətirdilər və bizdən xahiş etdilər ki, qızı xəstəxanaya götürək. Artıq Lusiya günü-gündən yaxşılaşır. O, hətta yenidən oxuyacaq. Lusiya bu cəhətdən atasına çəkib. Əlbəttə, indi hər şey çətindir. Ərzaq çatışmır, dərman çatışmır. Biz adamlardan xahiş etməliyik ki, xəstəxanamıza yardım etsinlər. Bizə Yalnız hər həftə bu iki oğlan yardım edir. Onların harada işlədiyini bilmirik, amma bilirik ki, onlar bu işi görməkdə çox yaxşı edirlər.

Mən tibb bacısına təşəkkür edib xudahafızlaşdım. Oğlanlar qayıdana kimi maşında oturub gözlədim. Bir azdan hər ikisi gəlib çıxdı. Maşına minəndə mənə elə gəldi ki, onlar bayaq gördüyüm uşaqlar deyil.

Uşaqılar indi daha təmkinli, daha ciddi görkəm almıřdılar; v qarlı adam kimi oturmuřdular. Sən demə ođlanlar barədə ilk t ss ratım aldadıcıymıř.

Az sonra veronalı iki ođlanla yenidən ř h r  qayıtdım.

1981- ci il.

Cek London

/ABŞ/

Con Qriffit Çeyni 1876-cı il 12 yanvar tarixində San-Fransisko şəhərində anadan olmuşdur. Conun heç bir yaşı tamam olmamış anası Con London adlı fermerlə evlənir. Ögey atası onu himayəsinə götürür və sonralar oğul Con atalığının soyadını qəbul edir.

Cek London çox kiçik yaşlarından ağır zəhmətə qatlaşmalı olur. Məktəbli illərində qəzetlər satır, on dörd yaşında isə konserv fabrikinə işə düzəlir. Lakin işi çox ağır olduğundan buranı tərک etməli olur. Qadağan olunmasına baxmayaraq San-Fransisko limanında dəniz iblizləri oyu ilə də məşğul olur. 1893-cü ildə Yaponiya sahillərinə və Berinq dənizinə dəniz pişiyi ovuna çıxan gəmiyə matros düzəlir. İlk dəniz səfəri Londonda olduqca böyük təəsüratlat oyatmaqla onun gələcək yaradıcılığına böyük təsir göstərir.

London yaradıcılığa "Yaponiya sahillərində tayfun" adlı oçerki ilə gəlir və bu gəliş kifayət qədər uğurlu olur. Bele ki, San-Fransisko qəzetlərindən biri gənc yazıçını mükafatlandırır. Bir az sonra qələmə aldığı "Canavar oğlu" (Boston, 1900), "Atalarının tanrısı" (Çikaqo, 1901) "Şaxtanın övladları" (Nyu-York, 1902), "İnsana inam" (Nyu-York, 1904), "Ayüzlü" (Nyu-York, 1906), "İtirilmiş sima" (Nyu-York, 1910) hekayələrindən ibarət topla, "Qarlar qızı" (1902), "Dəniz canavarı" (1904), "Martin İden" romanları yazıçıya böyük şöhrət gətirir.

Cek London 1916-ci il noyabr ayının 22-də Kaliforniyanın Qlen-Ellen şəhərciyində vəfat edir.

Meksikalı

Heç kim onun tarixçəsini bilmirdi. Onları bir məqsəd, bir amal birləşdirirdi. Vətənlərini azad, müstəqil görmək amalı. İnqilab etmək üçün onlara silah lazım idi, silah üçün isə çoxlu pul!

İlk dəfə otağa daxil olanda, hamı ona şübhəli nəzərlərlə baxmış, onu cəsus hesab etmişdilər.

İlk baxışdan bu oğlan təşkilatın üzvlərinə xoş təsir bağışlamadı. Onun on səkkizdən yuxarı yaşı olmazdı. Bunu onun baxışlarından sezmək olurdu. O dedi ki, adı Filip Riveradır, arzusu inqilab naminə işləməkdir. Daha başqa söz demədi. Sanki, onun gözlərindən zəhər damır, soyuq baxışlarının dərinliyində şölə saçan alovla kədər birləşirdi.

Paulino Vera sual dolu nəzərləri ilə Arelano və Ramosaya baxdı. Onların gözlərində şübhə bərqərar oldu. Ancaq həmişə olduğu kimi, bu dəfə də Vera cəld tərpnənək yoldaşları ilə oğlanın arasında dayandı.

- Yaxşı, - o, soyuqqanlıqla dilləndi.- siz inqilab naminə iş görmək istəyirsiniz. Eləsə, paltonuzu çıxarın və oradan asın. Sonra isə bura gəlin. Döşəmə çirklidir. Bu əski, bu da vedrə. Siz bu döşəməni və o biri otaqları silib təmizləməlisiniz. Pəncərələri də yaddan çıxartmayın.

- Bu inqilab üçündür? - oğlan soruşdu.

- Bəli, inqilab üçündür, - Vera cavab verdi.

Rivera soyuq, şübhəli nəzərlə onlara baxdı. Sonra paltosunu çıxarmağa davam etdi.

- Yaxşıdır, - o dedi.

O, daha başqa heç bir söz demədi. Hər gün gəlib öz işini görürdü – süpürür, təmizləyir, şotka ilə döşəməni yuyurdu.

Təşkilatın üzvləri bilmirdilər ki, Rivera harada yatır, harada yeyib-içir. Bütün bunlar onlar üçün sirr olaraq qalırdı. Bir dəfə Arelano ona iki dollar təklif etmişdi. O, başını yırğalamışdı. Vera işə qarışmışdı və pulu onun ovcuna qoymaq istəmişdi. Bu vaxt Rivera demişdi:

- Mən inqilab üçün çalışıram.

Yeni inqilab etmək üçün pul lazım idi. Təşkilat üzvləri bunu əsas götürürdü. Onlar ağır işlər görür, ac qalmaqlarına razı olur, ancaq nəyin bahasına olursa-olsun, pul əldə etmək istəyirdilər. Bəzən onlar bütün günü gördükləri iş üçün yalnız bir neçə dollar alırdılar.

Bir dəfə sahibkar onları qaldıqları otaqlardan çıxaracağı ilə hədələmişdi, çünki iki ay olardı ki, onlar ev kirayəsi haqqını ödəyə bilməmişdilər.

Bu zaman ciddi görkəmli, nimdaş paltarlı, həmişə otaqları silib təmizləməklə məşğul olan Filip Rivera Mey Setbinin stolunun üstünə altmış dollar qızıl pul qoymuşdu.

Hələ də onlar Filipi başa düşmür, onu yaxından tanıya bilmirdilər. Nəsə, hələlik Rivera yoldaşlarda heç bir inam yarada bilməmişdi. O, heç vaxt danışmır, heç bir şey soruşmur, heç bir şey də təklif etmirdi. Onlar inqilab barəsində danışanda, xüsusən söhbətlər çox qızgın şəkildə Rivera sakitcə dayanıb onlara qulaq asır, onları yalnız soyuq baxışlarla süzürdü. Bu oğlan vətənpərvərlər üçün bir müəmma olaraq qalırdı. Riveranın vaxtının çoxunu harada keçirməsi həqiqətən də bir sirr idi.

Bir həftə olardı ki, Rivera görünmürdü. Hər dəfə geri qayıdanda, o, heç bir söz demədən Mey Setbinin stoluna yaxınlaşır, dinməzcə cibindən çıxardığı qızıl pulları onun qabağına qoyurdu. Qalan günləri isə Rivera onlarla birlikdə keçirirdi. Bir azdan, o, yenidən yoxa çıxır, gecədən xeyli keçəndən sonra geri qayıdırdı.

Krizis dövrü yaxınlaşdı. İndi həmişəkindən daha çox pul lazım idi. Pulu əldə etmək isə daha çətin olmuşdu. Vətənpərvərlər pulu son qəpiqlərinə qədər verib silah, döyüş

sursatı almışdılar, ancaq bu hələ kifayət deyildi. Bəhanə axtaran batalyonları da silahlandırmaq lazım idi. Ancaq necə? Pul yox idi.

- Meksikanın azadlığını ya düşünmək mümkün olmayacaq, ya da bir neçə min dollar lazım olacaq, - deyə Paulino Vera son sözünü dedi.

Bütün sifətləri ümitsizlik ifadəsi bürüdü.

Rivera dizi üstə çökərək otağın döşəməsini silirdi. O, dirsəyə qədər çırmalanmış çılpaq qolunu şotka ilə birlikdə çirkli suya salaraq dərin fikrə getdi. Sonra cəld şotkanı və əllərini sabunla yuyub, şotkanı yerindən asdı.

- Beş min dollar bəs edər? – Rivera soruşdu.

Hamı ona qımışdı. Vera başını buladı və udqundu. Rivera danışmadı, ancaq o, indi elə bil fəvqəladə bir kəşf etmişdi.

- Silahları sifariş verin! Vaxt azdır. Üç həftədən sonra beş min dolları gətirəcəyəm. Bu yaxşı oldu. Vuruşmaq üçün hava daha isti olacaq. Bu da mənim üçün ən yaxşı fürsət olar, - deyə Rivera yoldaşlarının heç bir vaxt səsini eşitmədiyi bir cəldliklə sözləri onlara çatdırdı.

O ayağa qalxdı, paltarının qolunu aşağı saldı və pencəyini geyindi.

- Silahları sifariş edin! – o dedi. – Mən gedirəm.

Uzun telefon söhbətlərindən, danışdıqlarından sonra axşam iclası Kellinin idarəsində keçirildi. O, Nyu-Yorkdan Denni Uordu gətirmişdi. Üç həftə bundan əvvəl Billi Karti və Denni Uord arasında boks görüşü təşkil etmək nəzərdə tutulmuşdu. Yarışa isə indi iki gün qalırdı. Bu yarış hələlik idman jurnalistlərindən gizli saxlanılırdı. Ancaq məlum oldu ki, Karti bərk zədələnib, xəstə yatır. Onu əvəz edə bilən isə heç kim yox idi. İndi ümid üçün işıq ucu görünürdü.

- Sizin qeyri-adi əsəbiniz var, - deyə Kelli Riveraya tərəf döndü və ilk baxışdan bir-birini tez anladılar.

Riveranın gözlərində nifrət qığılcımları parladı, ancaq sifətində bunu hiss etdirmədi.

- Mən Uorda qalib gələcəyəm, - deyə Rivera hamıya bildirdi.
- Haradan bilirsiniz? Heç onun vuruşmasını görmüsünüzmü? Rivera başını yellədi.
- O sizi bir əli ilə gözünüzü yumub-açana kimi vuracaq. Rivera çiyinlərini tərptədi.
- Bir şey demək istəyirsiniz? – deyə görüşü təşkil edən adam acıqla soruşdu.
- Mən ona qalib gələcəyəm!
- Yaxşı, siz Roberti tanıyırsınız. O burada olmalıdır, dalıyca adam göndərmişəm.

Robert gələn kimi Kelli birbaşa əsas məsələyə keçdi.

- Bura bax, Robert, siz bu kiçik meksikalı ilə lovğalanırdınız. Bilirsiniz ki, Kartinin qolu sınıbdır. Yaxşı, deyəsən bu kiçik südəmərən əsəbləri möhkəmdir və deyən ki, o, Kartinin yerinə çıxış edəcək. Necə bilirsiniz?
- Yaxşı, Kelli, - deyə Robert astaca cavab verdi. – O, vuruşa bilər.
- Çox yaxşı, - Kelli katibinə tərəf döndü. – Uorda zəng et! Mən fikirləşdim ki, onu xəbərdar edim. Qiymət barəsində.

Denni Uord gəldi. İlk baxışdan sakit adama oxşayırdı. Onun rəhbəri və məşqçisi də onunla idi. Salamlaşdılar. Denni bir az zarafat etdi, hamıya gülümsədi.

- Bu oğlandır? – Denni Riveranı müştəri gözü ilə süzdü.- Salam, “qoca oğlan.”

Riveranın gözləri qəzəbdən alışıb yandı, ancaq bunu bürüzə vermədi. Hisslərini güclə cilovlayırdı. O, bütün əcnəbilərə nifrət edirdi, onları görəndə gözü yox idi.

- Hansı uşaq bağçasından gəlmisən? – Denni soruşdu.
- Denni, o, yaxşı oğlandır, - Robert Riveranı müdafiə etdi. – Göründüyü qədər də sakit oğlana oxşamır.
- Gəlin, əsas məsələyə keçək. – Denni bir az fasilə verdi və əlavə etdi.- Əlbəttə, Karti ilə olduğu kimi, yığılanın 65 faizi çəklə. Ancaq bölgü müxtəlif olacaq. 80 faizi mənə çatacaq, - deyə Denni rəhbərinə tərəf döndü. – Bu düzdür?

- Rəhbəri onu təsdiq etdi.
- Buyurun, bunu götürürsünüz? – Kelli Riveradan soruşdu.
Rivera başını yırğaladı.
 - Yaxşı, bu belədir, - Kelli aydınlaşdırdı.
 - Sən dubliyorsan, məhşur da deyilsən. İyirmi faiz sənin, səksən faiz isə Denninin. Bu əladır, elə deyilmi, Robert?
 - Çox yaxşıdır, Rivera, - Robert razılaşdı. – Görürsən, sən hələ şöhrətlənməmişən.
 - Çəklə altımış beş faiz nə qədər edəcək? – Rivera tələb etdi.
 - Ola bilsin ki, beş min, yaxud da daha çox, səkkiz min, - deyə Denni aydınlaşdırdı. – Buna yaxındır. Payına düşən məbləğdən ya min, ya da min altı yüz də mənim şöhrətimlə bölüşməlisən. Nə deyirsən? Razısan?
 - Rivera dərindən köks ötürdü.
 - Qalib gələnin hamısını götürür, - deyə Rivera qəti son sözünü dedi.
Aralığa dərin bir sükut çökdü.
 - Denni acıqla bağırdı:
 - Nəyə görə, balaca küçük?! Dəli şeytan deyir, vur bunun başını əz indi.
 - Qalib gələnin hamısını götürür, - Rivera qaşqabaqlı halda təkrar etdi.
 - Nə üçün bu yolu təkid edirsən? – Denni soruşdu.
 - Mən sənə qalib gələcəyəm, - deyə Rivera birbaşa cavab verdi.
 - Bura bax, balaca sarsaq, - Kelli mübahisəyə qoşuldu. – Sən hələ heç nəyə. Denninin isə dərəcəsi var. Səni Los-Ancelesdən kənardə heç kim tanımır.
 - Bu vuruşdan sonra hamı tanıyar, - deyə Rivera çiyinlərini tərpədən cavab verdi.
 - Düşünürsən ki, bir saniyə müddətində mənə qalib gələ bilərsən? – Denni birdən dedi.
 - Rivera başını yırğaladı.
 - Sən mənə heç min il bundan sonra da qalib gələ bilməzsən, - Denni onu əmin etdi.

- Onda bəs nə üçün əlini ölçürsən? – Rivera dedi. – Əgər pul qazanmaq bu qədər asandırsa, nəyə görə onun dalısıyca getməyəsen?

- Yaxşı, mən sənə göstərəm! – Denni dəlicəsinə bağırdı. – Mən səni rinqdə ölənə kimi əzişdirəcəyəm. Sənin axmaqlığını mən bu yolla həll edəcəyəm. Kelli, elanı ver! Qalib gələnlərin hamısını götürür! Balaca kiçik, mən sənə göstərəcəyəm!

Riveranın rinqə çıxmasını soyuq bir tərzdə qeyd etdilər. Bəziləri də könülsüz halda əl çalır, bu da çox uzun sürmədi. Tamaşaçıların heç birisi ona ümid bəsləmirdi, çünki Rivera Denninin “nəhəng” əlləri qarşısında quzunu xatırladırdı. Bundan başqa, zaldakılar çox məyus görünürdülər, çünki onlar Denni Uordla Billi Kartinin görüşünü gözləyirdilər. İndi isə onlar bu balaca uşağa tamaşa etməliydilər.

Meksikalı oğlan öz küncündə oturub sakitcə gözləyirdi. Bu nifrətli oyun təzə boksçunu son dərəcə daha çox hiddətləndirmişdi.

Başqa boksçular məşqçilərinin rəhbərliyi altında boksun sirlərinə yiyələnir, daim məşq edirlər. Əlbəttə, boksa yenidən başlayan üçün bu əsas şərtidir. O isə bunları etmədən birbaşa rinqə çıxmışdı, çünki o, ac idi. İnkilabi təşkilata qoşulana qədər o, heç vaxt pul üçün vuruşmamışdı.

Bu döyüşdə isə onun yeganə məqsədi qalib gəlmək idi, başqa cür də ola bilməzdi. Çünki Meksika vətənpərvərlərinin edəcəkləri inkilabın gələcək taleyi bu vuruşmadan asılı idi.

Denni Uord isə həyatda yaşamağın ən asan yolunu seçmişdi, pul üçün vuruşmaq. Ancaq Riveranın beynində bundan başqa elə bir dəhşətli döyüş səhnəsi alovlanırdı ki, bunu oturanlardan heç birisi hiss edib, görə bilməzdilər. O, gözlərini geniş açaraq, rinqin küncündə sakitcə oturub rəqibini gözləyirdi.

Rivera indi Rio Blanco fabrikinin ağ divarlarını, altı min ac fəhləni, üz-gözündən yorğunluq süzülən yeddi-səkkiz yaşlı kiçik uşaqları görürdü. Səhərdən axşama qədər ağır işlər görən, əvəzində isə cəmi on sent alan balaca uşaqlar Riveranın gözünün

qabağından getmirdi. Onun xəyalında ağır işlərdən sonra otaqlarda ölmüş insan başları canlanırdı. O, atasının “özünə qəsd” adlandırılmış ölümünü xatırladı.

Riveranın xəyalında bundan sonra daha çox versiyalar alovlandı: tətillər, aclıq, meşələrdə axtarıqları giləmeyvələr, rastlarına nə gəldi yedikləri müxtəlif bitkilərin kökləri, boğazlarının ağrması, gecələr isə fəhlələrlə əsgərlərin silahlı toqquşmaları, günahsız axıdılmış qanlar, ölmüş insan cəsədləri, - bütün bunlar elə bil ki, dünən olmuşdu.

Birdən Riveranın qulaqlarına alqış səsləri gəldi, dəniz kimi dalğalanan alqış səsləri!

Bu alqışlar Denni Uordun ünvanına idi. Alqış sədaları beş dəqiqə çəkdi.

Rivera Denni Uordun belə sürəkli alqışlarla qarşılanmasını gözləmədi.

Denni öz rəqibini “qardaş” kimi salamladı. Onun dodaqları tərpendi.

- Meksikalı balaca siçovul, - deyə Denni gülümsəyən dodaqları altında mızıldandı. – Mən sənə göstərəcəyəm.

Rivera eşitdiyi sözlərə heç bir əhəmiyyət vermədi, onun gözlərində saysız-hasabsız silahlar göründü. O, Meksika sərhədi boyunca, ucsuz-bucaqsız quru düzənliklərdə istidən əzab çəkən vətənpərvərləri görürdü ki, onlar da əllərini açıb silah istəyirdilər.

Qonq vuruldu, vuruş başlandı. Tamaşaçıları sevinclərini gizlədə bilmirdilər. Hamı Denni Uordu alqışlayırdı. İndiyə kimi onlar belə heyrətləndirici açıq vuruş görməmişdilər.

Denni məsafənin dördü üç hissəsini elə sürətlə irəliləyirdi, elə bil ki, bu saat Meksikalı oğlanı yeyəcəkdi. Bununla o, bir növ meksikalıya məsləhət verdiyini nümayiş etdirirdi. Hər dəfə hücum keçəndə Denni bir-iki zərbəylə kifayətlənirdi, ardı-arası kəsilməyən zərbələr endirirdi Riveraya. Riveranın geri çəkilməyə yeri yox idi, yeganə imkanı zərbələrdən yayınmaq və müdafiə olunmaq idi.

Bu boks vuruşması deyildi. Bu, elə bil bıçaqlaşma döyüşü idi, indicə bir-birini doğrayacaqdılar. Belə bir vuruşma tamaşaçıları heyrləndirmişdi. Bu iki boksçu rinqdə deyil, sanki qarşı-qarşıya dayanmış, bir-birlərinin qanına susamış iki cəngavər kimi vuruşurdular. Rivera hələ ayaq üstə dayana bilirdi. Bundan sonra iki dəqiqə də keçdi.

Sonra hamını heyrətə gətirən hadisə baş verdi. Birdən nəşə qarışıqlıq oldu, oyun dayandırıldı.

Rivera tək dayanmışdı. Denni – dəhşətli dərəcədə qorxmuş Denni, arxası üstə uzanmışdı. Hakim Riveranın bir əlindən tutub geri çəkdi və iki qladiator arasında dayanıb saymağa başladı. Hakim “beş” deyənə kimi Uordun gözü qarşısında hər şey fırlanırdı, yeddi saniyədə bir dizi üstə dayanaraq dincəldi. O, “doqquz”dan sonra “on”u deməmiş qalxmağa hazırlaşdı. Əgər “on” deyəndə onun dizi döşəməyə dəyməzsə, onda bu “noqdaun” hesab edilir, yaxudda ki, “nokaut”. Əgər diz döşəməni tərək edərsə, “qalxmış” hesab olunur və bu halda Riveranın onu yenidən vurub yıxmağa icazəsi var idi. Riveranın başqa imkanı yox idi. Uordun dizləri döşəmədən qalxan kimi Rivera ona zərbə endirəcəkdi. O ətrafına baxdı, hakim onun qarşısında dayanmışdı. Rivera bilirdi ki, hakim çox asta sayır. Hamı ona qarşı idi, hətta, hakim də.

Hakim “doqquz” deyən kimi cəld hərəkətlə Riveranı geri itələdi. Əlbəttə, bu ədalətsizlik idi. Bu vaxt Uordun yerdən qalxmasına açıq imkan yarandı. Denni gülümsədi.

İkinci və üçüncü raund da keçdi. Dördüncü raundda Denni yenidən noqdauna düşdü. Zaldan qulaqbatırıcı müxtəlif qışqırtılar, söyüşlər yağdı.

Vuruşma daha əvvəlki kimi sürətli getmirdi. Hər iki boksçunun yorğunluğu aydınca görünürdü. Bu dəfə Rivera noqdauna düşdü. Zalı yenidən sevinc dolu səslər, qışqırtı bürüdü. Rivera bir dizi üstə duraraq dincəldi. O, bilirdi ki, indi hakim saniyələri çox tez-tez sayır.

- Öldür onu, Denni! Öldür! – deyə hamı ayağa qalxıb qışqırırdı.

Bütün bu səslər Riveraya canavarların ulaşmasını xatırladı. Rivera isə yaşayırdı, beyni daha aydın işləyirdi.

Riveranın xəyalında yenidən düşüncələr qanad açdı: - qızmar səhra boyunca uzanan dəmiryolu, Meksikanın polis əsgərləri, amerikan polisləri, həbsxanalar, tətildən sonra acından korluq çəkən kasıblar. Və birdən o gördü ki, parlaq və ecazkar inqilab şəfəqləri bütün bu çirkəbləri doğma torpaqdan silib təmizlədi. Hər bir nifrətli baxış bir silah idi. O, silah üçün vuruşurdu. İndi Rivera özü silah idi. O, inqilab idi. O, bütün Meksika üçün mübarizə aparırdı.

Bu zaman fasilə elan olundu. Rivera dəsmal ilə tərini silmək əvəzinə ciyər dolusu dərindən nəfəs aldı.

Hamı ona qarşı idi. O, satqınlarla əhatə olunmuşdu. On dördüncü raundda Rivera Uordu yenidən noqdauna saldı. Hakim yavaş-yavaş sayırdı. Rivera isə əllərini yanına salıb dincəlirdi. O biri күncdən isə astacadan pıçıltılar eşitdi.

Kelli işə qarışdı. O, irəli gəlib Rivera ilə danışdı:

- Yıxılın, oğlan. Mən sizə çempion olmağa kömək edəcəyəm.

Rivera cavab vermədi.

Qonq vurulanda Rivera nədənsə bir az qorxu hissi keçirdi.

Denni bütün zərbələri ehtiyatla işlədirdi. İki raund isə Denni Riveraya çox da yaxınlaşmadı, ancaq hərdən sərrast zərbələr işlədirdi. Bu raundun sonu Denninin ən yaxşı vuruşduğu dəqiqələr idi. Bütün tamaşaçılar ayaq üstə durmuşdu. Vuruşun nə ilə nəticələncəyi hamı üçün maraqlı idi.

- Nə üçün vuruşmursan? – deyə tamaşaçılar Riveradan tələb edirdilər. Hamı qışqırırdı:

- Sən fırldaqçısan! Kimliyini gizlədirsən! Öldür onu, Denni! Öldür!

Bütün bu zalda yalnız Rivera soyuq adam olmuşdu onlarçün.

Rivera ağır zərbədən səntirlədi, aşağı oturdu və tez özünü ələ aldı. O, geri çəkildə əlləri ixtiyarsız yanlarına düşmüşdü. Denni düşündü ki, bu onun imkanı idi, ancaq o, oğlanın ürəyiyumşaqlığından istifadə etdi. O, Riveranı qucaqlayaraq

istirahət edirdi. Rivera hakimdən onu aralamağı tələb etdi. Geri çəkilən kimi Denni yıxıldı. Ayağa qalxanda Rivera onun sağ çənəsindən və boynunun aşağı tərəfindən bir-birinin ardınca üç güclü zərbə vurdu. Hakim bu zərbələri saymaya bilməzdi. Bu açıq-aydın ədalətsizlik olardı.

- Say! – deyə Rivera hakimın üstünə dəlicəsinə qışqırdı.

Hakim sayıb qurtarandan sonra Denninin sekundantı onu yerdən götürüb öz küncünə apardı.

- Kim qalib gəlir? – deyə Rivera tələb etdi.

Hakim könülsüz halda onun əlindən əlcəyi çıxartdı və əlini göyə qaldırdı.

Riveranı heç kəs təbrik etmədi. O, heç nəyə əhəmiyyət vermədən öz küncünə tərəf addımladı. Onun sekundantı isə artıq çoxdan getmişdi. O, əyilib kəndirin arasından keçəndə, ona dikilmiş minlərlə qəzəbli baxışlarla rastlaşdı. Onlar bu gəlmələrə o vaxta kimi nifrətlə baxacaqlar ki, bütün on min gəlmələri süpürüb atana kimi. Riveranın dizləri titrəyirdi, həyəcandan hiçqırırdı.

Bir azdan isə Riveranın gözləri qarşısında qəzəbli baxışlar əriyib yox olmuşdu. Təngnəfəslikdən başı hərlənsə də, o, irəli can atırdı. Bir zaman Rivera onlara silah xatırlatmışdı. Rivera onlar üçün qorxunc bir silah idi, çünki inqilab həqiqətə çevrilmişdi.

İndi Rivera hər yerdə şölənənən inqilab alovlarını aydın görürdü...

1985 - ci il.

Ernest Heminquey

/Amerika/

Ernest Heminquey 1899-cu il iyul ayının 21-də Çikaqo şəhəri yaxınlığındakı Ouk-Park şəhərciyində dünyaya göz açıb. Atası Klarenz Edmont Heminquey həkim, anası Qrey Holl isə evdar qadın olub. Ailədə yeddi uşaqdan ən böyüyü olan Ernest uşaqlıq vaxtlarında müxtəlif və bəliq ovuna xüsusi maraq göstərib. Təbiətə sağlam olan Ernest gənclik illərində boks və futbol ilə mütəmadi şəkildə məşğul olub.

Ədəbiyyata olan marağı isə çox erkən, "Trapeze" adlı məktəb qəzetində əsasən məktəbin idman yenilikləri və keçirilən konsert proqramlarından hazırladığı reportajlarla debüt etdikdən sonra yaranır. Məhz bu illərdə yazıçı olacağını qəti qərarlaşdıran Ernestin "Manitin məhkəməsi" adlı ilk hekayəsi 1916-cı ildə "Tabula" adlı məktəb jurnalında çap olunur. Daha sonra boksun səhnəarxası və çirkin tərəfləri haqqında "Məsələ dərinin rəngindədir" adlı ikinci hekayəsi işıq üzü görür.

1916-cı ilin yayında valideynlərinin asılılığından azad olmaq üçün dostları ilə Şimali Miçiqana yollanır. Bu səyahət onda sonralar yaradıcılığına da ciddi təsir göstərəcək dərin təəssüratlar buraxır.

Məktəbi bitirdikdən sonra valideynlərinin universitetə qəbul olma tələblərinə məhəl qoymayıb Kanzas-Sitiyə yollanır. Burada "Star" qəzetinə işə düzəlir. Məhz bu illərdə Ernest Heminqueyin özünəməxsus bədii yaradıcılıq üslubu və həmişə hadisələrin mərkəzində olma vərdişləri formalaşır. Sonralar polisdə müxbir işləyən Ernest dəfələrlə cinayətlər, qətlər, yanğınlar və s. bu kimi təhlükəli hadisələrlə üzləşməli olur.

Ernest Heminqueyın “Yaz selləri” (1926), “Günəş də qalxır” (1926), “Silahlara əlvida” (1929), “Olmaq, ya olmamaq” (1937), “Zənglər kimin üçün çalınır” (1940), “Çay içrə ağaclara sarı” (1950), “Qoca və dəniz” (1952) və s. kimi əsərləri ona dünya şöhrəti qazandırmışdır.

Ernest Heminquey 2 iyul 1961- ci ildə vəfat etmişdir.

Onun ölümündən sonra “Okeanda adalar” (1970), “Cənnət bağları” (1986), “İlk baxışdan doğru” (1999), “Kilimancaro ətəklərində” (2005) kimi romanları çap edildi.

Qatillər

Yeməxananın qapısı açıldı və iki nəfər naməlum adam içəri daxil oldu. Onlar piştaxtanın qarşısında əyləşdilər.

- Nə içəcəksiniz?- Corc onlardan soruşdu.

- Bilmirəm, - onlardan biri cavab verdi,- Albert yeməyə nə istəyirsən?

- Bilmirəm,- Albert dilləndi. - Bilmirəm, heç, nə yeyim.

Bayırda hava get-gedə qaralır, pəncərədən düşən küçə işıqları otağı daha da işıqlandırır. Onlar piştaxtanın qarşısında oturub menyunu oxuyurdular. Piştaxtanın o biri tərəfindən Nik Adams onlara baxırdı. Bu, naməlum adamlar içəri girəndə Adams Corca nəşə deyirdi.

- Mən alma sousu ilə qızardılmış donuz əti və kartof püresi yeyəcəyəm, - deyə birinci adam dilləndi.

- O, hələ hazır deyildir.

- Bəs nə üçün onu menyuya yazmısınız?

- Bu, axşam yeməyi üçündür, - Corc aydınlaşdırdı,- Siz bu yeməyi saat 6-da yeyə bilərsiniz. İndi isə saat 5- dir.

- Sizin saatda altıya iyirmi dəqiqə işləyibdir,- ikinci adam dedi.

- Bu saat iyirmi dəqiqə irəlidir,- deyə Corc cavab verdi.

- Eee... cəhənnəm olsun sənin saatın da,- deyə birinci adam əsəbi halda donquldandı.- Bəs indi yeməyə nəyin var?

- Sizə verməyə hər cür buterbrodumuz var,- Corc dedi,- Siz həmçinin qaxac edilmiş donuz əti, yumurta yeyə bilərsiniz.

- Mənə göy noxud ilə qızardılmış cücə, kartof püresi və yağ gətir.

- Bunlar axşam yeməyidir, - Corc təkrar etdi.

- Deməli, istədiyimiz bütün yeməklər axşam üçündür? Siz belə işləyirsiniz?

- Mən sizə dedim ki, indi yumurta, qaxac edilmiş donuz əti...

- Yaxşı, mənim üçün yumurta və donuz əti gətir,- deyə Albert Corcun sözünü kəsdi.

O, əyninə sinəsinə qədər düymələnmiş qara palto və başına cıdırçı papağı qoymuşdu. Onun ağ, kiçik sifəti və dartılmış dodaqları var idi. O, ipək şərf və əlcək geymişdi.

- Mənə yumurta və donuz ətir gətir,- deyə ikinci adam dilləndi.

Onların ikisinin də boyu eyni idi. Sifət quruluşlarında müxtəliflik aydınca görünsə də, amma geyimlərindən elə bil ki, əkizdilər. Onlar dirsəklərini piştaxtaya söykəyərək, irəli əyilmişdilər.

- İçməyə bir şey varmı?- Albert soruşdu.

- Gümüş pivə, cincə eyl var, - Corc cavab verdi.

- Məncə içməyə bunlar yaxşıdır.

- İndicə sadaladığın içkidən gətir.

- Necə də cansıxıcı şəhərdir, - İkinci adam dilləndi.

- Buranı necə adlandırırlar?

- Qərbi Çikaqonun Cənub şəhəri.

- Belə şəhər haqqında eşitmişən?- deyə Albert dostundan soruşdu.

- Xeyr,- dostu dilləndi.

- Gecələr burada nə edirsiniz?- Albert soruşdu.

- Onlar şam edirlər,- Albertin dostu dilləndi,- Onların hamısı bura şam etməyə gəlirlər.

- Bu doğrudur,- Corc dedi.

- Siz belə düşünürsünüz? - Albert Corcdan soruşdu.

- Əlbəttə.

- Siz ağıllı oğlansınız, elə deyilmi?

- Yəqin ki.

- Siz yaxşı oğlan deyilsiniz.- İkinci adam dedi. – Albert, elə deyil?

- O, səfehdir,- Albert dedi. O, Nikə tərəf döndü. - Sənin adın nədir?

- Adams.

- Daha bir ağıllı oğlan. - Albert dedi.- Maks, bu necə, ağıllıdırımı?

- Bu şəhər ağıllı adamlarla doludur, - Maks dedi.

Corc sifariş edilmiş yeməkləri mətbəxin pəncərəsindən götürüb piştaxtanın üstünə - Albertin və Maksın qabağına qoydu. Sonra pəncərəni yenə də bağladı.

- Sizin ki hansıdır? - Corc Albertdən soruşdu.

- Məgər xatırlamırsan?

- Qaxac edilmiş donuz əti və yumurta.

- Ağıllı olduğunu bir daha sübut etdin, - Maks dedi.

O, irəli əyilərək donz ətini və yumurtanı götürdü. Onların hər ikisi yeməklərini əlcəklə yeyirdilər. Corc onların yeməklərinə fikir verirdi.

- Nəyə baxırsan? - Maks Corcdan soruşdu.

- Heç bir şeyə.

- Lənətə gələsən. Sən indi mənə baxırdın.

- Bəlkə, oğlan sənənlə zarafat etmək istəyir, Maks. - Albert dedi.

Corc güldü.

- Gülmə! - Maks Corca əmr etdi.

- Yaxşı. - Corc bu arada susmağı üstün tutdu.

- O, elə düşünür ki, bu yaxşıdır. - Maks Albertə tərəf dönərək qımışdı. - O, elə bilir ki, bu yaxşıdır. Bu da bunların ağıllısı.

- O, alimdir, - Albert qımışdı.

Onlar yeməklərinə davam etdilər.

- Piştaxta arxasındakı oğlanın adı nədir? - Albert Maksdan soruşdu.

- Ey, yaxşı oğlan, - Maks Niki səslədi, - öz dostunla piştaxtanın arxasından çıxıb bura gəl.

- Fikriniz nədir? - Nik soruşdu.

- Heç bir fikrimiz yoxdur, - Albert dedi.

Nik onlara tərəf gəldi.

- Nə demək istəyirsiniz? - Corc soruşdu.

Bunun sənə dəxli yoxdur, - Albert dedi. - Mətbəxdə daha kim var?

- Zənci.

- Zənci nə edir, orada?

- Bu yeməkləri o bişirir.

- Ona de ki, bura gəlsin.
- Axı, deyin görüm, nə istəyirsiniz?
- Zəncini bura çağır!
- Harada olduğunuzu bilirsiniz?- Corc soruşdu
- Biz, lənətə gəlmiş harada olduğumuzu çox yaxşı bilirik,- Maks dedi.- Sizcə, biz axmaq adamlara oxşayıyıq?
- Sən çərənləyirsən, - Albert ona dedi, - Bununla mübahisə etməyə dəyməz. Qulaq asın,- Albert Corca dedi. - Zənciyə de, bura gəlsin.
- Siz ona nə etmək istəyirsiniz?
- Heç bir şey. Ağıllı oğlan, başı bir az işlətmək lazımdır. Biz zənciyə nə edə bilərik?
- Corc mətbəxin qapısını bir balaca araladı və zəncini səslədi:
- Səm, bir dəqiqəliyə bura gəlin.
- Mətbəxin qapısı açıldı və zənci oğlan göründü.
- Nə olub? - O, soruşdu
- O, piştaxta arxasında oturmuş iki naməlum adamın nəzərlərinin ona dikildiyini gördü.
- Yaxşı, zənci, siz orada sağ tərəfdə durun, - Albert dedi.
- Səm əynində döşlük, piştaxta arxasında oturanlara baxdı.
- Bəli, cənab,- Albert oturduğu stoldan qalxdı. - Mən ağıllı oğlan və zənci ilə mətbəxə gedirəm. Mətbəxə qayıt, - Albert zənciyə əmr etdi.
- Albert yeməyini də götürüb, onların arxasınca mətbəxə getdi və onların arxasınca mətbəxin qapısı örtüldü. Maks isə piştaxta ilə üzbəüz qoyulmuş güzgüyə baxırdı.
- Yaxşı, cavan oğlan,- Maks gözünü güzgüdən çəkmədən dilləndi. - Niyə danışırsınız?
- Nə barədə?
- Albert, cavan oğlan bizə lazım olan bir şey barəsində bilmək istəyir - Maks Alberti səslədi.
- Bəs ona niyə demirsən?- Albertin səsi mətbəxdən gəldi.
- Sən bütün bunlar haqqında nə düşünürsən?
- Bilmirəm.

- De görüm, nə düşünürsən?
Maks danışanda gözünü güzgüdən çəkmirdi.
- Mən deyə bilmərəm, - Corc dedi.
- Albert, cavan oğlan səhərdən bəri düşündüyünü bizə danışmaq istəyir.
- Mən səni yaxşı eşidirəm,- Albert mətbəxdən dilləndi.
- Cavan oğlan, siz bir balaca dirəyə tərəf dayanın. Maks, siz isə bir az sola çəkilin,- deyə Albert mətbəxdən göstəriş verdi. O, elə bil ki, bir qrup adamın şəklini çəkəcəkdə.
- Deyin, görüm, cavan oğlan, - Maks dedi,- sən nə baş verəcəyini düşünürsənmi?
Corc susurdu.
- İndi mən sənə deyəcəyəm,- Maks sualına özü cavab verdi.- Biz bir İsveçi öldürmək istəyirik. Məhşur Ol Andersonu tanıyırsanmı?
- Bəli.
- O, hər gecə bura şam etməyə gəlir, elə deyilmi?
- Bəzi vaxtlarda gəlir.
- O, bura saat 6- da gəlir, elə deyilmi?
- Əgər gəlsə.
- Biz hər şeyi bilirik, cavan oğlan,- Maks dedi. - Əvvəllər kinoya gedirdiniz?
- Bir dəfə.
- Sizin kimi cavan oğlan kinoya tez-tez getməlidir.
- Siz Ol Andersonu niyə öldürmək istəyirsiniz? O, sizə bir şey edib?
- Onun bizə toxunmağa heç imkanı da olmayıb. O, bizi heç vaxt görməyib.
- O, bizi ancaq bircə dəfə görmək istəyir,- Albert mətbəxdən dilləndi.
- Axı, siz onu niyə öldürmək istəyirsiniz?- Corc təkrar soruşdu.
- Biz onu bir dostumuzun xatirinə görə öldürmək istəyirik. Dostumuzun təkidinə görə, cavan oğlan.
- Sus!- Albert mətbəxdən qışqırdı.- Deyəsən çox çərənlədin.

- Yaxşı, mən cavan oğlanı bir az əyləndirmək istədim, elə deyilmi?

- Sən çox danışırsan,- Albert dedi. – Zənci ilə ağıllı oğlan özləri üçün necə lazımdırsa burada əylənirlər.

Corc divardakı saata baxdı.

- Kimsə gəlib yemək istəsə, deyərsən ki, yemək yoxdur. Əgər təkid etsə, deyərsən ki, get özün bişir. Sonrası ilə sənin işin yoxdur. Başa düşdün, cavan oğlan?

- Aydınır, - Corc dedi. – Bundan sonra bizə nə etmək fikrindəsiniz?

- Bu asılıdır,- Maks dedi,- sizin ağılınızın bütövlüyündən.

Corc yenə də saata baxdı. Saat yeddiyə on beş dəqiqə işləyirdi. Bu vaxt qapı açıldı və bir taksi sürücüsü içəri girdi.

- Salam, Corc. – O, dedi, - Şam etməyə bir şey varmı?

- Səm gedibdir. – Corc dedi. – Yarım saatdan sonra qayıdacaq.

- Yaxşı, mən gedim. – Sürücü məyus halda geri döndü. Saat yeddiyə iyirmi dəqiqə işləyirdi.

- Bax, belə, cavan oğlan,- deyə Maks Corcu təriflədi. – Sən indi əsl centlmənsən.

- O, bildi ki, mən onun başını üzərdim,- Albert mətbəxdən dilləndi.

- Xeyr, - Maks dilləndi, - bu çox yaxşı oğlandır. O, mənim xoşuma gəldi.

Saat yeddiyə beş dəqiqə qalırdı. Corc dedi:

- O, daha gəlməyəcək.

Bir azdan iki nəfər də yeməxanaya daxil oldu. Corc mətbəxdən onlar üçün buterburod gətirdi. İkinci dəfə Corc mətbəxə gedəndə onlardan biri əlindəki boşqabla Corcun arxasınca mətbəxə girdi. O, mətbəxdə Albertin və küncdə ağızlarına dəsmal tıxanmış Səmi və Niki gördü. Albertin silahını görəndə həmin adam susmağa məcbur oldu. Corc isə heç bir şey olmayıbmiş kimi buterburodu yağ kağızına büküb onun zənbilinə qoydu. Buterburodu alan adam Corcun haqqını verib səssizcə yeməxanayı tərk etdi.

- Deyəsən, cavan oğlan hər şeyi bacarır,- Maks dedi.
- Bəli, - Corc dedi, - sizin dostunuz, Ol Anderson gəlmədi.
- Biz, ona, on dəqiqə də vaxt verərik,- Maks dedi.

Maks əvvəlcə güzgüyə, sonra saata baxdı. Saatın əqrəbi yeddinin üstündə idi. Sonra səkkizə beş dəqiqə də işlədi.

- Gəl gedək, Albert - Maks dedi. – O gəlməyəcək.
- Yaxşısı budur ki, beş dəqiqə də gözləyək,- Albert mətbəxdən dilləndi.

Bu vaxt bir nəfər də içəri girdi. Corc ona hazır yemək olmadığını bildirdi. O da çıxıb getdi.

- Gəl gedək, Albert - Maks yenə də Alberti səslədi.
- Bəs, bu iki cavan oğlan və zənci nə olsun?
- Onlar yaxşı oğlandır.
- Elə düşünürsən?
- Bəlkə, onlarla qurtaraq?
- Mən belə işi xoşlamıram, - Albert dedi. – Bu iyrənc işdir.
- Cəhənnəm olsun bunlar da! – Maks qışqırdı.
- Deyəsən çox çərənləyəcəksən,- Albert dedi.

O, mətbəxdən çıxarkən əlindəki silahı paltosunun altındakı kəmərə saldı və silah görünməmək üçün paltosunun düyməsini bağladı.

- Hələlik, cavan oğlan, bəxtin gətirdi, - deyə Corca tərəf baxdı.
- Bu doğrudur, - Maks dedi. – Sən, at yarışlarında iştirak etməlisən.

Onlar yeməxananı tərk etdilər. Corc pəncərədən onların arxasınca baxdı. Sonra dərhal mətbəxə girib, Nikin və Səmin ağzındakı dəsmalları çıxartdı.

- Mən daha bunu istəmirəm, - Səm dedi.
- Nik ayağa qalxdı.
- Corc, o şeytan balaları nə istəyirdilər?
- Onlar Ol Andersonu öldürmək istəyirdilər, - Corc təlaş içində dilləndi.

- Onlar, Anderson bura, yemək yeməyə gələndə güllə ilə öldürmək istəyirdilər.

- Ol Andersonu?
- Bəli, Ol Andersonu.
- Onlar getdilər?
- Getdilər. Qulaq as,- Corc Nikə dedi,- yaxşı olar ki, sən Andersonu görəsən. Bu barədə onu xəbərdar etmək lazımdır.
- Yaxşı.
- Yaxşısı budur, sən burda qalasan, - Səm dedi.
- Əgər istəyirsən sən getmə, - Corc dedi.
- Mən onu görməliyəm, - Nik Corca dedi. - Ol Anderson harada yaşayır?
- O, Hirkin evində kirayənişin qalır, - Corc Nikə dedi.
- Mən, bu dəqiqə ora gedirəm, - Nik dedi.

Bayırda qaranlıq olmasına baxmayaraq, küçə işıqları gediş-gəliş yollarını işıqlandırmışdı. Üç evdən sonra Hirkin evi idi. Nik iki pillə yuxarı qalxdı və zəngi basdı. Yaşlı bir qadın qapını açdı.

- Ol Anderson burada olur?
 - Onu görmək istəyirsiniz?
 - Bəli, əgər evdədirsə.
- Qadın Nikə onun arxasınca gəlməsinə işarə etdi. O, dəhlizin qurtaracağındakı qapını döydü.
- Kimdir?- içəridən Ol Andersonun səsi eşidildi.
 - Bir nəfər sizi görmək istəyir, cənab Anderson,- qadın dilləndi.- O, Nik Adamsdır.
 - Gəlin.

Nik qapını açıb otağa girdi. Ol Anderson paltarlı çarpayıda uzanmışdı. Anderson ağır çəkili boksçu idi. O, başının altına iki yastıq qoymuşdu. Anderson Nikə tərəf baxmadan:

- Nə olub?- deyə soruşdu.
- İki nəfər Henrinin yeməxanasına gəldi. Məni və zənci oğlanı bağlayıb, səni öldürəcəkləri haqqında danışdılar, - Nik nəfəsini dərmədən, birnəfəsə fikrini bildirdi.

Nikin belə danışması Ol Anderson üçün gülməli göründü, amma o dinmədi.

- Onlar səni, yeməxanaya girəndə öldürmək fikrində idilər,-
Nik davam etdi.

Ol Anderson danışmadan divara baxırdı.

- Corc səni xəbərdar etmək üçün məni bura göndərdi, - deyə
Nik sözünü tamamlamaq istədi.

- Mən onların kimə oxşadıqlarını da bilmək istəmirəm, - Ol
Anderson dedi.

O yenə də divara baxdı.

- Xəbərdarlığınıza görə təşəkkür edirəm.

- İstəmirsən polisə xəbər verim?

- Xeyr, - Ol Anderson dedi. - Bu yaxşı nəticə verməz.

- Bəlkə mənim sizə köməyim dəydi? - Nik soruşdu.

- Xeyr. Köməyə heç bir ehtiyac yoxdur.

- Bəlkə bu, yalandır?

- Xeyr. Yalan deyil.

Ol Anderson yenidən divara tərəf çevrildi.

- Ancaq mən bir fikri başımdan çıxara bilmirəm. Mən bütün
günü burada olmuşam.

- Şəhərə çıxıb bilmirsiniz?- Nik soruşdu.

- Xeyr, - Ol Anderson dedi,- mən hər şeydən qaçıram.

O, yenidən üzünü divara çevirdi:

- İndi heç bir şey etmək mümkün deyil.

- Siz bunu bir yolla öz qaydasına qoya bilməzsiniz?

- Xeyr. Mən artıq yanılmışam. İndi heç bir şey etmək mümkün
deyil.

- Yaxşı olardı ki, mən gedib Corcu görüm,- Nik dedi.

- Hələlik,- Anderson dedi, - gəlişinə görə çox sağ ol.

Nik qapını arxadan örtəndə Anderson hələ də paltarlı
çarpayıda uzanıb divara baxırdı.

- O, bütün günü evdən bayıra çıxmayıb, - deyə pilləkəndə ev
sahibəsi Niki qarşıladı. – Məncə o, özünü yaxşı hiss etmir. Mən
ona belə payız günündə gəzməyi məsləhət gördüm, amma
nədənsə o, bunu istəmədi.

- O, bayıra çıxmaq istəmir.

- O, çox yaxşı adamdır. Həm də bilirsiniz, o, yaxşı boksçudur.
- Bunu bilirəm.
- Sizin onun sifətinin əvvəlkindən nə qədər dəyişdiyini görməmişiniz. O, çox alicənab insandır, - ev sahibəsi dedi.
- Yaxşı, gecəniz xeyirə qalsın, xanım Hirk,- Nik dedi.
- Mən Hirk deyiləm,- qadın dedi. - mən xanım Belləm. Bu yer onundur. Mən indi onun üçün burada qalırım.
- Yaxşı, xanım Belli, gecəniz xeyirə qalsın, - Nik təkrar etdi.
- Gecəniz xeyirə qalsın,- xanım Belli diləndi.

Nik Ol Andersonun yanından çıxan kimi dərhal yeməxanaya gəldi. Corc Niki görən kimi soruşdu:

- Ol Anderson evdə idi mi?
- Bəli,- Nik dedi. – O, otağında idi və bayıra çıxmıyacağını bildirdi.

Zənci oğlan başını mətbəxdəki kiçik pəncərədən çıxarıb dedi:

- Mən daha belə sözləri eşitmək istəmirəm.
 - Sən ona bu barədə bir söz dedin?
 - Əlbəttə. Mən ona deyəndə, artıq o, hər şeyi bilirdi.
 - İndi o nə etmək fikrindədir?
 - Heç bir şey.
 - Onlar onu öldürəcəklər.
 - Mən də belə düşünürəm.
 - O, Çıkaqoda nə iləsə qarışıq salınmışdı.
 - Məncə elədir,- Nik dedi.
 - Cəhənnəm olsun belə iş.
 - Bu çox qorxulu işdir,- Nik dedi
- Onlar daha heç bir söz demədilər. Corc əyilərək əlindəki dəsmalla piştaxtanın üstünü sildi.
- Görəsən, o, nə etmişdir?- Nik dedi.
 - Belə çıxır ki, Anderson kiməsə kələk gəlmişdir. Buna görə də onu öldürmək istəyirlər,- Corc cavab verdi.
 - Mən bu şəhərdən gedəcəyəm, - Nik dedi.
 - Bəli! - Corc dedi.- Bu çox ağıllı fikirdir.

- Onların onu ələ keçirəcəyini bilə-bilə otaqda gözləyib bu barədə fikirləşməyə dözə bilmərəm. Lənətə gəlmiş olduqca dəhşətli işdir.

- Bəsdir, - Corc dedi. - Yaxşı olar ki, siz bu barədə heç fikirləşməyəsiz...

1984 - cü il.

U. S. Moem

(Böyük Britaniya)

Uilyam Somerset Moem 1874 - cü il yanvarın 25 - də Parisdə, Fransada yerləşən Britaniya səfirliyində hüquqşünas ailəsində anadan olmuşdur. On bir yaşına kimi Uilyam ancaq Fransız dilində danışmışdır. Onun valideynləri İngiltərənin Kent qraflığından, Kenterberidən altı mil uzaqlıqda, Uitstebl şəhərindən idilər. O, Kenterberidəki Kral məktəbində təhsilini davam etdirməyə başlayır. Sonra o, Heydelberq universitetində ədəbiyyat və fəlsəfəni öyrənir.

U.S.Moem 1892 -ci ildə Londonda müqəddəs Fom xəstəxanasının yaxınlığındakı tibb məktəbinə qəbul olur. Tibb sahəsindəki təcrübəsi onun 1897 - ci ildə yazdığı “Lambetalı Liza” romanında aydın görünür. Moemin ədəbiyyat sahəsindəki ilk uğuru 1907- ci ildə yazdığı “Xanım Fredrik” pyesi olmuşdur.

O, Birinci Dünya müharibəsi zamanı Britaniyanın Mİ-5 kəşfiyyat idarəsi tərəfindən Rusiyanı müharibədən çıxartmaq məqsədilə Amerikadan gəmi vasitəsilə Vladivostoka göndərilir. Sonra o, 1917- ci ilin noyabrında Petroqrada gəlir. Burada o, Aleksandr Kerenski, Boris Savinkov və başqa siyasi xadimlərlə tez-tez görüşür. Bolşeviklər hakimiyyəti ələ alandan sonra Uilyam Rusiyanı tərk edir.

Onun kəşfiyyatla məşğul olması işi 1928-ci ildə yazdığı “Eşenden, və ya Britaniya agenti” əsərində öz əksini tapmışdır.

U.S.Moem 1917-ci ilin mayında Amerikada Siri Velkomla evlənir.

Müharibədən sonra Moem dramaturgiya sahəsində böyük uğurlar qazandı. Onun “Dairə” (1921), “Şepi” (1933), “Ay və qəpik” (1919), “Pirojna və pivə” (1930), “Teatr” (1937), “İti ülgüc” (1944) kimi əsərləri bu qəbildəndir.

U.S.Moemin “Qəhrəman” (1901), “Missiz Kreddok” (1902), “Karusel” (1904), “Cadugər” (1908), “Yarpağın titrəməsi” (1921), “Kazuarina” (1926), “Məktub (Cinayət hekayələri)” (1930), “Kitab çanta” (1932), “Dar künc” (1932), “Ah Kral” (1933), “Cinayət yeri” (1934), “Don Fernando” (1935), “Kosmopolitlər” (Qısa hekayələr) – (1936), “Milad bayramı” (1939), “Sentyabr şahzadəsi və bülbül” (1939), “Fransa müharibədə” (1940), “Taleyin oyuncaqları” (1947), “Katalina” (1948), “Kuartet” (1948), “Yazıçının qeyd dəftərçəsi” (1949), “Trio” (1950), “Yazıçının düşüncəsi” (1951) və s. nəsr əsərləri ona dünya şöhrəti qazandırmışdı.

U.S.Moem 1954-cü ildə Kavalər Ordeni mükafatına layiq görülmüşdü.

Moem 15 dekabr 1965-ci ildə Nitse xəstəxanasında sətəlcəmdən vəfat etmişdir.

Muzdlu tərəfdaşlar

Bar adamlarla dolu idi. Səndi Veskotun qarşısında iki kokteyli qoyulmuşdu. O, saatına baxdı, ac olduğunu hiss etdi. Şam yeməyini o, saat onun yarısında yeməyi tapşırılmışdı. İndi isə saat ona qalırdı. Yeva Baret həmişəki kimi yenə gecikirdi. Və o, bunu da bilirdi ki, saat on birin yarısından əvvəl yemək üçün heç bir şey tapmaq olmayacaq. Bu vaxt başqa bir adam bara daxil oldu. Səndi onu salamladı.

- Salam, Kotman. Bir şey içəcəksinizmi?

- Məmnuniyyətlə, cənab.

Kotman təxminən otuz yaşlı, səmimi baxışlı bir adam idi. O, görkəmindən gənc bir oğlana bənzəyirdi. Onun dolu bədəni, qara saçları və iri qara gözləri vardı.

- Stella necədir? - Səndi soruşdu.

- Yaxşıdır. Səhnəyə çıxmazdan əvvəl dincəlməyi xoşlayır. Bu onun əsəbilərini sakitləşdirir.

- Mən bu təhlükəli işi min paunda edərdim.

- Bəli, belə bir yüksəklikdən iki metr dərinliyi olan suya tullanmağa heç kəs cəsarət edə bilməz.

- Bu mənim əvvəllər gördüyüm oyunlardan daha təhlükəlidir.

Kotman gülümsədi. O, Səndinin sonuncu sözlərini bir kompliment kimi qəbul etdi.

Stella onun arvadı idi. Əlbəttə, o, həyatını təhlükəyə ataraq bu qorxulu oyunu tamaşaçılar qarşısında icra edirdi. Hündür bir yerdən alovlu suya tullanmaq adamlara daha artıq zövq verirdi. Stella iyirmi metr hündürlükdən iki metr dərinliyi olan suya tullanırdı. O, tullanmazdan əvvəl suyun üzərinə benzin tökürdülər və məşəl ilə suyun üzərindəki benzini alovlandırırıldı. Bu çox qorxulu oyun idi.

Bu vaxt Yeva Baret başqa qonaqları ilə gəldilər. O, çox varlı bir Amerikan qadını idi. Onun stolunda həmişə çoxlu qonaqlar olurdu. Adətən, onlar yeməkdən sonra kart oynayırdılar.

- Pako, yaxşı bir stol hazırla, - deyə Yeva Baret baş xidmətçiyə tapşırıq verdi.

- Ən yaxşı stolu, - deyə baş xidmətçinin qara gözlərində ona qarşı məftunedici bir ifadə göründü.

- Siz heç Stellanı görmüsünüz?

- Əlbəttə, üç dəfə. Mən indiyə kimi belə qorxunc oyun görməmişdim. Mən onun ölümünü görmək istəyirəm. Əlbəttə, o, bu gecələrin birində öləcək və mən bunu öz gözlərimlə görəcəyəm.

Pako güldü.

- İndi o, elə bir uğur qazanıb ki, gərək bunu gələn aya kimi qoruyub saxlayaqsın. Avqustun axırına kimi o özünü öldürməsəydi, bundan sonra nə edir, etsin.

Orkestr çalır, keflənmiş ağalar və xanımlar rəqs edirdilər. Musiqi dayanan kimi baş xidmətçi nəzakətlə Yeva Baretin qonaqlarını onlar üçün ayrıca düzəldilmiş stola dəvət etdi.

- Biz Stellanı buradan daha yaxşı görəcəyik.

- Mən sututara yaxın oturmaq istəyirəm. Buradan onun üzünü daha aydın görə biləcəyəm.

- O, çox gözəldir?- stol arxasında oturmuş xanımlardan biri soruşdu.

- O qədər də yox. Gözləri cazibəlidir. Stella hər dəfə bu səhnəni göstərəndə öz ölümü üçün qorxur.

- Mən buna inanmıram. Bu sadəcə olaraq bir oyundur. Burada risk ediləsi heç bir şey yoxdur.

- Sən nə haqqında danışdığını bilmirsən. Belə bir hündürlükdən dayaz suya tullanmaq və ani olaraq suya çatanda cəld bir hərəkətlə dönüb suya baş vurmaq, bu sizin düşündüyünüz qədər də asan iş deyildir. Əgər o, bu hərəkətdə kiçik bir səhvə yol versə, onda onun kürəyi və başı sututaranın kənarına dəyib parçalana bilər.

- Əgər bu risk deyilsə, onda burada qorxulu heç bir şey yoxdur. Bu iş dəqiqədən asılıdır. Əgər o həyatına risk etmirsə, deməli bu müasir dövr üçün ən böyük möcüzədir.

Səhnənin sol tərəfində, stulların arxasında çox hündür bir nərdivan vardı. Bir azdan musiqi dayandı, işıqlar söndü. Projektör sututarı işıqlandırdı.

Bu vaxt Kotman göründü. O, stulların yanındakı nərdivana yaxınlaşdı.

- Ağalar və xanımlar, - o, yüksək səslə dedi. – Siz indi əsrin ən gözəl üzgüçüsünü görəcəksiniz. Madam Stella dünyada ən məşhur üzgüçüdür. O, iyirmi metr hündürlükdən iki metr dərinliyi olan, alovla şölənənən suya tullanır. Bu indiyə kimi görünməmiş möcüzədir. Madam Stella bunu edə biləcək hər hansı bir adama yüz paund verməyə hazırdır. Ağalar və xanımlar, indi mən sizə madam Stellanı təqdim edirəm.

Bu zaman nərdivanın yanında kiçik bir fiqura göründü. O, sututara tərəf getdi və ona əl çalanlara baş əydi. Stella əyninə ipək kişi xalası, başına isə üzgüçü papağı geymişdi. Hamı ona diqqətlə baxırdı.

- Gözəl deyil. - Yeva Baretin stolunda oturan xanımlardan biri dedi.

- Yaxşı bədən quruluşu var. Siz görəcəksiniz.- Yeva Baret xanımlara dedi.

Stella xalasını çıxarıb Kotmana verdi. Kotman aşağı düşdü. Stella bir anlığa dayandı və adamlara baxdı. Onlar qaranlıqda olduğundan Stella onların yalnız ağ sifətlərini görə bildi. Onun bədəninə görə uzun ayaqları görkəminə xüsusi gözəllik verirdi.

Stella nərdivana çıxmağa başladı. Bu dəfə hündürlük çox idi. Onun köməkçisi suya benzin tökməyə başladı. Kotmana yanan məşəl verildi. O, nərdivanın qurtaracağındakı kiçik platformada dayanmış Stellaya baxdı.

- Hazırsanmı? - Kotman qışqırdı.

- Bəli.

- Tullan! - Kotman bu dəfə daha bərkdən qışqırdı.

O, qışqıran kimi əlindəki məşəl ilə suyu odladı. Dəhşətli alov göyə qalxdı. Bu vaxt Stella tullandı. O, göydən sanki parlaq bir ulduz kimi alovun içərisinə düşdü. Bir azdan Stella suyun üzündə göründü. Alqış səsləri ucaldı. Kotman xalata dərhal onun çiyinə atdı. Stella tamaşaçılar qarşısında baş əydi. Sonra o, stolların arasından keçərək paltar geyilən otağa getdi. Yenidən musiqi başladı. İşıqlar yandı, xidmətçilər stollarda əyləşənlərə müxtəlif cürə yeməklər gətirməyə başladılar.

- Əla, - deyə bir İngilis həyəcanını gizlədə bilmədi.
- Bu inanılmazdır, - deyə qoca hərbiçi heç bir şeyə inanmayanlara tərəf döndü.

Səhnədən sonra Stella öz əri ilə barda oturmuşdu. Bu vaxt baş xidmətçi Kotmana yaxınlaşdı:

- Cənab Kotman, müdir sizi axtarır. O sizi görmək istəyir.
- Hardadır?
- Buralarda olar.
- Əlimdəki pivəni içib gəlirəm.

Sonra Kotman Stellaya tərəf döndü.

- Stella, burada qalmaq istəyirsən, yoxsa otağa keçmək istəyirsən?

Stella cavab vermədi. O, ağlayırdı. Onun solğun yanaqlarından göz yaşı axırdı.

- Sənə nə olub, əzizim?
- Sid, bu gecə mən bunu təkrar etməyəcəyəm, - deyə Stella hönkürdü.
- Axı, niyə?
- Qorxuram.

Sid Kotman onu ovundurmaq üçün əlini öz əlinə aldı.

- Bilirəm, sən bu dəfə əvvəlkindən daha yaxşı tullanacaqsan. Sən dünyada ən cəsur qadınsan. Bir az iç, bu səninçün yaxşı olar.
- Xeyr, bu mənim əhvalımı daha da pisləşdirir.
- Sən öz tamaşaçıları intizarda qoya bilməzsən, bunu özün yaxşı bilirsən.

- Sən bunlarımı deyirsən, bu donuz əti yeyənləri. Onlar nə qədər istəyir yeyir, içir, daha başa düşməzlər ki, mən hər dəfə öz həyatımı təhlükəyə atıram.

- Əlbəttə, onlar səni görmək üçün xeyli pul xərcləyirlər. – Kotman yavaşca dedi. – Əgər bu gecə qorxub bunu yenidən təkrar etməsən, sabah bizim üçün yaxşı olmayacaq.

- Xeyr, bu olmayacaq. Əsas məsələ budur ki, ikinci dəfə tullanmaq mənim üçün ölüm deməkdir. Çox ləngidin, əzizim. Cənab Espinelə də ki, bu axşam tamaşa ikinci dəfə göstərilməyəcək, çünki nədənsə bu gün əsəbilərimi cilovlaya bilmirəm.

- O bununla heç vaxt razılaşmayacaq, çünki adamların əksəriyyəti səni görmək üçün şam yeməyinə gəlirlər.

- Axı, bacarmaram!

Kotman bir anlığa susdu. Stellanın sifətində yenidən göz yaşları göründü. O, başa düşürdü ki, Stella onu necə sevir.

- İndi mən getməliyəm, əzizim. Espinel məni görmək istəyir.

- Nə barədə?

- Bilmirəm. Mən ona deyəcəyəm ki, sən hər gecə yalnız bir dəfə bu səhnəni göstərə bilərsən. Görək, o buna nə deyəcək. Məni burada gözləyirsən?

- Xeyr, öz otağıma gedirəm.

On dəqiqədən sonra Stella otaqda tənha dayanmışdı. O, indi şən görünürdü.

- Əzizim, sən üçün bir şad xəbər gətirmişəm. Onlar gələn aydan bizim pulumuzu ikiqat artırıcaqlar, - deyə Kotman sevincək halda otağa daxil oldu.

O, Stellaya yaxınlaşıb öpmək istədi, amma Stella onu kənara itələdi.

- Bu axşam yenə də tullanmalıyam?

- Mən də qorxuram, amma sən tullanmalısən. Bunun üçün onlar bizə ikiqat pul verəcəklər.

Stella yenidən ağlamağa başladı.

- Bacarmaram, Sid, bacarmaram! Mən özümü öldürəcəyəm.

Bu vaxt Kotmanın da gözləri yaşla doldu. Bu göz yaşları onun Stellaya qarşı olan hədsiz məhəbbətinin rəmzi idi.

- Əzizim, bilirsən ki, bu nə deməkdir, yenə də köhnə həyat! - Kotman Stellaya toxtaqlıq verdi.

- Hər şey bundan yaxşıdır.

Köhnə həyat! Hər ikisi bunu xatırladı.

Sid on səkkiz yaşından başlayaraq rəqlə məşğul olurdu. Onun xarici görkəmi gözəl göründüyündən, hətta orta və yaşlı qadınlar da pul verib onunla rəqs edirdilər. O öz işindən razı idi. O zaman bu pis həyat deyildi, yaxşı da gəliri olurdu. Mehmanxanada iki və ya üç adam bir otaqda yaşayırdılar, çünki o zamanlar mehmanxanalarda kirayə haqqı çox ucuz idi.

Onlar istədikləri vaxt yerdən dururdular. Günorta yeməyini kafedə edirdilər. Sonra saat beşə kimi sərbəst vaxtları olurdu. Axşam onlar restorana gedir, yaxşıca şam edirdilər. Yenidən rəqs başlayırdı.

Hər gün əlli və ya yüz frank qazanmaq olurdu. O günlərə gün çatmazdı, çünki onda hamıda pul vardı. Sonra iqtisadi böhran başladı. Hər şey dəyişdi. Mehmanxanalar boşaldı, müştərilər daha rəqs edənlərə pul vermək istəmədilər. Sidin qazandığı pullar günü-gündən azalır və nəhayət tükəndi. Paltarların, ayaqqabıların qiymətləri artdı.

Belə bir zamanda Sid Kotman Stella ilə Fransada, dəniz sahilində rastlaşdı. O, çox gözəl üzürdü. Stella avstraliyalı idi. O, gözəl üzgüçü idi. Kotman hər səhər onu dəniz kənarında görürdü.

Bir axşam Stella mehmanxanada rəqs edirdi. Onların ilk məhəbbət macərası da buradan başladı. Fəslin sonunda onlar evləndilər.

Bu vaxtlar onlar üçün ağır keçirdi. Onların hər ikisinin mehmanxanada yaşamaları onlar üçün asan olmadı. Bütün şeylərini satdılar. Nəhayət, Nircaya gəlib marafon rəqsinə daxil olmağa məcbur oldular. Onlar iyirmi dörd saat rəqs edirdilər. Hər saatdan bir on beş dəqiqəlik istirahət olurdu. Bu dəhşət idi.

On birinci gün Stellanın ürəyi getdi. Sonra Sid başqa bir tərəf müqabili ilə rəqsi davam etdirirdi. Ancaq sonra Sidin xəyalına bir fikir gəldi. Stella ona həmişə deyirdi ki, o, kiçik suya hündür yerdən tullana bilir. Bu əsl möcüzə idi.

Bir dəfə Sid yolda benzinin alovlandığını gördü. Bu zaman o, əvvəlki fikrini tamamladı. Alovlu suya tullanmaq - bu adamların xoşuna gələcək yeganə möcüzədir.

O bu barədə Stellaya danışdı və Stella da bu fikri bəyəndi. Kotman dostuna ləvazimat almaq üçün pul lazım olduğunu yazdı.

Sidin dostu Parisdə sirkdə bir nömrə göstərmək üçün sirkin müdiri ilə onlar arasında bir müqavilə bağlayır. Bu nömrə çox böyük uğur qazanır. Sonra onlar dəniz kənarındakı bir barla müqavilə bağladılar. Onlar burada yaxşı pul qazanırdılar. Əlbəttə, qara gün üçün.

Belə bir vaxtda, şöhrətin yüksək zirvəsində olarkən Stella bunu birdən dayandırmaq istəyirdi. Kotman ona daha heç bir söz demək istəmirdi, çünki onu çox sevirdi. O, Stellanı heç vaxt qəmgin görmək istəmirdi.

- Əzizim, bilirsən bu nə deməkdir. Bir az yığdığımız o pulu da xərcləsək, acından ölə bilərik. Özün bilirsən ki, burada başqa iş tapmaq mümkün deyil.

Stella gözlərinin yaşını sildi və Sidə baxdı.

- Bu nədir, əzizim?

O, ayağa qalxdı və paltar şkaına tərəf getdi.

- İndi mənim üçün hazırlaşmaq vaxtıdır. Bəli, tamaşaçılarımı intizarda qoymamalıyam!

Stella bu sözləri çox astadan dedi.

1982 - ci il.

Cessi Stuart

/ABŞ/

Məhəbbət

Dünən bərk isti olduğundan taxıl zəmisi solmuş, demək olar ki, başdan-başa yamyaşıl görünən sahə, ölgünləşmişdi. Bu vaxt mən atamla çəpərə alınmamış zəminin kənarı ilə gedirdim. İnekələr hər dəfə qayadakı şabalıd ağaclarının arasına gəlib, yollarını təzəcə cücərmiş taxıl zəmisindən salırdılar. Onlar tıçğarmış zəmini yeyir, köklərini isə kobud ayaqları altında tapdalayırdılar.

Atam taxıl zəmisinin cərgələri arasında addımlayırdı. Bob, bizim Koli, atamın qabağıca gedirdi. Biz qayadakı, başları qurumuş ağacların arasında bir yer dələsinin səsinə eşitdik.

- Bob, tut onu,- deyə atam itə əmr etdi. Atam əyilib yerdən kökünü yer dələsinin yediyi taxılın saplağı qurumuş zoğunu qaldırdı. Dələlər torpaq nəm olanda, zəmi təzəcə cücərəndə yeri eşib, özlərinə lazım olan buğdanın şirin, yumşaq köklərini yeyirdilər. Bu əsasən yazda, buğda bir qədər böyüyəndə olurdu. Yer dələləri bunu çox xoşlayırdılar. Onlar cərgələri qazır və özlərinə lazım olan yemi tapırdılar. Biz məhv edilmiş taxılın yerinə yenidən buğda dənələri əkməli olurduq.

Mən görürdüm ki, atam Bobun arxasınca düşüb yer dələsinə axtarır. O, zəmi cərgələrinin üzərindən tullanaraq, qaçmağa başladı. Deyəsən, atam yer dələsinə görmüşdü. Mən də açıqlıqda hürən, gah irəli, gah da geri sıçrayan Boba tərəf qaçmağa başladım. Mən qaçdıqca ayağımın altından qopan xırda toz

zərrəcikləri xəfif küləyin təsiriylə burularaq, arxamca toz buludu yaradırdı.

- Böyük, qara, erkək bir ılandır,- deyə atam məni xəbərdar etdi.- Bob, öldür onu, öldür!

Bob ilanın üstünə tullanır, onu dişləyir, sonra yenidən yerə atırdı və növbəti həmləyə hazırlaşdı. Bob bu yaz iyirmi səkkiz zəhərli ilan öldürmüşdü, buna görə də o, ilanı necə öldürməyi bilirdi. Bob ilanı buraxmaq istəmirdi. O, vaxtı uzadır, amma işini çox məharətlə yerinə yetirirdi.

- Gəli, ilanı öldürməyək,- dedim. – Qara ilan zəhərsiz ılandır. Bu ilanlar sahədən pişiyin tutduğu siçanlardan daha çox siçan tutur. Zəhərli ilanları öldürürlər.

Mən göürdüm ki, ilan itlə vuruşmaq istəmir. O, itin pəncəsindən qurtulmaq istəyirdi. Bob isə buna imkan vermirdi. Mən ilanın nə üçün yaxındakı təpəyə tərəf süründüyünə təəccüb etdim. Nəyə görə bu ilan şabalıd ağaclarından və oradakı qalın kolluqlardan çıxıb buraya gəlməsini aydınlaşdırmağa çalışdım. Əlbəttə, bu çox təəccüblü idi. İlan Bobun növbəti hücumuna cavab olaraq başını qaldırdı. Mən bu vaxt ona diqqətlə baxdım.

- Bu, erkək ilan deyil, diş ılandır. Bir onun boğazındakı ağ zolağa baxın, - deyə mən əlimlə ilanın boğazına işarə etdim.

- İlan mənim düşmənimdir, - deyə atam dişini qııcıdı. – Mən ilana nifrət edirəm. Bob, öldür onu! Götür, bu ilanı, istədiyini kimi əylən!

Bob atamın əmrinə itaət etdi. Mən istəmirdim ki, it ilanın bu yaraşlıq boğazından tutsun. Onun boğazı günəş şüası altında gözəl görünürdü. Bob onun ağ zolaqlı boynundan tutdu. Qəlbimdə Boba nifrət etdim.

Bob ilanı dişləri arasında sıxaraq, onu öküz qamçısı kimi havada yellədi. Bu zaman ilan burulmuş boğazından qan axmağa başladı. Nəsə yumru, şar kim bir şey ayaqlarıma toxundu. Bob ilanı ağzından yerə atdı. Mən ayaqlarıma toxunan şeyə baxmaq istədim. Bu ilan yumurtaları idi. Bob bu yumurtaları ilanın bədənindən salmışdı. O, yumurtaları təpədəki

qumluqda qoymaq niyyətində imiş, çünki günəş şüası oranı daha tez isidirdi və yumurtadan balaların çıxmasını daha da asanlaşdırırdı. Bob ilanı qan içərisində qıvrıldığı yaşıllıqdan götürüb quru yerə atdı. Onun bədəni yerdə hələ də ağrıdan qıvrılırdı. O, oda atılmış yaş ot kimi yığılıb-açılırdı. Bob bu zaman öz qəddarlığını bir neçə dəfə təkrar etdi. O, ilanın zəifləmiş bədənini yenidən qamarladı. Bob indi onu ayaqqabı bağı kimi havada fırladırdı. Sonra it ilanın dəlik-deşik olmuş qanlı bədənini qumun üzərinə atdı. Onun bədəni son dəfə xəfif küləyin yarpağı tərptədiyi kimi azca tərpendi və sakitcə torpağa sərildi. İlanın ətrafını xırda qan gölməçəsi bürüdü.

- Yumurtalara baxmaq istəyirsən?- atam dilləndi. Biz otuz yeddi yumurta sanadıq. Mən onlardan birini götürüb, ovcumda ona baxdım. Bir az bundan əvvəl onun daxilində həyat var idi. Bəli, bu yetişməmiş toxum idi. Daha oradan bala çıxmıyacaqdı. Yer in hərərəti onu ana qədər isidə bilməzdi. Əlimdəki yumurta bildirçin yumurtası böyüklükdə olardı. Onun qabığı nazik, amma möhkəm idi.

- Yaxşı, Bob. Yəqin başa düşdün ki, bu ilan niyə sənənlə döyüşmək istəmir, - dedim. – Həyat belədir. Hətta, insanlar arasında da güclülər zəifləri didir, məhv edir. İt ilanı öldürür, ilan quşları məhv edir, quşlar kəpənəkləri tutur. İnsan isə hər şeyi zəbt edir. O, hətta öldürməyi özü üçün əyləncə sayır.

Bob ağır- ağır nəfəs alırdı. O, bizim qabağımızca evə tərəf gedirdi. Onun dili ağzından bayıra çıxmışdı, görünür bərk yorulmuşdu. Bobun qalın tükləri onun istiliyini daha da artırır, dili isə elə bil çirkəbə toxunub və ağ köpük axırdı. Nə atam danışdı, nə də mən. Hər ikimiz susurduq. Mən hələ də ölmüş ilan haqqında düşünürdüm. Günəş şabalıd ağacları arxasında batmaqda idi. Torağay oxuyurdu. Ancaq artıq gec idi. Qırmızı axşam buludları tərədəki otlağımız üzərində hərəkət edirdi. Atam cığırın yanında ayaq saxladı. Külək onun qara saçlarını qarışdırırdı. Atamın sifəti belə bir mavi küləkli gündə qızarmışdı. Onun gözləri qurub edən günəşə tərəf baxırdı. “Atam

ilana nifrət edir” deyə mən düşünürdüm. Yadıma qadınların doğum zamanı necə əziyyətlər çəkdiqləri düşdü. Mən onların öz körpələrini xilas etmək üçün necə çarpışdıqlarını xatırladım. Sonra , yenə də Bobun öldürdüyü ilan gözümün önündə canlandı. Axırda belə qərara gəldim ki, belə şeylər haqqında fikirləşmək mənim üçün ağılsızlıqdır.

Bu səhər mən atamla çox erkən yataqdan qalxdıq. Atam deyir ki, hər kim yerindən erkən durursa, o qazanır, həmin günün işlərini vaxtında görmüş olur.

Biz bel, balta, kərki, külüng və ölçü götürüb, çəpərlənməmiş tarlaya yola düşdük. Bob bu gün bizimlə getmədi.

Zəmi şəhli idi. Atam çiyində bel arxadan gəlirdi, mən isə qabaqda gedirdim. Həzin səhər mehi əsirdi. Səhərin bu təmiz mehini ciyərlərə çəkəndə adamda bir yüngüllük hiss olunurdu və istəyirdin ki, addımları daha da yeyinlədəsən. Mən dünən günorta vaxtı olduğumuz yerə getdim. Qarşıda gözümə nə isə sataşdı. Bir az diqqətlə baxdım, gördüm ki, nə isə hərəkət edir. Onun hərəkəti bucurqadın kəndirinə oxşayırdı.

- Ehtiyatlı ol!- deyə atamı xəbərdar etdim.

- Erkək, qara ilandır.

Atam mənə tərəf bir addım atıb dayandı. Onun gözləri təəccübdən böyümüşdü.

- Bunun haqqında nə deyə bilərsən? - atam soruşdu.

- Sən indi bu erkək ilanı görürsən. Ona yaxşı nəzər sal! O, ölmüş yoldaşının yanında uzanıb. Ola bilsin ki, bu ilan dünən ölən yoldaşının iziylə buraya gəlib,- deyə atama izah etdim.

Bəli, bu ilan yoldaşının izi ilə gəlmişdir. O, buraya gecə, ay işığında, buludlar səmada hərəkət edən zaman gəlmişdi. O, sevgilisini burada ölü halda tapmışdır. İlan ölmüş sevgilisinin ətrafına məftil kimi sarılmışdı. O bizi görən kimi başını dik qaldırdı. İndi o, ölənə qədər bizimlə vuruşmağa hazır idi. Bəli, indi bu ilan son nəfəsinə kimi ölmüş sevgilisinin uğrunda Bobla vuruşardı.

- Ağac götür,- atam mənə dedi, - onu tərənin üstünə apar ki, Bob görə bilməsin.

- Siz heç bundan da dəhşətisini görmüsünüzmü?

Eşitmişdim, ancaq birinci dəfə idi ki, bunu gözlərimlə görürdüm.

Mən bir ağac götürüb, erkək qara ilanı qayadakı yaşıl, şəhli otların arasına gətirdim.

1981 - ci il.

Uilyam Saroyan

/ABŞ/

Filippinli və sərxoş

¹
Oklanda gedən gəmini gözləyənlər arasında qırmızı rəngli palto geyinmiş, səhərdən bəri ara vermədən çərənləyən, ətrafdakıları fərqi nə varmadan nələyi q söyüşlər söyən, ucaboyle bir kişi hamının nəzər diqqətini cəlb etmişdi. Onun belə yersiz danışmasından sərxoş olduğu aydınca hiss olunurdu. Buna görə də adamların heç birisi ona əhəmiyyət vermək istəmirdi. Hamı gəminin gəlməsini gözləyirdi. Birdən sərxoşun gözü adamlar arasında səliqə ilə geyinmiş alçaqboyle filippinli oğlana sataşdı. O, oğlana yaxınlaşdı və ona bu adamlar arasında dayanmamağı əmr etdi. Sərxoş dedi ki, oğlan ağların olduğu yerdə durmamalıdır. İndiyə kimi adamların onların yanında dayanmış filippinlini elə bil ki, görmürmüşlər. Çünki oğlan hamı kimi sakit bir guşədə dayanıb gəminin gəlməsini gözləyirdi. O, heç bir hərəkəti ilə başqalarından fərqlənmirdi. Filippinli oğlan sərxoşun bu hərəkətindən qorxmış kimi oldu.

O, sərxoşun dediklərinə əhəmiyyət vermədən adamların arasına girdi. Sərxoş ondan əl çəkmədi:

- Sənə deyirəm, rədd ol burdan! Bura sən kimilərin yeri deyildir. Mən iyirmi dörd ay Fransada vuruşmuşam. Mən əsl Amerikalıyam. Mən istəmərəm ki, sən ağların içərisində gəzəsən, - deyə sərxoş lovğalandı.

1. Okland –Kaliforniyanın qərbində, San-Fransiskonun şərqində yerləşən şəhərdir.

Oğlan əsəblərini cilovlamağa çalışdı və özünü adamların arasına saldı. O, sərxoşa heç bir söz demədi. Sərxoş bununla özünün təhqir olunduğunu duydu və oğlanın arxasınca qaçdı. Hamı bu səhnədən zövq almış kimi dayanıb baxırdılar.

Sərxoş:

- Sənin belə gözəl paltarlar geyinməyinə ixtiyarın yoxdur.

O öz söyüşləri ilə elə bil ki, oğlanı nəyə görə mükafatlandırır. Buradakı qadınlar isə bu söyüşləri sanki eşitmirdilər.

Giriş qapısı açılan kimi gənc oğlan özünü hamıdan əvvəl gəmiyə saldı. O, küncdə qoyulmuş skamyada bir anlıq oturdu və yenidən ayağa qalxdı, gizlənmək üçün etibarlı yer axtardı. Oğlan artıq sərxoşun söyüşlərini eşitmək istəmirdi. O baxanda Sərxoşun qabaq tərəfdən ona tərəf gəldiyini gördü. Onun əlindən qaçıb harada gizlənsin?

Oğlan yanındakı tualetin qapısını açdı.

- Bundan etibarlı yer ola bilməz, - deyə o, cəld qərara gəldi. O içəri girib arxadan qapını bağladı.

Sərxoş qarşısına çıxan hər bir adamdan filippinli oğlanı soruşurdu. Hamıya da özünün əsl Amerikalı olduğunu sübut etməyə çalışırdı. O, müharibədə iki dəfə yaralandığını da deməyi unutmurdu.

İndi o, əvvəlkindən daha artıq söyməyə başladı. Birdən o, bağlı qapını görüb ayaq saxladı. Necə oldusa, başqa birisi oraya girmək istəyərkən sərxoş oğlanı gördü. O, oğlanı söyə-söyə dərhal oradan çıxmasını əmr etdi:

- Sən mənim əlimdən qaça bilməzsən. – Sərxoş oğlanı hədələdi.

- Sən ağların istifadə etdiyi yerlərdən istifadə etməyə səlahiyyətin çatmır, gəl çıx bayıra, yoxsa qapını sındıracağam! - deyə sərxoş daha da qəzəbləndi.

- Çıxın, gedin! - oğlan dilləndi.

Sərxoş qapını silkələməyə başladı.

- Onsuz da sən buradan çıxacaqsan. Mən səni buradaca gözləyəcəyəm, - deyə sərxoş razı halda dedi.

- Deyin görüm, mən sizə nə etmişəm? Məni niyə sakit buraxmırsınız? - Oğlan qapı arxasından yalvarıcı tərzdə soruşdu.

Oğlan düşünürdü ki, bəlkə başqaları bunu görüb sərxoşu buradan apararlar. Amma deyəsən burada heç kəs yox idi.

- Çıxın, gedin! -Oğlan yenidən təkrar etdi.

Sərxoş söyə-söyə qapını əvvəlkindən daha bərk silkələməyə başladı. Oğlan qapının arxasında qəzəbindən titrəməyə başladı. Artıq onun əsəbləri gərilməmişdi. O, nə qədər çalışdısa, bu dəfə əsəblərini cilovlaya bilmədi. Daxili iztirab oğlana üstün gəldi. O, cibindən iti tiyəli bıçağını çıxartdı.

- Çıxın, gedin! Məndə bıçaq var! Mən heç kəsə xəsarət yetirmək istəmirəm! - Filippinli sərxoşu yenidən xəbərdar etdi.

Sərxoş özünün Amerikalı olduğunu bir də xatırlatdı:

- İyirmi dörd ay Fransada vuruşmuşam. İki dəfə yaralanmışam. Bir dəfə qıçımdan, bir dəfə də ombamdan. Əgər qorxmursan, çıx bayıra, - deyə sərxoş oğlanı yenə hədələdi.

- Səni öldürərəm. Get buradan! Mən heç kəsi öldürmək fikrində deyiləm. Sən sərxoşsan. Çıx get, yalvarıram sənə, get. Yoxsa, əlimdən xata çıxar, - deyə oğlan son dəfə xahiş etdi.

Oğlan gəminin mühərrikinin saldıği səsi eşitdikcə, elə bil bu səs onun əsəblərini daha da qıcıqlandırır. O bu səsdən istifadə edərək yavaşca qapını açdı və iti addımlarla adamların arasına girmək istədi. Bu sərxoşun gözündən yayınmadı. O, cəld əlini arxadan atıb oğlanın paltosundan tutdu və özünə tərəf çəkdi. Sərxoş paltonu elə bərk dartdı ki, paltonun cırılmış qolu onun əlində qaldı. Oğlan geri döndü və var gücü ilə əlindəki bıçağı onun böyrünə sancdı. Sərxoş qışqırdı və oğlanın boğazından yapışdı. Oğlan isə bıçağı ara vermədən bir neçə dəfə sərxoşun böyrünə vurdu, elə bil ki, rinqdə boksçu əldən düşmüş rəqibinə zərbələr endirirdi.

Sərxoş yerə yığılan kimi filippinli onu tərk etdi. O, adamların yanına gəldi. Tiyəsindən qan damcılayan bıçaq hələ də onun

əlində idi. Onun tükləri qarışmış, paltosunun qolu cırılmış, əvvəlki səliqəsindən heç bir əsər-ələmət qalmamışdı. Hamı nə baş verdiyini dərhal anlamışdı. Buna görə də adamlar sakitcə dayanıb əlləri titrəyən oğlana baxırdılar. Oğlan özünü itirmişdi. O əvvəlcə gəminin qarşı tərəfinə qaçdı, getməyə bir yer axtarırdı. Sonra geri dönüb gəminin bir küncündə dayandı. Ancaq heç cürə bir yerdə qərar tuta bilmirdi. Onun cinayət işlətdiyini görənlərin heç birisi onunla danışmırdılar. Getməyə heç bir yeri yox idi onun. Qarşıda “haqqı”, “ədaləti” müdafiə edən polislər, arxada isə hər yerdə özlərini əsl “centlmen” kimi göstərməyə çalışan adamlar dayanmışdılar. Oğlan üzünü adamlara tutub qışqırdı:

- Mən onu öldürmək fikrində deyildim. Siz onu niyə saxlamadınız? Niyə ona mane olmadınız? Adamı da siçovul kimi doğramaq olarmı? Axı, siz bilirdiniz ki, o, sərxoş idi. Mən onu vurmaq istəmirdim, amma o mənə getməyə yol vermədi. O məni boğmaq istəyirdi. Mən onu xəbərdar etmişdim ki, bir də qarşımı kəssə öldürəcəyəm. Bu mənim günahım deyil. Mən Oklanda qarşaşımı görməyə gedirəm. O, xəstədir. Mən onu görməliyəm! Axı, siz onu niyə dayandırmadınız?!

1980 – ci il.

Kitabın içindəkilər

1. Aqata Kristi. “Baş nazirin oğurlanması”.....	5
2. Aqata Kristi. “Bir milyon dollarlıq istiqrazın oğurlanması”	26
3. Aqata Kristi. “Mavi kuzənin sirri.....	39
4. A.K.Doyl. “Brilyant tac”	62
5. A.K.Doyl. “Göy yaqut”	73
6. Oskar Uayld. “Nümunəvi milyonçu”	85
7. A.C. Kronin. “İki veronalı”	93
8. Cek London. “Meksikalı”	99
9. Ernest Heminquey. “Qatillər”	111
10. S. Moem. “Muzdlu tərəfdaşlar”	124
11. Cessi Stuart. “Məhəbbət”	131
12. Uilyam Saroyan. “Filippinli və sərxoş”	136

Aqata Kristi: “Baş nazirin oğurlanması”
(Tərcümələr toplusu kitabı)

İngiliscədən çevirəni: Camal Zeynalova

Bakı, “Yazıçı” nəşriyyatı – 2011, - 141 səh.

Nəşriyyatın baş direktoru: **Şəmsi Mirzəyev**

Rəssam: **Süleyman Mustafaoğlu**

Operator: **Turan Camalqızı**

Korrektor: **Aysel Zeynalova**

Yığılmağa verilmişdir: 12.03.2011

Çapa imzalanmışdır: 22.04.2011

Kağız formatı: 60x84 1/16

Fiziki çap vərəqi: 8.2

Sayı: 300

Sifariş: 39

Müqavilə qiyməti ilə

“Uni Print” mətbəəsində çap edilmişdir.

Zeynalov Camal Zeynal oğlu (Camal Zeynalovlu) – 1958-ci ildə Cəlilabadda anadan olub. O, 1975-ci ildə Cəlilabad rayonunun Alar kənd orta məktəbini, 1980-ci ildə isə Azərbaycan Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutunun ingilis-alman dilləri fakültəsini bitirib.

C.Zeynalovlu **“Uğursuz nikah” (1998), “Məni qınamayın” (1998), “Qanlı fevral gecəsi” (1999), “Ölümlə üz-üzə” (2000), “Tanrı cəzası” (2010)** kitablarının müəllifidir.

O, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.